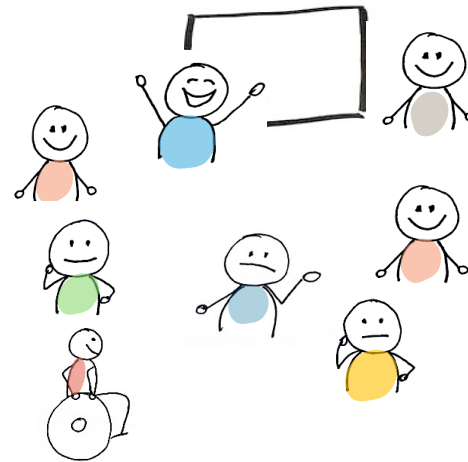

Utvärdering av Fagerstas arbete med Mentorerna i våldsprevention (MVP)

Utvärderingen är genomförd av Splitvision Research på uppdrag av Fagersta kommun. December 2025.

Innehåll

Sammanfattning, slutsatser och rekommendationer	3	4. Omvärldsspaning	55
		4.1 Femton insiktsområden från omvärldsspaningen	56
1. Inledning	10	5. Förslag på arbetssätt och organisation för det fortsatta arbetet med MVP	63
1.1 Förord	11	5.1 Sätt en gemensam strategi och gemensamt visionsmål för MVP – med både kort och lång tidshorisont	64
1.2 Syfte	11	5.2 Förstärk den röda tråden i MVP-arbetet	65
1.3 Om utvärderingen	13	5.3 Skapa en tydlig organisation för MVP-arbetet	67
1.4 Läsanvisningar	15	5.4 Skapa en tydlig struktur och organisation för ett systematiskt uppföljnings- och rapporteringsarbete	68
2. Social hållbarhet och våldsprevention – teoretiska utgångspunkter	17	5.5 Utbilda steg 2-instruktörer för att säkerställa kontinuitet	69
2.1 Betydelsen av att arbeta med normer, värderingar och moral hos barn och unga	18	5.6 Implementera en gemensam tågordning för MVP-aktiviteter	70
2.2 Avsaknad av evidens behöver inte betyda avsaknad av effekt	20	5.7 Genomför MVP-konferenser för erfarenhetsutbyte	72
2.3 Kort om Mentorerna i våldsprevention	21	Referenser	73
3. Resultat & effekter av MVP-undervisning	23	Om Splitvision Research	76
3.1 Elevernas beskrivningar av värdet av MVP – erfarenheter, insikter och stärkt handlingsutrymme	24	Bilaga med uppdragsbeskrivningar för respektive roll	77
3.2 Prestationer, effekter och tolkning i ett längre perspektiv	28		
3.3 Resultat från efter-enkäten	30		
3.4 Situationen före MVP-utbildningens start (hösten 2025)	40		

Sammanfattning, slutsatser &
rekommendationer

Sammanfattning

Bakgrund

Denna rapport och utvärdering är framtagen på uppdrag av Fagersta kommun i syfte att utvärdera deras arbete med MVP – Mentorerna i våldsprevention och samtidigt bidra med underlag för kommunens fortsatta, långsiktiga våldsförebyggande arbete.

Fagersta präglas av ett tydligt socioekonomiskt differentierat samhälle, där barn och unga växer upp under mycket olika förutsättningar. Detta skapar särskilda utmaningar, men också ett tydligt behov av tidiga, kompensatoriska och universella förebyggande insatser, oavsett var i kommunen barnen bor. Denna kontext har varit central för hur utvärderingen har utformats, analyserats och tolkats.

MVP ska inte förstås som en fristående utbildningsinsats, utan som en del av kommunens samlade våldspreventiva och trygghetsskapande arbete. Utöver att vara ett konkret undervisningsprogram fungerar MVP som ett gemensamt språk och en gemensam referensram för frågor om normer, relationer, gränser och ansvar. På så sätt stärker MVP samverkan mellan skola, fritidsgårdsverksamhet och andra verksamheter som möter barn och unga.

Utvärderingen har genomförts i tre parallella delar:

1. **Effektutvärdering**, med före- och efterenkäter samt gruppintervjuer med elever i mellanstadiet och högstadiet.
2. **Omvärldsspaning**, där forskning, tidigare utvärderingar, intervjuer med andra kommuner och workshoppar med personal legat till grund för analysen.
3. **Framtagande av förslag till organisation och arbetssätt för det fortsatta MVP-arbetet**, baserat på ett samlat underlag från hela utvärderingen.

Social hållbarhet och våldsprevention – teoretiska utgångspunkter

Att arbeta med social hållbarhet, såsom våldsprevention, är en långsiktig investering snarare än en kostnad. De barn och unga som växer upp i dag kommer att forma framtidens samhälle och relationer. De är morgondagens medarbetare, arbetsgivare, vårdnadshavare och förebilder. Insatser som stärker trygga uppväxtvillkor, jämlika relationer och ett aktivt ansvarstagande för andra bidrar därför till både individers välbefinnande och samhällets samlade hållbarhet.

Forskning och erfarenheter från skolan visar ett tydligt behov av tidiga insatser som stärker barns och ungas förmåga att hantera relationer, konflikter och sociala sammanhang. Våld förstås i detta sammanhang som ett socialt och kulturellt fenomen, nära kopplat till normer kring kön, makt och ansvar, snarare än som ett enskilt individuellt problem.

Ett systematiskt och långsiktigt arbete med normer, värderingar och moral lyfts fram som en grund för effektiv och hållbar våldsprevention. Genom dialog, reflektion och normmedvetna arbetssätt stärks empati, ansvarstagande och kritiskt tänkande, vilket bidrar till att förebygga våld, kränkningar och utsatthet på både individ- och samhällsnivå. Samtidigt betonas vikten av ett balanserat perspektiv, där norm- och värdegrundsarbete kombineras med strukturella insatser som adresserar sociala och materiella villkor.

Avsaknad av entydig evidens för vissa långsiktiga effekter bör inte tolkas som avsaknad av verkan, utan förstås mot bakgrund av metodologiska utmaningar i att mäta komplexa och långsiktiga förändringsprocesser. Sammantaget pekar forskningen på att universella, normförändrande insatser kan ha betydande samhällelig effekt över tid och därmed utgöra en viktig del av ett hållbart våldsförebyggande arbete

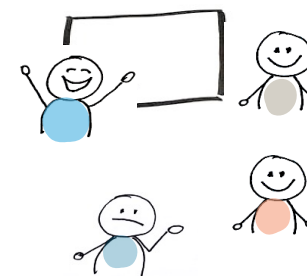
Kort om Mentor i våldsprevention (MVP)

MVP är ett strukturerat och evidensbaserat arbetssätt som utvecklats för en svensk kontext av organisationen MÄN för att förebygga våld, trakasserier och kränkningar genom normförändrande och handlingsorienterad pedagogik. Metoden bygger på åskådarpedagogik, där fokus ligger på att stärka barns och ungas förmåga att upptäcka, ta ansvar för och agera vid riskbeteenden innan de utvecklas till våld.

I skolan genomförs MVP genom återkommande, dialogbaserade lektionspass som leds av utbildade MVP-ledare och integreras i skolans ordinarie värdegrunds- och trygghetsarbete. Arbetet utgår från realistiska och åldersanpassade scenarier där eleverna tränar civilturage, empati och konkreta handlingsstrategier. Eleverna uppmuntras att se sig själva som en del av lösningen och att bidra till en trygg och inkluderande skolmiljö.

Varje pass är 60 minuter (högstadiet/gymnasiet) och 50 minuter (mellanstadiet). Sex av dessa pass är obligatoriska (MVP:s grundpass) och ska genomföras i en satt ordning. Utöver grundpassen ska minst fyra temapass genomföras.

I dag genomförs MVP på mellanstadiet och högstadiet i Fagersta. I vårt framtagna förslag på organisation och arbetssätt för MVP-arbetet framgent, är vår rekommendation att utöka MVP med MVP för gymnasiet samt med MVP Fritid.

Resultat och effekter av MVP-undervisning

Sammantaget upplever eleverna MVP-utbildningen i Fagersta kommun som meningsfull, relevant och värdefull. Genom både gruppintervjuer och enkätresultat framträder en samstämmig bild av att MVP bidrar till ökad kunskap om våld, normer och gränser samt till ett stärkt språk för att förstå och prata om kränkningar, makt och ansvar. Eleverna beskriver att deras syn på våld har breddats från att främst omfatta fysiskt våld till att även inkludera exempelvis psykiskt, sexuellt, rasistiskt och digitalt våld, liksom kontrollerande beteenden i relationer.

Resultaten visar främst på *prestationer* och tidiga utfall i form av ökad medvetenhet, reflektion och beredskap att agera snarare än etablerade beteendeförändringar. Eleverna uppger att de i högre grad ser fler handlingsalternativ som åskådare och upplever ett större handlingsutrymme, även om detta inte alltid innebär att ingripa direkt. Detta överensstämmer med både insatsens tidsram och tidigare forskning om våldspreventivt arbete med barn och unga. Efter-enkäten visar samtidigt att eleverna i hög grad instämmer i att våld går att stoppa och att det är möjligt att lära sig hur man kan göra det.

I resultaten framträder tydliga och återkommande könsskillnader, särskilt på högstadiet men även på mellanstadiet. Tjejer uppvisar genomgående en högre benägenhet att ingripa, större civilkurage och mer inkluderande attityder än killar. Även om dessa mönster ligger i

linje med nationella och tidigare forskningsresultat, kan de inte betraktas som acceptabla i ett modernt och jämställt samhälle. Särskilt bekymmersam är killars lägre benägenhet att ingripa i situationer som rör normöverskridande könsuttryck, hbtqi-frågor samt vissa former av kränkningar och kontrollerande beteenden i relationer.

Vidare visar resultaten att även om elevernas attityder överlag är inkluderande, finns tydliga variationer mellan skolor. Särskilt framträder Alfaskolan som en skola där elevernas svar i lägre utsträckning uttrycker inkluderande attityder jämfört med övriga skolor. Därutöver framkommer genomgående skillnader mellan tjejer och killar. Sammantaget understryker detta behovet av ett systematiskt och långsiktigt arbete med normer kring kön, könsuttryck och samkönade relationer.

Sammanfattningsvis bidrar MVP till viktiga kunskapsmässiga och medvetandemässiga förflyttningar hos eleverna och lägger en stabil grund för fortsatt våldspreventivt arbete. För att resultaten ska få ett än mer långsiktigt genomslag krävs dock att MVP kompletteras med ett uthålligt, genusmedvetet och normkritiskt arbete som särskilt adresserar killars attityder, civilkurage och ansvarstagande samt frågor om hbtqi, rasism och kontroll i relationer. Detta arbete behöver omfatta elever på både mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet, gärna även i kombination med fritidsgårdsverksamhet.

Omvärldsspaning

En avgränsad omvärldsspaning har genomförts i syfte att fördjupa kunskapen om vad som är betydelsefullt för att etablera ett hållbart, effektivt och långsiktigt arbetssätt för MVP. Omvärldsspaningen utgör en del i kunskapsgrunden för framtagningen av vårt förslag på arbetssätt och organisation för MVP-arbetet.

Innehållet baseras på insamlad kunskap, erfarenheter och goda exempel från kommuner som under flera år arbetat systematiskt med MVP. Dessa kommuner är Mora, Orsa, Ronneby och Strängnäs. Underlaget består av intervjuer med yrkesverksamma inom dessa kommuner. Vi har också gått igenom flera utvärderingar, relevanta rapporter och forskningsunderlag samt genomfört två workshoppar med personal i Fagersta som är direkt involverade i det lokala MVP-arbetet.

Genom att kombinera externa och lokala perspektiv har omvärldsspaningen identifierat centrala framgångsfaktorer och utvecklingsområden, vilka sammanfattas i femton insiktsområden:

- 1. Tydlig förankring, struktur och ett systematiskt arbetssätt** är avgörande för kvalitet, likvärdighet och långsiktig hållbarhet i MVP-arbetet.
- 2. Centrala beslut från kommunledningen** skapar legitimitet, stabilitet och gemensam riktning för arbetet över tid.
- 3. Tydligt mandat från utbildningsförvaltningen** stärker likvärdigheten mellan skolor och förankrar MVP i skolans kärnuppdrag.
- 4. Tydligt ägarskap och fungerande samordning** på både central och lokal nivå möjliggör implementering, kontinuitet och vidareutveckling.
- 5. Tidig schemaläggning av MVP** bidrar till arbetsro, prioritering och effektiv resursanvändning samt minskar risken för undanträngning. (Vi rekommenderar att MVP-lektionerna planläggs i samband med att övriga lektioner sätts.)
- 6. Avsatt tid för gemensam planering och reflektion** stärker kvaliteten i genomförandet och möjliggör pedagogisk utveckling.
- 7. Lokal utbildningskapacitet genom egna steg 2-instruktörer** ökar självständighet, flexibilitet och minskar organisatorisk sårbarhet.
- 8. Starka MVP-team på skolorna** skapar stabilitet, kontinuitet och kollegialt lärande även vid personalförändringar.
- 9. En gemensam kunskapsbas hos hela skolans personal** skapar ett gemensamt språk, ökar handlingsberedskapen och stärker värdegrundsarbetet.
- 10. Trygga relationer mellan elever och vuxna** är en central förutsättning för dialog, delaktighet och meningsfullt arbete i klassrummet.
- 11. Loggböcker som verktyg för reflektion och uppföljning** stödjer både elevers lärande och organisationens kvalitetsutveckling, under tydliga ramar.
- 12. MVP som metod i flera skolstadier** möjliggör progression, fördjupning och en sammanhållen elevresa genom skolgången.
- 13. MVP som del av ett långsiktigt förändringsarbete** stärker möjligheten till hållbara normförändringar snarare än kortsiktiga effekter.
- 14. Systematisk uppföljning** stärker utveckling och kvalitet.
- 15. MVP som samverkansyta mellan kommunala verksamheter** stärker tidiga, samordnade och förebyggande insatser för barn och unga.

Förslag på arbetssätt och organisation för det fortsatta arbetet med MVP

Vårt förslag till arbetssätt och organisation för det fortsatta MVP-arbetet består av sju områden som syftar till att stärka samordningen samt vidareutveckla det framgångsrika MVP-arbete som redan bedrivs vid Alfaskolan, Mariaskolan, Per Olsskolan och Risbroskolan. Vår rekommendation är att utöka MVP med MVP för gymnasiet samt med MVP Fritid.

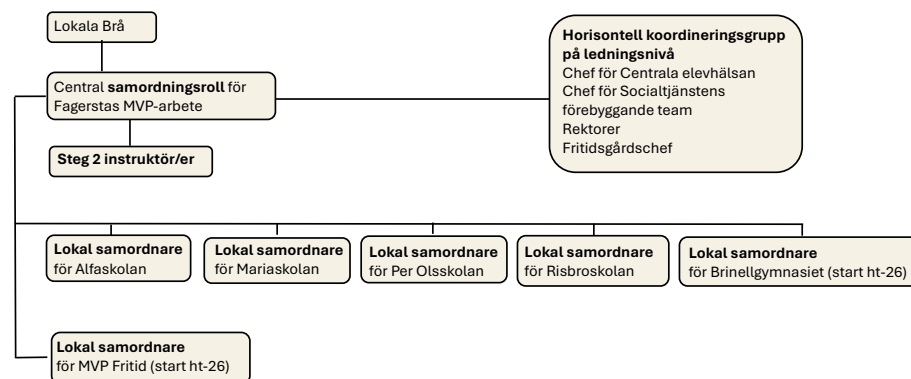
Ambitionen med förslaget är att skapa ett sammanhållet och långsiktigt angreppssätt för MVP-arbetet, skolornas trygghets- och värdegrundsarbete samt det våldspreventiva arbetet i Fagersta kommun.

Förslaget bygger på kunskaper och insikter som har inhämtats från medarbetare inom Fagersta kommun, elever i mellanstadiet och högstadiet samt en genomförd omvärldsspaning. De sju områdena är:

- 1. Gemensam strategi och vision:** Fastställ ett långsiktigt visionsmål för MVP, kompletterat med årliga mål, tydliga arbetsprocesser och integrering i ordinarie styr- och kvalitetsarbete.
- 2. Sammanhållen röd tråd:** Organisera MVP som en sammanhängande kedja genom uppväxten genom att komplettera befintligt arbete med MVP i gymnasium, fritid och vid behov lågstadium.

- 3. Tydlig organisation:** Etablera en långsiktigt hållbar struktur med central samordning, lokala samordnare, horisontell ledningssamverkan och koppling till lokala BRÅ.
- 4. Systematisk uppföljning:** Inför gemensamma mål, indikatorer samt regelbunden uppföljning och rapportering som grund för lärande och utveckling.
- 5. Säkrad kompetens:** Utbilda egna steg 2-instruktörer för att säkerställa kvalitet, kontinuitet och minskat personberoende.
- 6. Gemensam tågordning** för MVP-aktiviteter, med en tydlig struktur för när och hur MVP-aktiviteter genomförs.

- 7. Återkommande MVP-konferenser** för erfarenhetsutbyte och metodutveckling.

Slutsatser

Utifrån utvärderingens resultat kan flera övergripande slutsatser dras om MVP-arbetet i Fagersta kommun och dess fortsatta utvecklingsbehov.

För det första kan vi konstatera att **MVP genomförs på ett genomtänkt och ändamålsenligt sätt** och att insatsen i sin nuvarande form utgör en stabil och viktig grund för kommunens våldspreventiva arbete. Barnens och ungdomarnas beskrivningar, i kombination med enkätresultaten, visar att MVP når fram till målgruppen och skapar kunskap, språk och reflektion kring våld, normer, gränser och ansvar. **Arbetet görs på ett bra sätt och ger reell betydelse för de elever som deltar.**

Samtidigt kan vi konstatera att för att MVP ska få fullt genomslag behöver insatsen följa barn och unga ända upp till gymnasiet. MVP-arbetet bör förstås som en sammanhållen röd tråd som inleds i lågstadiet, fortsätter genom grundskolan och gymnasiet samt kompletteras med insatser inom fritidsgårdsverksamheten.

Med utgångspunkt från barnens och ungdomarnas egna diskussioner framträder en tydlig **öppning för fler samtal med barn och unga om våldspreventivt arbete**. Resultaten visar att det finns en **stor poäng med att komplettera MVP i skolan med MVP Fritid**, där barn och unga ges möjlighet att möta andra vuxna avsändare än skolan. I dessa sammanhang kan det skapas mer naturliga tillfällen att samtala om värderingar, normer, gränser och ansvar, vilket bidrar till att fördjupa och bredda det våldspreventiva arbetet.

En annan central slutsats är att **MVP gör skillnad för barn och unga**. Insatsen bidrar till ökad kunskap om våld i dess olika former och till en fördjupad förståelse för normer, gränser och att vara en aktiv åskådare. Eleverna beskriver att de tänker mer medvetet kring våld och i större utsträckning ser olika sätt att agera. Detta utgör viktiga förutsättningar för långsiktiga förändringar, även om faktiska beteendeförändringar inte kan förväntas fullt ut på kort sikt.

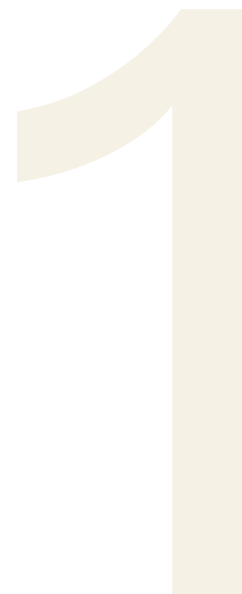
Samtidigt kan vi konstatera att resultaten tydligt pekar ut **områden som kräver ett mer fördjupat och riktat arbete**. Särskilt framträdande är den stora skillnaden mellan killars och tjejers benägenhet att ingripa, ta ansvar och visa civilkurage. Killars lägre benägenhet att agera, liksom deras lägre empatiska perspektivtagande i vissa situationer, behöver adresseras mer systematiskt. Den diskrepans som framträder mellan killars och tjejers svar samt killars lägre ingripandebenägenhet i vissa situationer är inte acceptabel i ett modernt och jämställt samhälle.

Dessa områden (både de generellt låga nivåerna av ingripandebenägenhet i vissa situationer och de tydliga könsskillnaderna) utgör ett utvecklingsområde som **kräver ytterligare insatser**. Detta gäller särskilt frågor som rör normer kopplade till kön, sexualitet, maskulinitet, hbtqi, rasism och diskriminering. Arbetet med dessa frågor behöver kompletteras med mer riktade, genusmedvetna och långsiktiga insatser i kombination med MVP.

Rekommendationer

- **Implementera det föreslagna arbetssättet och organisationen för MVP.**
- Förstärk MVP genom en sammanhållen struktur där arbetet stöds av en horisontell samordningsgrupp på ledningsnivå och där MVP-arbetet är organiserad under Lokala BRÅ. Tillsätt:
 - en central samordnare ansvarig för social hållbarhet med ansvar för helhet, uppföljning och rapportering
 - lokala samordnare vid respektive skola och inom fritidsgårdsverksamheten.
- Säkerställ långsiktighet och minska sårbarhet i organisationen genom att **utbilda en eller flera steg 2-instruktörer inom MVP.**
- Utöka och stärk MVP-insatsen genom att:
 - inkludera gymnasiet** i det ordinarie MVP-arbetet
 - implementera **MVP Fritid** inom kommunens fritidsgårdsverksamheter.
- Kombinera MVP med **riktade och fördjupade insatser** inom identifierade fokusområden, särskilt hbtqi, normer kring kön, sexualitet och maskulinitet samt rasism och diskriminering. Dessa områden bör även följas upp som kortsiktiga mål inom MVP-arbetet.
- **Prioritera barns och ungas fritid** som en del av det våldspreventiva arbetet, genom att rikta resurser till meningsfulla och inkluderande fritidsaktiviteter, särskilt för barn och unga som i dag saknar tillgång till organiserad fritid och vuxennärvaro.

Inledning

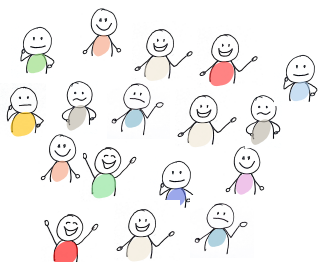
1.1 Förord

Arbetet med denna utvärdering har varit både givande och inspirerande. Det har varit ett privilegium att få möta så många engagerade barn och ungdomar i Fagersta och ta del av deras tankar, erfarenheter och reflektioner.

Tack alla elever! Ni har samtliga bidragit på ett generöst och respektfullt sätt och er delaktighet har varit avgörande för rapportens innehåll och kvalitet!

Vi vill också rikta ett varmt tack till skolor och verksamheter i Fagersta för den goda samverkan och den facilitering som möjliggjort genomförandet av intervjuer, enkäter och workshoppar. Vi önskar också tacka organisationen MÄN, som generöst delat med sig av sin tid, kunskap och sina erfarenheter.

Vidare vill vi tacka alla som ställt upp på intervjuer och samtal, både lokalt i Fagersta och i de kommuner som deltagit i omvärldsspaningen. Tack även till de tjänstepersoner i Fagersta kommun som på olika sätt bidragit med engagemang, tid och kunskap.

1.2 Bakgrund

Utvärderingen har genomförts inom ramen för Fagersta kommuns brottsförebyggande arbete. Uppdragsgivare är kommunens lokala brottsförebyggande råd (BRÅ) och arbetet har finansierats genom medel från det nationella brottsförebyggande rådet.

Uppdragets inriktning och omfattning har som övergripande mål varit att både följa upp genomfört MVP-arbete och bidra till fortsatt utveckling av kommunens våldspreventiva arbete.

Bakgrunden till satsningen är en ökad medvetenhet om vikten av tidiga, förebyggande insatser för barn och unga i syfte att stärka trygghet, minska risken för våld och skapa jämlika uppväxtvillkor. MVP har i detta sammanhang setts som ett centralt verktyg för att arbeta normförändrande och stärka elevers handlingsutrymme som åskådare.

MVP utgör dock inte en fristående insats, utan ska förstås som en del av Fagersta kommuns samlade våldspreventiva arbete. Insatsen är integrerad i skolornas värdegrunds- och trygghetsarbete och återfinns som en återkommande del i verksamheternas planering, bland annat genom årshjul och andra styrande strukturer.

Samtidigt är MVP en del av kommunens bredare brottsförebyggande arbete och samspelar med andra våldspreventiva och trygghetsskapande insatser på lokal nivå.

Utöver att vara en konkret utbildningsinsats fungerar MVP även som ett gemensamt angreppssätt och språk i det våldspreventiva arbetet. Genom fokus på normer, relationer och aktivt åskådarskap bidrar MVP till att skapa gemensamma referensramar för hur våld, gränser och ansvar kan förstås och hanteras i olika verksamheter. På så sätt kan MVP också utgöra en viktig kontaktyta för samverkan mellan skola, fritidsgårdsverksamhet och andra aktörer som möter barn och unga.

Som vi ser det är MVP därför en del i en större tankemodell för förebyggande arbete, där barn och unga rustas att utveckla empati, ansvarstagande och förmåga att agera för andra. I ett samhällsklimat där frågor om våld, kränkningar och otrygghet blivit allt mer angelägna framstår behovet av sammanhållna och långsiktiga insatser som särskilt tydligt. MVP bidrar här som en central pusselbit, men inte som den enda lösningen.

1.2.1 Fagersta som lokal kontext

Fagersta är en mindre kommun som präglas av ett socioekonomiskt differentierat samhälle. Enligt Segregationsbarometern (Boverket, 2023) är kommunens befolkning i huvudsak fördelad mellan två ytterligheter vad gäller socioekonomiska förutsättningar. Av kommunens cirka 13 200 invånare bor 49 procent i områden som klassificeras som områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), medan 51 procent bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4). Kommunen saknar områden som klassificeras som socioekonomiskt blandade eller områden med mycket goda förutsättningar (se tabell 1.1).

Områdestyp	Antal i befolkningen per områdestyp	Fördelning av befolkningen, per områdestyp
Områdestyp 1	6 484	49%
Områdestyp 2	0	---
Områdestyp 3	0	---
Områdestyp 4	6 738	51%
Områdestyp 5	0	---
Total	13 222	100%

Tabell 1.1. Fördelning av Fagerstas befolkning efter områdestyp, 2023.(Boverket, 2023).

Denna tydliga uppdelning innebär särskilda utmaningar, men också ett behov av att arbeta kompensatoriskt och förebyggande med barn och unga, oavsett var i kommunen de bor. Problematiken med ett alltför differentierat samhälle har också pekats ut nationellt, där ökade skillnader i livsvillkor har pekats ut som en riskfaktor för otrygghet, utsatthet och våld.

1.2.2 Kontexten för våldsutsatthet – lokalt och nationellt

Lokal kontext

- Enligt Fagerstas årslägesbild och kartläggning över anmälda brott samt upplevd otrygghet (2024) har våld mot unga där unga under 18 år är målsägare konstant ökat de senaste fyra åren. Ungdomar under 18 år hade 116 anmälda brott under 2024, varav våldsbrott var högst följt av narkotikabrott (Fagersta kommun, 2024).
- Under sommaren 2024 uppmärksammade polisen att flera ungdomar börjat få högerextrema åsikter (Fagersta kommun, 2024, med underlag från kommunpolisens årslägesbild).
- Fler i Fagersta i åldern 16-84 år uppger jämfört med rikssnittet att de är ganska eller mycket otrygga eller att de av otrygghet avstår från att gå ut sent på kvällen i det egna bostadsområdet (35% Fagersta vs 24% riket). (Nationella trygghetsundersökningen, BRÅ 2024).
- Antalet inkomna orosanmälningar till socialtjänsten som rör våld i nära relation, barn som bevittnat våld, brottsutsatt och fysiska/psykiska övergrepp har ökat från 2023 till 2024. Fler killar än tjejer. (Fagersta kommun, 2024).
- Drygt 10% av de svarande eleverna på Risbroskolan uppger att de upplever någon form av kontroll i sin vardag. (Fagersta kommun, 2024, baserat på Risbroskolans sociala trygghetsundersökning).

Nationell kontext

- Cirka en tredjedel (31%) av ungdomarna i 15 års ålder som haft en parrelation uppger att de varit utsatta för någon typ av våld i sin nära relation (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024).
- Tjejer i åldern 16-24 år uppger i högre omfattning att de utsatts för sexualbrott under 2023 (21% av tjejerna vs 2% av killarna). (Brottsförebyggande rådet [BRÅ], 2024).
- Tjejer i åldern 14-30 år uppger i högre omfattning att de har utsatts för sexuella trakasserier en eller flera gånger i sin utbildningsmiljö (60% av tjejerna vs 18% av killarna). (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, 2020).
- 21% av killarna och 17% av tjejerna i årskurs 9 uppger att de blivit utsatta för något misshandelsbrott de senaste tolv månaderna (vanligast i skolmiljön). (Brottsförebyggande rådet, BRÅ, 2021).

1.2.3 Betydelse för utvärderingen

Den lokala kontexten har haft stor betydelse för utvärderingens utformning och analys. Fagerstas socioekonomiska struktur, tillsammans med kommunens ambition att arbeta långsiktigt och kunskapsbaserat med våldsprevention, har varit vägledande i valet av metod, analysnivåer och i tolkningen av resultaten.

Mot denna bakgrund har utvärderingen inte enbart haft fokus på upplevda effekter av MVP-undervisningen, utan även på organisatoriska och strukturella förutsättningar för ett hållbart och sammanhållet arbete över tid.

1.3 Genomförande av utvärderingen

Denna rapport har tagits fram inom ramen för ett uppdrag från Fagersta kommun att utvärdera kommunens arbete med MVP (Mentorer i våldsprevention) samt att bidra med underlag för fortsatt utveckling av det våldspreventiva arbetet.

Arbetet med utvärderingen av MVP har genomförts utifrån en etnografisk metodik och angreppssätt. Utvärderingen har genomförts i enlighet med uppdragets omfattning och har bestått av tre huvudsakliga delar:

- Effektutvärdering.
- Omvärldsanalys.
- Framtagande av förslag till organisation och arbetssätt.

De tre delarna har genomförts parallellt och i nära relation till varandra, där resultat och insikter från respektive del har informerat och förstärkt analysen i de övriga.

Nedan beskrivs hur arbetet har genomförts inom respektive del.

1.3.1 Effektutvärdering

Effektutvärderingen har syftat till att belysa vilka upplevda effekter MVP haft för elever som deltagit i undervisningen. Denna del har genomförts med både kvantitativa och kvalitativa metoder.

Observera att det inte är samma årskullar elever som besvarat före- respektive efterenkäten. Detta då utvärderingen genomförts i omvänd ordning på grund av de tidsramar inom vilken utvärderingen skulle genomföras.

De elever som besvarat efter-enkäten och intervjuats efter MVP deltog i MVP-utbildningen läsåret 2024/25. De elever som besvarat före-enkäten och intervjuats före MVP är de elever som deltar i MVP-utbildningen läsåret 2025/26. Det innebär att effekten för dessa elever kommer kunna följas upp vid terminsslutet våren 2026.

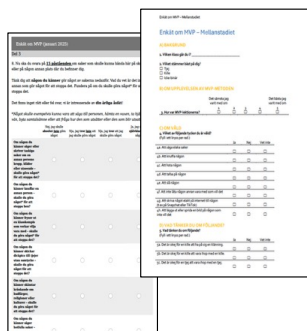
Den kvantitativa delen har bestått av före- och efterenkäter riktade till elever som genomfört/ska genomföra MVP. Enkäterna har fokuserat på indikatorer som attityder till våld, upplevd trygghet, normer samt elevernas upplevelse av egen handlingsförmåga.

För mellanstadiet har vi i samverkan med sociala hållbarhetsstrategen tagit fram en enkät. Vid framtagningen har inspiration hämtats från tidigare genomförda enkätundersökningar, däribland Stockholms stads och organisationen MÄNs enkäter samt andra relevanta undersökningar inom området. Enkäten har därefter anpassats språkligt och innehållsmässigt för att vara tillgänglig för mellanstadieelever.

Högstadiel eleverna har besvarat den enkät som organisationen MÄN tagit fram för MVP. Inom ramen för utvärderingen gavs möjlighet att våren 2025 använda enkäten innan den lanserades brett hösten 2025, och den motsvarar den enkät som i dag ingår i MÄNs utbildningsmaterial.

Båda enkätundersökningarna har respektive skolas MVP-ledare varit behjälpliga att administrera genomförandet av datainsamlingen av (Stort tack!). Detta har varit en viktig förutsättning för ett välfungerande genomförande, och har bidragit till en mycket hög svarsfrekvens.

Svarsfrekvensen har varit genomgående hög och uppgår till över 90 procent vid samtliga mättillfällen, med undantag av enkätinsamlingen för högstadiet våren 2025, där de på grund av sjukdom inte hade möjlighet att genomföra enkätinsamlingen för samtliga klasser och där knappt hälften av eleverna besvarade enkäten.

Till vänster syns enkäten som eleverna i högstadiet besvarat (MÄNs enkät) och till höger syns enkäten som eleverna på mellanstadiet besvarat.

Den kvalitativa delen har utgjorts av gruppintervjuer med barn och ungdomar, vilka genomförts både före och efter avslutad MVP-undervisning. Intervjuerna har syftat till att fördjupa förståelsen av hur eleverna tolkar och upplever MVP samt hur undervisningen påverkat deras resonemang och perspektiv över tid. Rekryteringen av elever har skett i samverkan med ansvarig skolpersonal, och urvalet har gjorts med ambitionen att skapa grupper med olika sammansättning för att få ett representativt underlag.

På **högstadiet** gjorde MVP-ledarna för de första intervjuerna ett urval av fem grupper med olika sammansättning, exempelvis mer verbala och framåtriktade elever, elever som är mer tystlåtna i samtal, könsuppdelade grupper samt blandade grupper. Även på **mellanstadiet** genomfördes gruppintervjuer med ett urval av elever från respektive klass, med god spridning avseende kön och deltagandegrad. Denna differentierade gruppindelning gjordes för att säkerställa att olika perspektiv och erfarenheter skulle komma till tals.

Sammanlagt genomförde vi 20 gruppintervjuer. Av dessa genomfördes 13 gruppintervjuer med mellanstadiel elever på Alfaskolan, Per Olsskolan och Mariaskolan. De fördelades med 7 gruppintervjuer på våren och 6 på hösten (2-3 gruppintervjuer per skola och omgång). För högstadiet genomförde vi även 7 gruppintervjuer på Risbroskolan. De fördelades med 5 gruppintervjuer på våren och 2 på hösten.

Gruppintervjuerna genomfördes genom en kombination av samtal, övningar och gemensamma diskussioner med fokus på MVP, värderingar, normer, attityder, civillkurage och våldsprevention. Utöver mer traditionella intervjufrågor användes även interaktiva metoder, såsom gemensamma diskussioner, linjeövningar och sorteringsövningar. Dessa arbetssätt syftade till att skapa dynamik i grupperna och att möjliggöra olika sätt för eleverna att uttrycka sina åsikter, erfarenheter och reflektioner. På så sätt kommer vi åt vad de säger, tänker, känner och faktiskt gör.

I analysen av resultat och effekter av MVP-undervisningen (kapitel 3) har resultaten tolkats växelvis utifrån flera analytiska nivåer – mikro-, meso- och makronivå – i linje med tidigare utvärderingar av våldspreventiva insatser. Analysen belyser vad det insamlade materialet betyder för deltagarna (mikronivå), hur resultaten kan förstås i relation till grupp-, skol- och verksamhetskontext (mesonivå) samt vilka organisatoriska och strukturella förutsättningar som påverkar arbetet på en övergripande nivå (makronivå).

1.3.2 Omvärldsanalys

Omvärldsanalysen har genomförts för att sätta Fagerstas arbete med MVP i ett bredare sammanhang och för att identifiera framgångsfaktorer och utvecklingsområden baserade på beprövad erfarenhet och forskning. Analysen har bestått av:

- Genomläsning av relevanta forskningsrapporter och tidigare utvärderingar av MVP och liknande insatser.
- Intervjuer med yrkesverksamma från fyra kommuner som har erfarenhet av att under flera år ha arbetat systematiskt med MVP. Valet av de fyra kommunerna har gjorts mot bakgrund av att de på olika sätt är relevanta för Fagerstas kontext.
- Genomförande av två workshoppar med personal i Fagersta som är direkt involverade i MVP-arbetet.

Ett flertal rapporter har varit särskilt betydelsefulla i detta arbete. Bland dessa kan nämnas *Före han slår: Om effektiva våldsförebyggande metoder med genusperspektiv*, Stockholms universitets utvärdering av *Mentorer i våldsprevention i Sverige* och *forskningsöversikt om Våldsprevention i Sverige* samt FoU Södertörns utvärdering av *Mentorer i våldsprevention i Botkyrka*. Dessa underlag har haft stor bäring på analysen av både effekter och organisering och har bidragit med viktiga perspektiv kring långsiktighet, struktur och kvalitet i våldspreventivt arbete.

Utöver dessa har ytterligare rapporter, utvärderingar och kunskapsunderlag tagits del av och legat till grund för de samlade slutsatserna i rapporten, både avseende omvärldsanalysen och framtagandet av förslag på arbetssätt och organisation. Samtliga dessa källor redovisas dock inte separat i referenslistan. I de fall flera underlag bygger på liknande resonemang eller har haft gemensamma teoretiska utgångspunkter har hänvisning i stället gjorts till ursprungskällan eller till den källa där resonemangen tydligast kommer till uttryck.

Workshopparna har framför allt använts för att säkerställa att omvärldskunskapen relateras till lokala förutsättningar och för att gemensamt reflektera kring hur MVP kan användas och utvecklas i praktiken.

1.3.3 Framtagande av förslag till organisation och arbetssätt

Arbetet med att ta fram förslag till fortsatt organisation och arbetssätt har baserats på ett samlat underlag från hela utvärderingen. Särskilt bärande har varit resultaten från omvärldsanalysen, intervjuerna med elever samt dialoger med tjänstepersoner och ledningsfunktioner inom skola och fritid. En betydelsefull källa har workshopparna som genomförts med MVP-personal varit. På dessa workshoppar har fokus legat på ansvarsfördelning, samordning, långsiktighet och systematik.

1.4 Läsanvisningar

Rapporten är uppbyggd för att på bästa sätt möta behoven hos dem som ska ta Fagersta kommuns MVP-arbete framåt. Den är därför utformad för att både vara handlingsinriktad och ge konkreta förslag på vad som behöver göras, samtidigt som den ger en samlad bild av situationen i Fagersta och en övergripande översikt av det aktuella kunskapsläget.

Av denna anledning är rapporten disponerad så att du som läsare enkelt ska kunna ta del av de delar som är mest relevanta för ditt uppdrag. För den som önskar en översiktlig bild av utvärderingens resultat och slutsatser rekommenderas i första hand rapportens sammanfattning, som ger en koncentrerad bild av de centrala resultaten, analysen och de övergripande rekommendationerna.

För dig som har ett mer specifikt uppdrag eller ett särskilt intresseområde rekommenderas att gå direkt till de avsnitt i rapporten som berör ditt ansvars- eller intresseområde. Rapportens kapitel kan läsas fristående, även om de tillsammans bidrar till en samlad helhetsförståelse av utvärderingen.

1.4.1 Begreppsordlista

After Action Review (AAR)

En strukturerad reflektionsmetod som används efter genomförda aktiviteter för att analysera vad som fungerat väl, vad som kan förbättras och vilka lärdomar som kan föras vidare.

Aktiv åskådare

Begreppet aktiv åskådare används inom MVP (Mentors in Violence Prevention) för att beskriva personer som, trots att de inte själva är direkt utsatta eller utövar våld, väljer att agera när de bevittnar eller får kännedom om situationer som kan innebära våld, kränkningar eller överträdelser av gränser.

Statistisk signifikans

Innebär att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad. Visas i rapportens diagram med asterisk (*).

Universell prevention

Innebär våldspreventiva insatser som riktas till alla barn och unga. Syftet är att påverka normer och beteenden på bred nivå och förebygga våld innan det uppstår, snarare än att enbart reagera på redan identifierade problem. (Skiljer sig från selektiva eller indikerade insatser, som riktas till specifika grupper eller individer.)

Våldspyramiden

Inom MVP används våldspyramiden för att visa hur vardagliga normer och beteenden i pyramidens bas hänger samman med grövre våldsformer högre upp. Genom att arbeta förebyggande i basen kan utvecklingen mot allvarigare våld brytas.

Social hållbarhet och
våldsprevention – teoretiska
utgångspunkter

Att arbeta med **social hållbarhet**, såsom **våldsprevention**, är en långsiktig **investering** snarare än en kostnad. **De barn och unga som växer upp i dag kommer att forma framtidens samhälle och relationer.** De är morgondagens medarbetare, arbetsgivare, vårdnadshavare och förebilder. Insatser som stärker trygga uppväxtvillkor, jämlika relationer och ett aktivt ansvarstagande för andra bidrar därför till både individers välbefinnande och samhällets samlade hållbarhet.

I intervjuer med skolläda och rektorer får vi en samstämmig bild av att det finns ett **uppenbart behov** bland våra barn och ungdomar att **från tidig ålder** få hjälp med:

- att ingå i sociala sammanhang
- vad det innebär att vara i skolan
- vad det innebär att ingå i relationer, att socialisera sig
- vad det innebär att råka i konflikt med någon.

En av ledningspersonerna beskriver resonemanget ovan enligt följande:

”Många elever sliter och kämpar med detta och saknar verktyg att hantera detta. Vi ser det redan från lågstadiet. Att de råkar hamna i konflikter och situationer som inte hade behövt bli konflikter.

Många av barnen kan inte hantera situationer där de har olika åsikter eller där någon säger något. Jag ser att det hänger med upp i åldrarna för väldigt många barn.”

Forskning visar att våld i stor utsträckning är kopplat till sociala normer, särskilt föreställningar om maskulinitet, makt och kontroll. Våldspreventivt arbete som utmanar begränsande och destruktiva maskulinitetsnormer och som stärker ungas förmåga till empati, civillurage och ansvarstagande, har därför potential att förebygga våld innan det uppstår. Sådana tidiga och universella insatser bidrar till att minska risken för framtida våldsutövande, utsatthet och psykisk ohälsa.

När det förebyggande arbetet däremot brister uppstår betydande samhällskostnader, både mänskliga och ekonomiska. Konsekvenserna av våld tar sig uttryck i försämrad hälsa, svagare skolresultat, ökad belastning på välfärdssystemen och minskad tillit i samhället. Att investera i strukturerat och långsiktigt våldspreventivt arbete är därför inte bara en fråga om trygghet och rättigheter, utan också om ekonomisk och social hållbarhet över tid.

2.1 Betydelsen av att arbeta med normer, värderingar och moral hos barn och unga

Forskning visar tydligt att arbete med **normer, värderingar och moral** är en viktig och meningsfull del av insatser för barn och unga. Genom samtal, reflektion och gemensamt utforskande av etiska frågor stärks barns och ungas sociala och emotionella utveckling, deras empatiska förmåga och känsla för ansvar. Detta arbete utgör också en central grund **för långsiktigt vålds- och brottsförebyggande arbete**. För att få genomslag behöver norm- och värdegrundsarbete vara kontinuerligt, dialogbaserat och nära **förankrat i de sammanhang där barn och unga lever sina vardagsliv**.

2.1.1 Ett systematiskt och långsiktigt arbete

Att **systematiskt arbeta med normer, värderingar och moral** i insatser riktade till barn och unga är centralt för både individens utveckling och samhällets långsiktiga sociala hållbarhet. Forskning inom utvecklingspsykologi, pedagogik och prevention visar att barndom och ungdom är särskilt formativa i perioder då värderingar, sociala normer och moraliska resonemang utvecklas i samspel mellan individ och omgivning (Kohlberg, 1984; Killen & Smetana, 2015). Under dessa perioder formas föreställningar om rätt och fel, ansvar, empati och social tillhörighet, vilket har betydelse för framtida beteenden, relationer och deltagande i samhället.

Normer kan förstås som socialt delade förväntningar på beteende, medan **värderingar** rör mer övergripande uppfattningar om vad som är önskvärt och viktigt (Bicchieri, 2017). **Moral** handlar i sin tur om individens förmåga att göra etiska bedömningar och ta ansvar för sina handlingar gentemot andra. Även om normer, värderingar och moral hänger samman, verkar de på olika nivåer – individuella, relationella och institutionella – vilket har betydelse för hur insatser bör utformas. Forskning visar att dessa dimensioner inte utvecklas automatiskt genom mognad, utan kräver aktiv bearbetning genom dialog, reflektion och social interaktion (Nucci, 2017). Skolan och andra arenor för barn och unga utgör därför centrala platser för att möjliggöra samtal om normer och värderingar, särskilt i relation till frågor om makt, rättvisa, inkludering och respekt.

Ett **normmedvetet** arbete är särskilt viktigt eftersom normer ofta är implicita och därmed svåra att ifrågasätta. Studier visar att barn och unga tidigt internaliserar normer kopplade till kön, våld, status och social tillhörighet, vilket kan bidra till ojämlikhet, exkludering och normalisering av kränkningar (Connell & Messerschmidt, 2005; Thornberg, 2018). Genom att **synliggöra och problematisera normer** ges barn och unga möjlighet att utveckla kritiskt tänkande och reflektera över alternativa handlingsätt. Detta är särskilt relevant i relation till våld, mobbning och diskriminering, där normer om maskulinitet, tystnad och grupstryck ofta spelar en avgörande roll (Gottzén & Jonsson, 2012).

Moralisk utveckling gynnas enligt forskningen av **dialogbaserade och relationsnära arbetssätt**, där barn och unga får möjlighet att resonera kring moraliska dilemman snarare än att enbart ta emot regler eller färdiga svar (Kohlberg, 1984; Nucci, 2017). Sådana samtal stärker förmågan till perspektivtagande, empati och ansvarstagande – förmågor som är centrala för prosocialt beteende och demokratisk kompetens. Empiriska studier visar också att insatser som kombinerar normreflektion med träning i socialt och emotionellt handlande har positiva effekter på ungas sociala beteenden och minskning av aggressivitet (Durlak et al., 2011).

Ur ett **preventivt perspektiv** är arbete med normer, värderingar och moral särskilt betydelsefullt. Universella förebyggande insatser som fokuserar på normförändring och värdegrundsarbete har visat sig vara mer hållbara än insatser som enbart riktar sig mot individuella riskbeteenden (Nation et al., 2003). Genom att stärka ungas moraliska resonemang och deras förmåga att ifrågasätta destruktiva normer kan risken för våld, antisocialt beteende och utsatthet minska på grupp- och samhällsnivå. Både i handboken *Inget att vänta på* (Jämställdhetsmyndigheten, 2020) och i rapporten *Före han slår* betonas vikten av norm- och värdebaserade insatser som är **genusmedvetna** och normkritiska snarare än genusneutrala (Sjögren et al., 2012).

2.1.2 Ett balanserat och kompletterande perspektiv

Det finns en kritik mot norm- och värdebaserad universell prevention, att det råder begränsad evidens vad gäller långsiktiga beteendeförändringar. Forskning visar att sådana insatser ofta påverkar kunskap och attityder i högre grad än faktisk handling och att sambandet mellan normförändring och minskat våld eller antisocialt beteende inte alltid är kausalt tydligt (Blasi, 1980; Farrington & Welsh, 2007). (Se även vårt resonemang i kommande avsnitt 2.2).

Det finns en kritik som lyfts av Biesta, där han betonar vikten av att norm- och värdegrundsarbete genomförs i en öppen dialog, ett demokratiskt samtal och att det inte i förhand är definierat vilka värden som är "goda", utan att barn och unga erbjuds möjlighet att pröva, ifrågasätta och ta risker i moraliskt tänkande (inte begränsas) (Biesta, 2011).

Vidare har kritiker pekat på risken för normativ överstyrning och individualisering av strukturella problem, där fokus på ungas moraliska resonemang kan skymma betydelsen av sociala och materiella villkor för våld och utsatthet (Brown, 2015). Detta indikerar att norm- och värdearbete bör ses som en nödvändig, men otillräcklig del av prevention som behöver kombineras med strukturella och riktade insatser för att uppnå hållbara effekter.

Browns kritik (ovan) kan något förenklat beskrivas med att samhälleliga problem för lättvindigt beror på resultat av individers värderingar, val och moral, snarare än av ekonomiska, sociala och politiska strukturer. Med andra

ord är det viktigt att parallellt med ett norm- och värdegrundsarbete också arbeta med att minska de strukturella ojämlikheter som finns i samhället, som exempelvis meningsfulla fritidsaktiviteter och tillgång till vuxna i barns och ungdomars fritid.

Ett centralt argument för universellt norm- och värdebaserat arbete återfinns i den så kallade preventiva paradoxen, som ofta lyfts fram inom folkhälso- och våldspreventionsforskningen. I Inget att vänta på (Jämställdhetsmyndigheten, 2020) betonas att även om universella insatser ofta uppvisar relativt små effekter på individnivå, kan deras samlade betydelse på befolkningsnivå vara betydande. Små förändringar hos många individer kan över tid bidra till minskad förekomst av våld och andra sociala problem, trots att effekterna är svåra att isolera eller attribuera till enskilda insatser (Jämställdhetsmyndigheten, 2020).

2.2 Avsaknad av evidens behöver inte betyda avsaknad av effekt

Att utvärdera effekterna av norm- och värdebaserad universell prevention för barn och unga är en komplex uppgift. Det beror inte på att insatserna saknar betydelse, utan på att de verkar i sammanhang som är svåra att fånga med traditionella utvärderingsmetoder.

- En första utmaning är att insatsernas mål ofta är långsiktiga och delvis abstrakta. Att stärka demokratiska värderingar, empati eller motståndskraft mot destruktiva normer är centrala ambitioner, men sådana förändringar låter sig sällan mätas enkelt eller kvantitativt, särskilt inte på kort sikt.
- En andra utmaning är att universell prevention verkar i komplexa sociala miljöer. Barns och ungas normer och beteenden formas i samspel mellan många faktorer – familj, skola, fritid, kamratgrupper, medier och samhällsutveckling. I denna komplexitet är det metodologiskt svårt att isolera effekten av en enskild insats och att fastställa tydliga kausala samband.
- Därtill finns betydande etiska och praktiska begränsningar. Randomiserade, kontrollerade studier, som ofta betraktas som en metodologisk "bästa praxis (golden standard)", är svåra att genomföra när insatser riktas till hela skolor eller

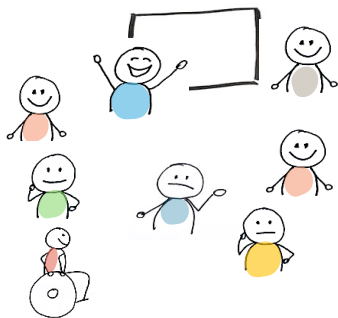
större grupper av barn och unga. Effekter kan också variera mellan olika grupper, vilket innebär att både positiva och negativa resultat riskerar att döljas i genomsnittliga mått.

- Slutligen kan norm- och värdeförändringar visa sig först långt senare i livet. Detta ställer krav på lång uppföljningstid och stabila mätinstrument, något som sällan är fullt möjligt inom ramen för enskilda studier eller projekt.

Sammantaget innebär dessa faktorer att evidensläget ofta framstår som osäkert, trots att insatserna kan vara både teoretiskt välgrundade och samhällsrelaterat viktiga. Det ska heller inte tolkas som att norm- och värdebaserad universell prevention saknar effekt, se även resonemanget i slutet av föregående avsnitt 2.1. Snarare handlar det om att effekterna ofta är svåra att påvisa på ett entydigt sätt med traditionella utvärderingsmetoder.

Ur ett vetenskapligt perspektiv är det därför viktigt att skilja mellan **avsaknad av evidens** och **evidens för avsaknad av effekt**. När det gäller norm- och värdebaserad prevention rör det sig oftast om det förra. De metodologiska utmaningarna – otydliga och långsiktiga utfall, komplexa kausalkedjor och etiska begränsningar – gör att studier kan missa att fånga effekter, även när sådana faktiskt finns. Detta är särskilt relevant när målen rör förändringar i normer, attityder och sociala processer snarare än omedelbara och observerbara beteenden.

Preventionens värde kan dessutom delvis ligga i att förhindra negativa utvecklingsbanor som annars hade uppstått. Sådana **”icke-händelser”** är per definition svåra att observera och jämföra, eftersom de saknar ett tydligt kontrafaktiskt scenario. Att inga tydliga effekter kan påvisas betyder därför inte att insatsen är verkningslös, utan att dess effekter kan vara subtila, kontextberoende och kumulativa över tid. I detta sammanhang finns det också skäl att reflektera över vad som faktiskt låter sig mätas – och vad som riskerar att falla utanför etablerade mått. En alltför snäv betoning på mätbarhet kan i sig påverka hur värdet av förebyggande arbete förstås. Som Jonas Gumbel på Vinnova uttrycker det: *”Mätetalen har ibland en tendens att korrumpera det goda”* (Vinnova, 2025).

2.3 Kort om Mentorers i våldsprevention (MVP)

Mentorer i våldsprevention (MVP) är ett strukturerat, handlingsorienterat, normkritiskt och evidensbaserat program för att förebygga våld, trakasserier och kränkningar, med särskilt fokus på könsrelaterat våld och våld i nära relationer.

Programmet utvecklades ursprungligen i USA och har sedan anpassats till nordiska och svenska förhållanden av organisationen MÅN (<https://mfj.se>). MVP utgår från ett folkhälso- och rättighetsperspektiv där våld förstås som ett socialt och kulturellt problem som kan förebyggas genom tidiga, systematiska och normförändrande insatser. Vi kommer fortsättningsvis i rapporten att enbart benämna metoden som MVP.

En central utgångspunkt i MVP är så kallad åskådarpedagogik (by standard approach). I stället för att enbart fokusera på förövare eller offer riktar MVP uppmärksamheten mot den breda gruppen – de individer som ser, hör eller på annat sätt får kännedom om riskbeteenden, kränkningar eller våld. Genom att stärka åskådarens handlingsberedskap, moraliska ansvar och praktiska verktyg skapas förutsättningar för tidiga och konstruktiva ingripanden innan situationer eskalerar till våld.

MVP arbetar aktivt med normer kopplade till kön, makt och våld. Programmet synliggör hur destruktiva maskulinitetsnormer, tystnadskulturer och normalisering av våld bidrar till otrygga miljöer i såväl skola som arbetsliv och civilsamhälle. Samtidigt betonas positiva och alternativa normer, såsom civilkurage, empati, ansvarstagande och jämställdhet. Genom dialogbaserade övningar, realistiska scenarier och reflekterande samtal ges deltagarna möjlighet att utveckla både kunskap och praktisk handlingskompetens.

Forskning och praktiska erfarenheter visar att MVP kan bidra till ökad medvetenhet om våldets mekanismer, förbättrad benägenhet att ingripa samt stärkt upplevelse av trygghet och gemenskap (Eriksson et al., 2018) och (Gottzén et al., 2021). Programmet är flexibelt och kan anpassas till olika målgrupper och organisatoriska sammanhang, samtidigt som dess kärnprinciper förblir intakta.

2.3.1 Genomförande av ett MVP-pass i skolan

Ett MVP-pass i skolan genomförs vanligtvis som ett strukturerat och dialogbaserat lektionspass där eleverna aktivt involveras i samtal och reflektion. Passet leds av utbildade MVP-ledare och utgår från tydliga pedagogiska ramar som skapar trygghet och respekt i gruppen. Inledningsvis presenteras syftet med passet samt gemensamma samtalsregler, såsom att lyssna aktivt, visa respekt och att det är tillåtet att avstå från att dela personliga erfarenheter.

Innehållet i passet bygger på realistiska och åldersanpassade scenarier som berör våld, kränkningar, trakasserier och normer kopplade till kön och makt. Genom gemensamma diskussioner får eleverna reflektera över vad som händer i olika situationer, vilka risker som finns och vilka handlingsalternativ som står till buds för en åskådare. Särskild vikt läggs vid att identifiera tidiga tecken på problematiska beteenden och att utforska hur man kan agera på ett säkert och konstruktivt sätt.

Avslutningsvis sammanfattas passet med fokus på konkreta strategier för civilkurage och ansvarstagande. Eleverna uppmuntras att se sig själva som en del av lösningen och att bidra till en trygg och inkluderande skolmiljö. MVP-passen är återkommande och **integreras i skolans ordinarie värdegrunds- och trygghetsarbete**, vilket möjliggör kontinuitet och långsiktig effekt.

Varje pass är 60 minuter (högstadiet/gymnasiet) och 50 minuter (mellanstadiet). Sex av dessa pass är obligatoriska (MVP:s grundpass) och ska genomföras i en satt ordning, se följande tabell. Utöver grundpassen ska minst fyra temapass väljas utifrån de teman som anses mest givande för eleverna. MÄNs rekommendation är att utbildningen hålls varannan eller var tredje vecka för att skapa kontinuitet.

Innehållet i passen:

Mellanstadiet	Högstadiet	Gymnasiet
Grundpass	Grundpass	Grundpass
1. Introduktion	1. Introduktion	1. Introduktion
2. Vad är en åskådare?	2. Vad är en åskådare?	2. Vilken åskådare är du?
3. Vad är våld?	3. Vad är våld?	3. Vad är våld?
4. Vad är normer?	4. Vad är könsnormer?	4. Trånga genusregler
5. Påhittade könsnormer	5. Vad är rasism?	5. Vad är rasism?
6. Avslutning	6. Avslutning	6. Avslutning
Temapass	Temapass	Temapass
Sara får ont i magen (scenario)	Vad är normer?	Vem vill du vara på nätet?
Skojbråk och maktlekar Hur förändrar vi normer?	Skojbråk och jargonger	Heteronormen
Alexander som ville vara prinsessa (scenario)	Heteronormen	Gruppptryck Våldtäkt, vad är det?
Hur kan vi hjälpa Alexander? (rollspel)	Vad får oss att ingripa?	Vad är svenskt?
När Leila spelade basket (scenario)	Vad är svenskt?	Stå upp mot rasism! (scenario)
Hur kan vi hjälpa Leila? (rollspel)	Att stå upp mot rasism (scenario)	Våld som fortsätter online (scenario)
När Nor skulle gå hem (scenario)	Våld online (scenario)	Porr och normer
Hur kan vi hjälpa Nor? (rollspel)	Prata om porr	Våld går att förebygga
	Porr och normer	Skydda eller förebygga?
	Vad är samtycke?	Skapa egna scenarion
	Bara på skoj eller våld? (scenario)	
	Hur säger man ifrån till en vän? (scenario)	
	Skapa egna scenarion	

Resultat & effekter av MVP- undervisning

3.1 Elevernas beskrivningar av värdet av MVP – erfarenheter, insikter och stärkt handlingsutrymme

I detta avsnitt står barnens och ungdomarnas egna beskrivningar av hur de upplever MVP i centrum. Fokus ligger på hur eleverna beskriver MVP, vad de upplever att de har tagit med sig och på vilket sätt MVP upplevs som värdefull.

I utvärderingens resultat kan vi se att det råder stora likheter mellan mellanstadie- och högstadieungdomarnas beskrivningar. Mot bakgrund av detta presenteras elevernas erfarenheter samlade i detta avsnitt.

3.1.1 Elevernas beskrivningar av MVP-lektionerna

Eleverna beskriver att de haft lektioner med mer fokus på kunskap, där de exempelvis lärt sig begrepp, de har fått se filmer, ta del av berättelser, göra övningar och diskutera tillsammans. Från beskrivningarna framkommer det att eleverna uppfattar det som relevant innehåll som är bra att lära sig och flertalet har beskrivit arbetssättet i positiva ordalag. I citaten nedan beskriver elever hur arbetet med film och diskussioner upplevdes, därefter hur arbetet med berättelser och övningar upplevdes:

ANGÅENDE FILM

"Vi fick alltid se en liten film [för varje tema]. Sen fick vi diskutera om det – om vad som är rätt och fel. Det var bra."

"Den sista filmen vi såg tyckte jag var bra. Den hade alla olika situationer i en film. Den handlade om psykiskt våld, rasistiska saker, sexuellt våld och allt."

"Den var bra, för den visade vardagliga situationer som fortfarande är våld men som man inte tänker på."

Elever högstadiet

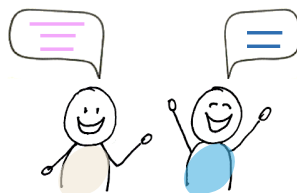
ANGÅENDE ÖVNINGAR OCH DISKUSSIONER

"De hade berättelser med bilder. Sen fick vi komma med förslag på vad man skulle kunna göra."

"Det var bra att vi fick prata allihop och ge förslag, för då kan man ta det som alla andra säger som man inte vet själv typ."

"Ibland var det tråkigt, men med rollspelen var det roligare för då var man i grupper och så kom man på någon lösning."

Elever mellanstadiet

Tryggt samtalsklimat

Majoriteten av eleverna beskriver att de upplevt det som ett tryggt samtalsklimat under MVP-lektionerna. Några av eleverna beskriver det på följande vis:

"Vi gick igenom att vi lyssnar på den som pratar, vi avbryter inte varandra, vi räcker upp handen ifall vi har någonting att säga och vi säger inga dumma saker och man slogs inte och så."

"Det fanns massa regler, men vi fick också prata om hur vi ville ha det i klassrummet."

Elever mellanstadiet

"Vissa lektioner har vi delat upp oss i grupper, men oftast är vi helklass. Det har varit bra [båda två]. Ibland tycker jag det är bra med mindre grupper. För vissa elever kan ju skämta bort det med andra personer så om lärarna inte sätter dem så mycket i grupp [tillsammans] för då kan inte de skämta bort det och då blir de lite mer seriösa och då kan man själv också vara seriös utan att se dum ut."

"Hur det var att diskutera i gruppen? Det beror på vilken grupp man är i. Om de delar in en i en grupp, då pratar man inte så mycket. Men sen om man är i en grupp som man vill vara i, då kan man alltid prata. Det är enklare att prata med folk som man känner bra."

*"Även i helklass – de flesta i vår klass har gått i samma klass länge, bara för att vi inte pratar med varandra, så vi litar på varandra ändå.
–Folk vågar prata med varandra högt. [...] Man känner sig trygg, det är inte så att man är rädd för att man ska säga något fel och för att folk ska skratta."*

Elever högstadiet

Ett fåtal av de intervjuade, främst bland högstadieeleverna, beskriver att det ibland upplevts som pinsamt, känsligt eller svårt att samtala om vissa områden som tagits upp på MVP-lektionerna.

Upplägget upplevdes som repetitivt

Samtidigt framkommer det att vissa elever på både mellan- och högstadiet har upplevt delar av undervisningen som repetitiv eller tjatig. En elev på högstadiet har exempelvis beskrivit det på följande vis:

”MVP var bra, men det hade varit bra om de hade varierat genomgångarna mer för nu var det typ bara några korta filmer [...] och läraren tog typ upp saker på samma sätt hela tiden.”

Elev högstadiet

”[MVP] var ganska kul, fast inte när de pratade väldigt mycket. Det var mycket roligare när vi gjorde teater.”

”Det var bra, men det borde varit mer aktiva aktiviteter.”

Elever mellanstadiet

Det är viktigt att notera att ovan synpunkter avser den tidigare versionen av MVP som genomfördes sista gången under läsåret 2024/25. Från och med läsåret 2025/26 har MÄN utvecklat och implementerat en uppdaterad version av MVP-utbildningen, där hänsyn tagits till återkoppling av detta slag. I den nya versionen genomförs MVP i en mer komprimerad form, med ett tydligare fokus och ett mer koncentrerat innehåll.

3.1.2 Vad eleverna beskriver att de tagit med sig

Ökad kunskap om våld, normer och gränser

Både mellanstadie- och högstadieeleverna beskriver att de fått ökade kunskaper om vad våld är (en mer nyanserad och breddad bild) från MVP, men också att de fått kunskap om normer och hur normer kan påverka de val de upplever sig ha och deras agerande.

”Vi har pratat om att det finns olika sorters våld, att det finns normer och värderingar, att det finns kränkningar och såna grejer.”

Elev mellanstadiet

”Vi har lärt oss om nätmobbning, fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld, rasistiskt våld och sen det här att man har sin egen bubbla typ, att man inte ska komma för nära och respektera andra. Vi gjorde en övning där vi skulle lära oss se olika tecken för stopp. Man skulle visa med kroppsspråk att man inte vill något mer. [...] Det var bra att lära sig, så man inte går in i någons space.”

”[MVP] är bra och viktigt att lära sig om och så. Man måste lära sig och veta det där om samtycke till exempel. Man ska kunna se på kroppsuttrycket ’där ska du stanna’. Jag tycker den [övningen] var väldigt bra.”

”Normer har vi också pratat om. Hur styrt det egentligen är, som man tekniskt sett inte fattar. När man ser det är det chockerande att vi har så många normer om oss själva och allt. Till exempel att alla har liknande kläder på sig. Det är kanske mer en trend också, men det är kanske också att man inte vill stå ut eller bli utpekad.”

Elever högstadiet

”Vi har lärt oss om massa olika typer om våld. Som ett ’fulfinger’, att det egentligen är våld, bara att det blivit så normaliserat att det liksom inte räknas som det. Sen kan det leda till värre saker. Skojbråk förvandlas till riktigt bråk. Vissa ord kan bli bråk som blir höga på skalan. Innan tänkte man mer att fysiskt våld var våld, inte kränkningar, rasistiskt våld, psykiskt våld och sånt.”

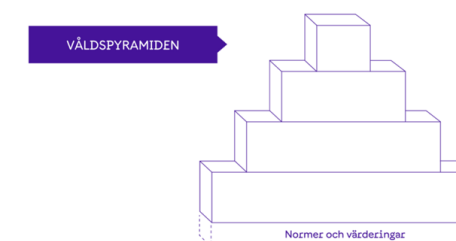
Elev högstadiet

Kunskap om våldspyramiden samt att situationer kan upplevas olika beroende på perspektiv

Bland elevernas beskrivningar återkommer våldspyramiden. Eleverna resonerar även kring hur handlingar som initialt kan framstå som mindre allvarliga – exempelvis kränkande kommentarer, utfrysning eller ”skojbråk” – kan utgöra början på en eskalerande kedja.

”Vi har pratat om våldspyramiden. Om någon sagt något dumt till någon annan är det längst ner på pyramiden för det är inte så jätteallvarligt. Men om det är någon som mördar någon, då är det längst upp.”

”Det börjar från kränkningar till mord. Att en liten grej kan bli till en större grej.”

Källa: MÄNs metodmaterial

”Vi har pratat om att det finns olika sorters våld, att det finns normer och värderingar, att det finns kränkningar och såna grejer. Jag minns inte alla stegen, men det högst upp minns jag var typ mord. Men det är sällan det händer. –Det hette våldspyramiden.”

Elever mellanstadiet

Hos högstadieeleverna framträder en ytterligare fördjupning av förståelsen för våldets olika uttryck. Flera elever beskriver, i linje med citaten nedan, att de före MVP främst förknippade våld med fysiska handlingar, men att utbildningen bidragit till ett mer komplext och inkluderande våldsbegrepp.

”Jag tyckte det var bra att lära sig. Det är lika mycket misshandel att slå någon som att kalla någon ett dåligt ord.”

”Det finns ju inte bara våld där man slåss – rasism och allting sådant.”

Elever högstadiet

Eleverna ger även uttryck för att de i större utsträckning kan identifiera subtila situationer som tidigare bagatelliserats eller avfärdats. Efter MVP beskriver de att de blivit mer uppmärksamma på tecken på otrygghet och maktobalans i vardagliga interaktioner:

”Man tänkte förut ‘det där är ingenting’, men nu kanske man förstår mer. Till exempel när man ser några som puttas kanske man tänker ‘det där är bara på skämt’, men sen kanske man ser att de ser lite arga ut ändå och då förstår man att det inte är skojbråk.”

Elever högstadiet

Flera, främst bland högstadieeleverna, beskriver också en fördjupad förståelse för hur situationer kan upplevas olika beroende på perspektiv.

”Sen när man diskuterat med folk så kan man tänka på massa olika sätt och sådär. Man ser mer när man får andra förslag. När man ser hur de skulle ingripa, då tänker man på ett annat sätt.”

Elever högstadiet

”Det viktigaste med det här ämnet var att vi fick se andras perspektiv. För det gör man inte. Om jag ser någon som är hbtq-person då kan jag inte känna in mig i dens roll och då vet jag inte hur den upplever sig. Så när vi jobbar med MVP får vi lära oss att känna in oss i andras karaktärer. Det ger ju oss en uppfattning till varför den personen känner så, varför den tänker så, hur den agerar. Så kan jag uppfatta en annan person på så vis, så kommer jag absolut att respektera den personen. Det har man gjort genom film, man har pratat om det, man har haft presentationer.”

Elever högstadiet

Nya ord och begrepp

Utifrån elevernas beskrivningar kan vi se att de lärt sig nya ord och begrepp. En av mellanstadieeleverna beskriver exempelvis:

”Vi har lärt oss om åskådare och aktiva åskådare. Om någon bråkar med den andra och man kollar bara utan att göra något, då är man åskådare. Men man kan säga åt någon vuxen eller ringa polisen så de kan komma och hjälpa dem. Genom att göra något blir man en aktiv åskådare.”

Elever mellanstadiet

3.1.3 Upplevelsen av att bli stärkt

Lite modigare

Vissa av eleverna, främst på mellanstadiet, beskriver att de efter MVP känner sig lite modigare:

”Om det är någon som... om man säger stopp till exempel och de bara fortsätter ändå så kan man säga till en vuxen och det vågade jag inte förut. Men det gör jag nu.”

”Jag har blivit modigare att säga till en vuxen. För det är mycket ‘roast battles’ i min klass, där man ska försöka säga så dumma saker som möjligt och sen ska man typ köra slagsmål och se vem som är starkast och bäst. Där har jag blivit modigare att säga till.”

”Innan så kanske jag behövde typ en vän med mig när jag skulle gå och säga till, men nu kan jag gå och säga till själv, både personerna och en lärare. Fast om jag skulle säga till personerna – de som typ är dumma – då kanske jag behöver ha med mig en kompis, men om jag skulle säga till en lärare, då kan jag säga till själv.”

Elever mellanstadiet

Större handlingsutrymme

Ett tydligt mönster i elevernas beskrivningar är upplevelsen av att ha blivit stärkta. Detta handlar inte om att alltid ingripa direkt i en situation, utan om att de upplever ett större handlingsutrymme.

”Jag tror att man kan lära sig hur man kan minska våld. Vi har liksom lärt oss hur man gör ifall man ser våld. Då går man och säger till någon vuxen. Man går inte in eftersom då kan vi själva bli utsatta.”

Elever mellanstadiet

”Efter MVP ser man mer alternativ. Vad man kan göra för att stoppa. Man behöver inte bryta in direkt, man kan hämta lärare, ringa polisen eller hämta någon man litar på eller något sånt. Det är lättare att läsa av situationen.”

Elev högstadiet

Eleverna beskriver även att de blivit mer medvetna om att det finns flera sätt att agera – före, under och efter en händelse – och att även små handlingar kan vara betydelsefulla.

”Vi [gjorde en övning där vi] skulle skriva ner vad vi skulle gjort innan [en våldsam situation], under och sen efter. Sen efter vi skrivit allt, vi gjorde teater om det vi skrivit. Vi var olika grupper. Vi skulle läsa. Vi säger att vi var en grupp, då skulle vi stoppa bråk och såntdära. När vi tränat klart, vi gick in i klassrummet och visade den. Sen fick en annan grupp visa något annat. Det var roligt. Från de andra grupperna lärde jag mig om någon slår den andra, man ska gå och stå upp för den. Annars hämtar man en lärare. Man ska inte slå tillbaka.”

”Innan [en våldssituation] skulle man kunna säga till en lärare innan det blir ett större bråk eller om typ alla var med och sa till han då skulle han inte fortsätta. Nu efter MVP tycker jag att jag vågar göra det mer.”

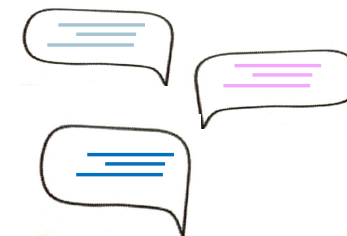
”Efter ett bråk skulle man kunna fråga hur han mår, säga till en lärare så att de går och pratar med dem.”

Elever mellanstadiet

3.1.4 Vad som framstår som styrkan med MVP, enligt eleverna

Sammantaget beskriver eleverna MVP som värdefullt genom att undervisningen ger utrymme för samtal, reflektion och olika perspektiv på situationer som rör våld, normer och gränser. Styrkan ligger, enligt elevernas egna beskrivningar, inte i enskilda moment eller övningar, utan i helheten: samtalen, igenkänningen, att få testa och få erfarenhet av olika situationer samt möjligheten att ta del av andras upplevelser.

Eleverna beskriver att MVP har bidragit till att de ser situationer på nya sätt och upplever sig ha fler handlingsalternativ än tidigare. De uttrycker inte nödvändigtvis att de alltid vet exakt hur de ska agera, men att de tänker mer medvetet och känner sig bättre rustade att kunna göra aktiva val.

3.2 Prestationer, effekter och tolkning i ett längre perspektiv

Sammantaget visar elevernas utsagor att de upplever MVP som värdefullt. Eleverna beskriver att de tar med sig kunskaper, begrepp och en ökad medvetenhet kring våld, normer och ansvar.

Utifrån ett förändringsteoretiskt perspektiv kan dessa resultat förstås som prestationer och tidiga utfall snarare än som mätbara effekter. Elevernas upplevelser och svar indikerar att resultaten främst speglar ökad kunskap, medvetenhet och beredskap att agera, vilket utgör viktiga förutsättningar för förändrade förhållningssätt över tid. Däremot kan faktiska och mer varaktiga beteendeförändringar inte förväntas eller påvisas inom ramen för denna studies tidsperiod.

Uppföljningen har genomförts relativt nära inpå insatsen, vilket begränsar möjligheten att identifiera effekter på kort, mellanlång eller lång sikt. Förändringar i normer, attityder och beteenden är komplexa processer som ofta kräver lång tid, upprepade insatser och systematiskt arbete för att få genomslag. Detta understryker vikten av att tolka resultaten som indikationer på riktning och potential, snarare än som definitiva effekter (se även avsnitt 2.1.2 Ett balanserat och kompletterande perspektiv och 2.2 Avsaknad av evidens behöver inte betyda avsaknad av effekt).

Flera lärare lyfter i intervjuer lite skämtsamt att "det ibland kan upplevas som att de kunskaper som förmedlas snabbt "blåser bort" i mötet med elevernas vardag och impulser". I relation till elevernas egna resonemang är det dock viktigt att beakta barns och ungas utvecklingsnivå. Impulskontroll och konsekvenstänk är ännu inte fullt utvecklade hos alla elever, särskilt på mellanstadiet men även på högstadiet. Detta innebär att kunskap inte alltid omedelbart omsätts i handling, trots att eleverna själva beskriver att MVP påverkar hur de tänker och resonerar.

Forskning visar att barns och ungas förmåga att omsätta kunskap i handling påverkas av både kognitiv mognad och social kontext. Impulskontroll, riskbedömning och konsekvenstänk utvecklas successivt och förstärks ofta i samspel med andra över tid (Gottzén, 2021). Att eleverna i denna studie i högre grad beskriver förändrade sätt att tänka och resonera snarare än konsekventa beteendeförändringar är därmed förenligt med vad tidigare studier av våldspreventiva insatser visat (Stockholms stad, 2020).

Det vi kan konstatera, både utifrån de kunskaper som eleverna uppvisar och utifrån barnens och ungdomarnas egna beskrivningar, är att MVP gör stor skillnad för dem som deltar i utbildningen. Resultaten visar att eleverna tillägnar sig ökad kunskap, språk och förståelse för våld, normer och ansvar, vilket stärker deras förutsättningar att agera som aktiva åskådare i skolmiljön.

Utifrån både enkätresultat och kvalitativa beskrivningar kan vi vidare konstatera att dessa kunskaper inte enbart får betydelse för individen, utan även bidrar till att påverka skolmiljön i stort. När insatser genomförs systematiskt och återkommande över tid – från låg- och mellanstadiet, genom högstadiet och vidare till gymnasiet – skapas förutsättningar för långsiktiga förändringar i normer, förhållningssätt och det sociala klimatet. För att nå fullt genomslag bör MVP-arbetet därför inledas tidigt, följa barn och unga genom hela skolgången och kompletteras med insatser inom fritidsgårdsverksamheten.

På längre sikt kan detta arbete också få betydelse bortom skolåldern. Genom att barn och unga kontinuerligt ges verktyg att ta ansvar, visa civilkurage och reflektera kring våld och normer, stärks deras roll som framtida samhällsmedborgare och i förlängningen även som vårdnadshavare. Sammantaget innebär detta att ett långsiktigt och sammanhållet MVP-arbete inte bara stärker enskilda elever, utan även bidrar till en positiv utveckling för Fagersta kommun och samhället i stort.

3.2.1 Strukturella villkor och barns fritid som förutsättning för långsiktiga effekter

I tolkningen av resultaten i ett längre perspektiv framträder även betydelsen av de strukturella villkor som omger barn och ungas vardag. Även om dessa inte utgör en direkt del av MVP-insatsen visar elevernas beskrivningar att tillgången till trygga och meningsfulla sammanhang utanför skolan har stor betydelse för hur våldspreventivt arbete kan få genomslag över tid. Resultaten pekar på att barns och ungas möjligheter att omsätta kunskap, normer och handlingsalternativ inte enbart formas i skolans undervisningssituationer, utan även i deras fritid och i de sociala miljöer där de rör sig dagligen.

Elevernas utsagor synliggör tydliga skillnader i tillgång till organiserade fritidsaktiviteter och vuxennärvaro, både mellan skolor och mellan olika grupper av barn och unga. Dessa skillnader kan förstås som uttryck för bredare ojämlika uppväxtvillkor, där vissa barn har tillgång till flera strukturerade sammanhang med närvarande vuxna, medan andra i högre grad saknar sådana arenor. Avsaknaden av meningsfulla och organiserade fritidsaktiviteter innebär samtidigt färre naturliga mötesplatser med trygga vuxna utanför skolans ramar, vilket riskerar att försvaga centrala skyddsfaktorer i det våldspreventiva arbetet.

Utifrån barnkonventionens principer, där alla barn har rätt till en meningsfull, trygg och utvecklande fritid, blir dessa skillnader särskilt viktiga att uppmärksamma. I relation till den kritik som lyfts av Brown (2015), och som diskuteras i avsnitt 2.1.2, framträder behovet av att förstå våldspreventiva insatser som en del av ett bredare samhälleligt sammanhang. Norm- och värdegrundsarbete, såsom MVP, kan skapa viktiga kunskapsmässiga och medvetandemässiga förflyttningar, men dess långsiktiga effekter är i hög grad beroende av de strukturella förutsättningar som omger barn och unga.

För att uppnå långsiktiga och hållbara effekter behöver därför MVP kombineras med strukturella insatser som motverkar ojämlika uppväxtvillkor. Det handlar om åtgärder som stärker barns faktiska tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter, säkerställer kontinuitet i vuxennärvaro och skapar trygga sammanhang även utanför skolans ramar. I detta perspektiv framstår fritidsgårdsverksamhet och andra kompletterande arenor som centrala för att förstärka, befästa och fördjupa de förflyttningar som initieras genom MVP-arbetet i skolan.

3.3 Resultat från efter-enkäten

Utifrån resultaten från efter-enkäten framträder flera mönster som är värda att uppmärksamma. Dels visar materialet att eleverna i hög grad upplever MVP som **värdefullt och meningsfullt**, dels framkommer **tydliga skillnader mellan tjejer och killar i frågor som rör vilja att ingripa, normer och civildjurage**, främst på högstadiet, men även på mellanstadiet. Könsskillnader av detta slag ligger i linje med tidigare forskning och nationella mönster (vilket vi även kan se gällande före-enkäten där det finns riksdatabaser att jämföra med, se avsnitt 3.4), där tjejer generellt uppvisar en högre benägenhet att ingripa och ta avstånd från våld och kränkningar. Samtidigt är det viktigt att understryka att oavsett om värdena ligger i linje med, eller nära, rikssnittets resultat eller inte, kan dessa utfall inte betraktas som acceptabla i ett modernt och jämställt samhälle.

Killars lägre benägenhet att ingripa, i synnerhet i situationer som rör normöverskridande könsuttryck, hbtqi-frågor och vissa former av kränkningar, framstår som bekymmersam. Mot denna bakgrund bedömer vi att det finns ett särskilt behov av **fördjupat och mer aktivt arbete med frågor som rör hbtqi, rasism, diskriminering samt normer kopplade till kön, sexualitet och maskulinitet**. Resultaten pekar på att dessa områden behöver ges större utrymme genom kompletterande och riktade insatser som genomförs i kombination med ordinarie MVP-utbildning. Det gäller både elever som redan genomfört MVP och elever som ännu inte deltagit i utbildningen (för både mellan- och högstadiet).

Sammantaget visar resultaten att MVP bidrar till viktiga förflyttningar i kunskap och medvetenhet, men också att vissa normer och attityder kräver ett mer långsiktigt, sammanhållet och genusmedvetet arbete över tid.

Nedan presenteras resultaten; inledningsvis för mellanstadiet och därefter för högstadiet.

Observera att före- och efterenkäten inte har besvarats av samma årskullar, då utvärderingen genomförts i omvänd ordning utifrån när den kunnat genomföras. Efter-enkäten och intervjuerna efter MVP avser elever som deltog i utbildningen läsåret 2024/25, medan före-enkäten och intervjuerna före MVP avser elever som deltar i MVP läsåret 2025/26.

3.3.1 Resultat för mellanstadiet – efter MVP-utbildningen

Det som framträder i enkätmaterialet (från efter-enkäten) för mellanstadiets elever som genomfört MVP är att de i hög grad uppger att de fått med sig både kunskaper och förhållningssätt som är centrala för att förstå och förhålla sig till våld, normer och ansvar. Resultaten ligger väl i linje med de kvalitativa beskrivningar som framkommit i gruppintervjuerna.

I diagram 3.1 kan vi se att elever som genomfört MVP i högre grad tenderar att identifiera flera av de situationer som presenteras i enkäten som våld, jämfört med elever som ännu inte deltagit i utbildningen. Även om dessa skillnader inte kan tillskrivas MVP med kausal säkerhet – då jämförelserna inte avser elever från samma årskullar – ligger resultaten i linje med resultatet från intervjuerna.

För dessa frågor skiljer det sig hur eleverna svarat per skola, där elever på Mariaskolan i högre omfattning och elever på Alfaskolan i lägre omfattning uppger att situationerna i enkäten är våld (se diagram 3.2).

En majoritet av eleverna uttrycker inkluderande attityder i frågor som rör könsuttryck och samkönade relationer. De flesta anser att det är okej med både normbrytande könsuttryck och olika former av relationer, vilket indikerar en grundläggande acceptans för olikheter bland eleverna. Dock varierar det hur eleverna svarat per kön, där tjejer i signifikant högre omfattning än killar uttryckt inkluderande attityder, det vill säga att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad (se diagram 3.4).

Vidare visar resultaten att eleverna i hög grad upplever att det finns möjligheter att agera vid våldsamma situationer (se diagram 3.5). Nästan samtliga instämmer i att våld kan stoppas tillsammans och en stor andel (drygt sex av tio) anger att de själva kan göra något om de ser våld eller kränkningar. En stor andel, nästan sex av tio, uppger att MVP gjort så att de vågar stå emot gruppträck (se diagram 3.10).

När eleverna tar ställning till konkreta situationer uppger en majoritet att de skulle göra något för att stoppa det om någon person de känner skulle göra olika saker mot en annan elev, exempelvis knuffas, ge kränkande kommentarer, komma med rasistiska uttryck eller frysa ut någon. Bland de svarande uttrycker flest att de skulle göra något för att stoppa det om någon i deras klass skulle säga något rasistiskt, skämta om en elevs diagnos eller om en annan persons religion (se diagram 3.6). Detta ligger i linje med de resonemang eleverna fört i gruppintervjuerna.

Resultaten visar även att tjejer i högre omfattning än killar för flertalet frågor uppger att de skulle göra något för att stoppa det om någon i deras klass gjorde någon av aktiviteterna som nämns i diagram 3.7. Skillnaderna är störst i situationer som rör elaka ord/skämt och tafsande på en annan elev.

Resultaten för mellanstadiet i diagramform

Nedan presenteras resultaten i diagramform. Det omfattar eleverna som gått MVP läsåret 2024/25. Enkäten besvarades våren 2025 och omfattar årskurs 5 på Alfaskolan samt årskurs 4 på Per Olsskolan respektive Mariaskolan.

Procentsatserna i diagrammen baseras på följande antal svarande:

- I diagrammen som visar hur samtliga svarat, baseras procentsatserna på mellan 120-126 svarande. För diagram 3.1 visas även samtliga för hösten 25, där procentsatserna baseras på mellan 128-129 antal svarande.
- I diagrammen per kön baseras procentsatserna för tjejer på mellan 53-55 svarande och för killar på mellan 68-70 svarande.
- I diagrammen per skolor baseras procentsatserna för Alfaskolan på 46-47 svarande, för Per Olsskolan på 39-41 svarande och för Mariaskolan på 36-39 svarande.

Markeringen med en asterisk för specifika frågor i diagrammen (*) visar att det finns en signifikant skillnad, vilket innebär att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad.

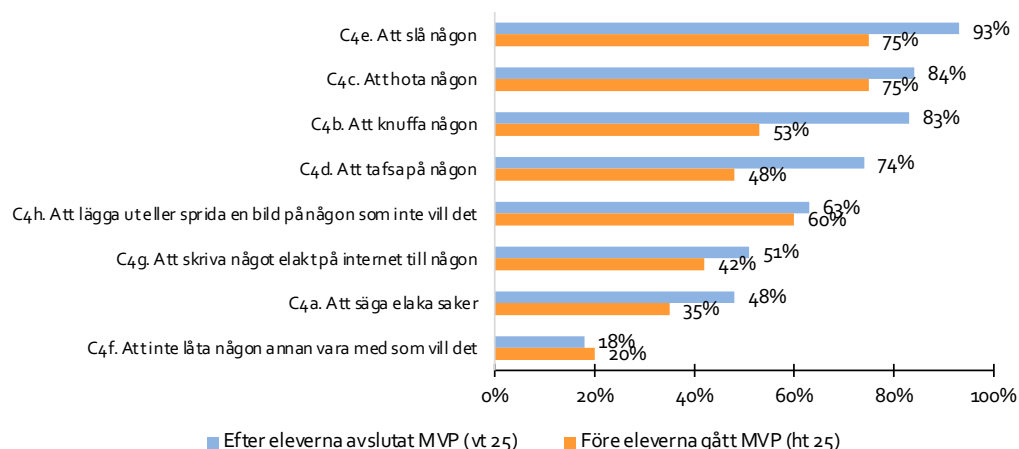

Diagram 3.1. Vilket av följande tycker du är våld?

Staplarna visar andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ. Mellanstadiets elever. Våren 2025 svarade elever som avslutat MVP och hösten 2025 svarade elever före de gått MVP.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

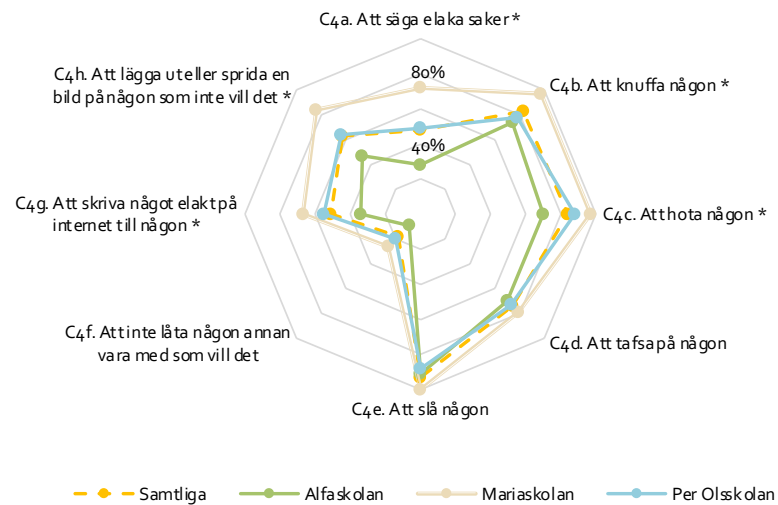

Diagram 3.2. Vilket av följande tycker du är våld?
Per skola per mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

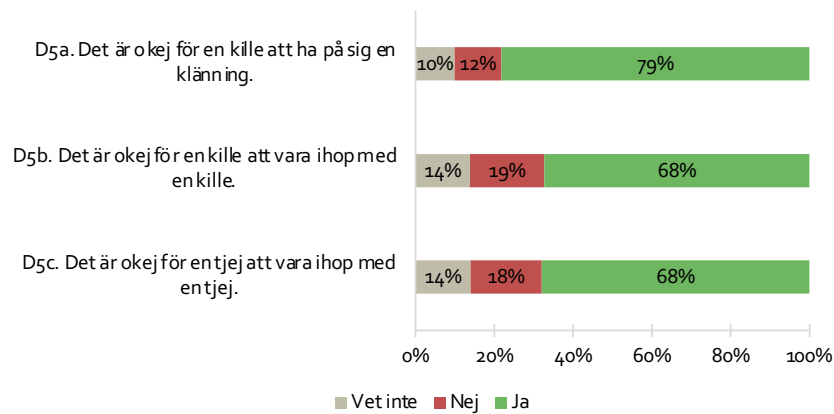

Diagram 3.3. Det är okej för en kille att ha på sig en klänning. Det är okej för en kille att vara ihop med en kille. Det är okej för en tjej att vara ihop med en tjej. Mellanstadiets elever som gått MVP (vt 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

Diagram 3.4. Det är okej för en kille att ha på sig en klänning. Det är okej för en kille att vara ihop med en kille. Det är okej för en tjej att vara ihop med en tjej. Andel som svarat "ja" per kön per mellanstadietts elever som gått MVP (våren 2025).

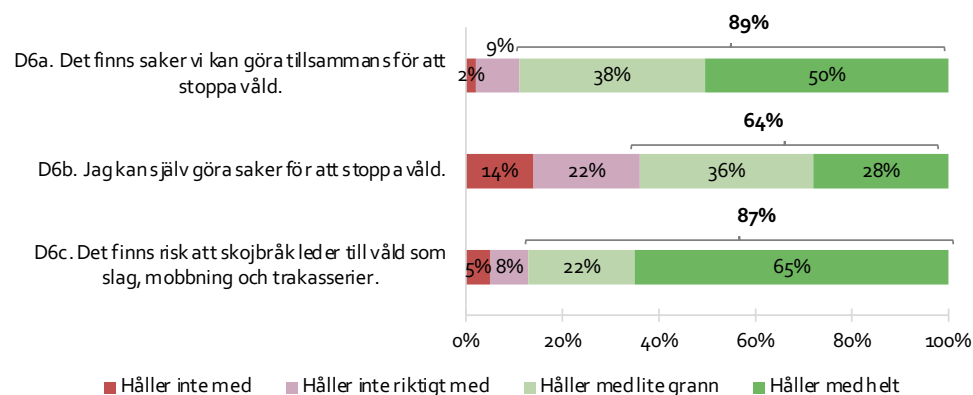

Diagram 3.5. Det finns saker vi kan göra tillsammans för att stoppa våld. Jag kan själv göra saker för att stoppa våld. Det finns risk att skojbråk leder till våld som slag, mobbning och trakasserier. Mellanstadietts elever som gått MVP (våren 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

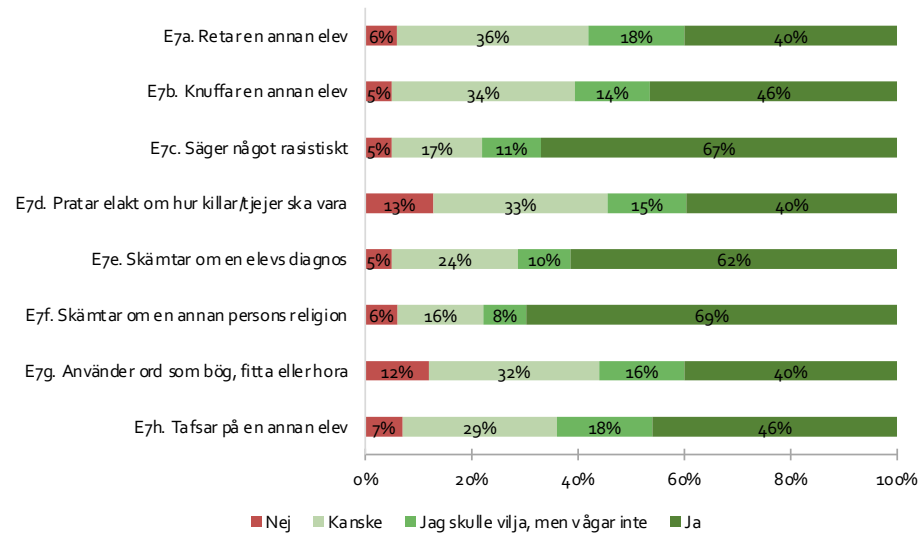

Diagram 3.6. Skulle du göra något för att stoppa det om någon i din klass gjorde följande? Mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

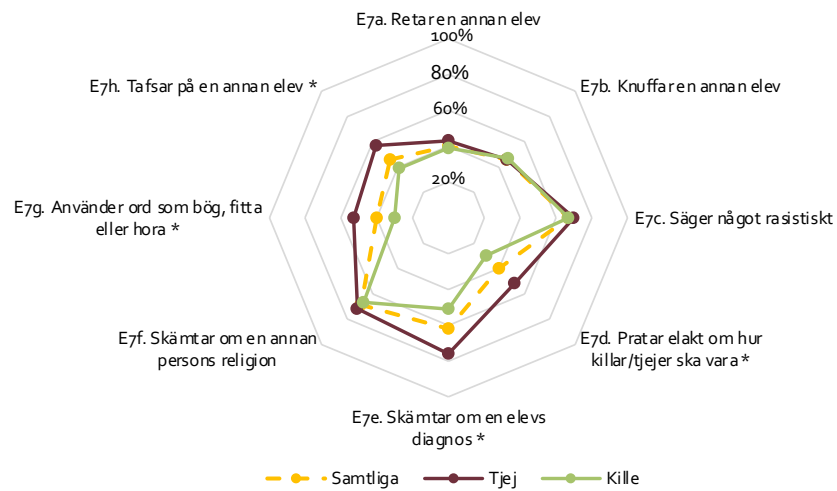

Diagram 3.7. Skulle du göra något för att stoppa det om någon i din klass gjorde följande? Per kön per mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

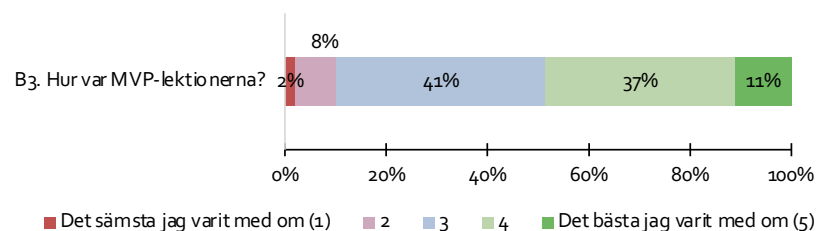

Diagram 3.8. Hur var MVP-lektionerna?
Mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

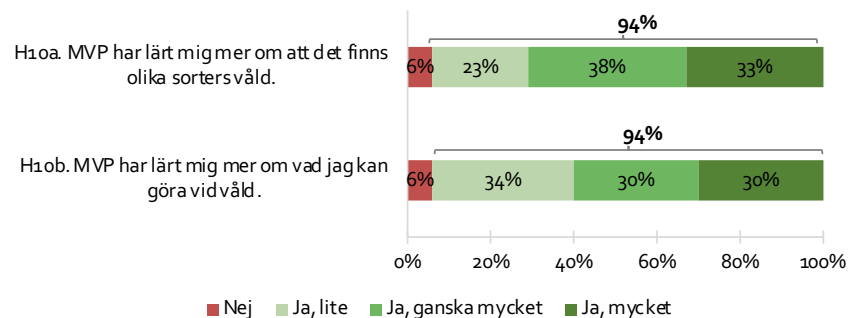

Diagram 3.9. MVP har lärt mig mer om att det finns olika sorters våld. MVP har lärt mig mer om vad jag kan göra vid våld. Mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

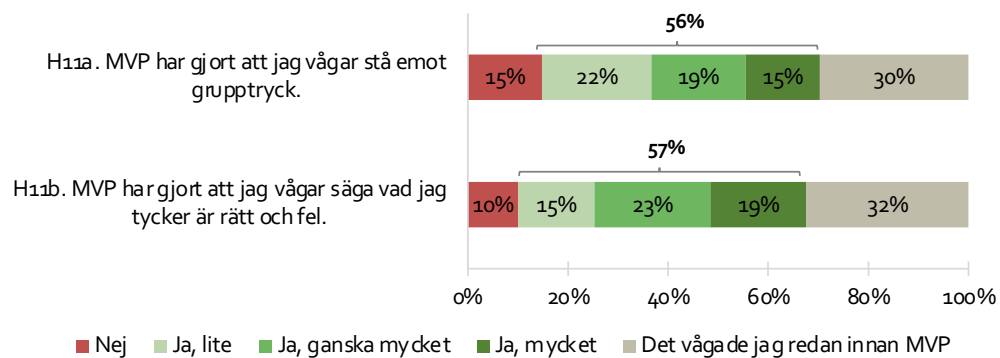

Diagram 3.10. MVP har gjort att jag vågar stå emot grupptryck. MVP har gjort att jag vågar säga vad jag tycker är rätt och fel. Mellanstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

3.3.2 Resultat för högstadiet – efter MVP-utbildningen

Det som framträder i enkätmaterialen för högstadiets elever som genomfört MVP är att de i hög grad uppger att de fått med sig kunskap och förhållningssätt som är centrala för att kunna agera i situationer som rör våld, normer och ansvar. Resultaten ligger väl i linje med de kvalitativa beskrivningar som framkommit i gruppintervjuerna.

I frågor som rör möjligheten att stoppa våld framträder en hög tilltro till att våld går att stoppa och att det är möjligt att lära sig hur man kan göra det (se diagram 3.11).

När eleverna tar ställning till konkreta situationer uppger en majoritet att de skulle ingripa eller agera på något sätt om de ser att en **person de känner** gör handlingar som innebär våld eller kränkningar mot någon annan. Benägenheten att agera är generellt högre vid mer synliga och tydliga handlingar, såsom fysiskt våld, hot eller utfrysning, medan den är lägre vid mer subtila eller socialt komplexa situationer, exempelvis kränkande skämt eller ryktesspridning (se diagram 3.12).

När samma situationer istället beskrivs som utförda av en **person de inte känner**, minskar andelen elever som uppger att de skulle ingripa (se diagram 3.13). Detta mönster är genomgående för samtliga situationstyper och visar att social relation till den som utför handlingen har betydelse för elevernas upplevda handlingsutrymme och benägenhet att agera.

I materialet framträder även **tydliga könsskillnader**. Tjejer uppger i högre omfattning än killar att de skulle ingripa eller agera, både när det gäller situationer där de känner personen som utför handlingen (se diagram 3.12) och när det gäller situationer där de inte gör det (se diagram 3.13). Skillnaderna är särskilt tydliga i situationer som rör sexuella och kroppsliga gränsöverskridanden, kränkande skämt och kommentarer, hot eller våld, utfrysning samt spridning av bilder eller rykten.

Ovan mönster ligger i linje med tidigare forskning, där tjejer i mellanstadie- och högstadieåldern i genomsnitt uppvisar högre grad av empati, moralisk känslighet och benägenhet att ingripa i sociala situationer jämfört med killar (Eisenberg et al., 2015; Gilligan, 1982). Studier om åskådarbeteende pekar också på att tjejer oftare uttrycker vilja att agera, medan killars handlingsutrymme i högre grad påverkas av gruppnormer och social status (Banyard, 2011; Powell, 2014). Även svenska undersökningar visar liknande mönster, där tjejer i högre grad tar avstånd från våld och kränkningar (BRÅ, 2021).

Resultaten för högstadiet i diagramform

Nedan presenteras resultaten från efter-enkäten i diagram- och tabellform. Det omfattar eleverna i årskurs 8 som gått MVP läsåret 2024/25. Enkäten besvarades våren 2025. Då Fagersta kommun fick testa att använda MÄNs nya efter-enkät före den lanserades (hösten 2025) finns det inte rikssnittsdata att jämföra resultatet gentemot på motsvarande sätt som det finns för före-enkäten (se avsnitt 3.4.2).

Procentsatserna i diagrammen baseras på följande antal svarande:

- I diagrammen som visar hur samtliga svarat, baseras procentsatserna på mellan 50-56 svarande. I tabell 3.15 baseras procentsatserna på 36 svarande.
- I diagrammen per kön baseras procentsatserna för tjejer på mellan 22-23 svarande och för killar på mellan 22-24 svarande.

Markeringen med en asterisk för specifika frågor i diagrammen (*) visar att det finns en signifikant skillnad, vilket innebär att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

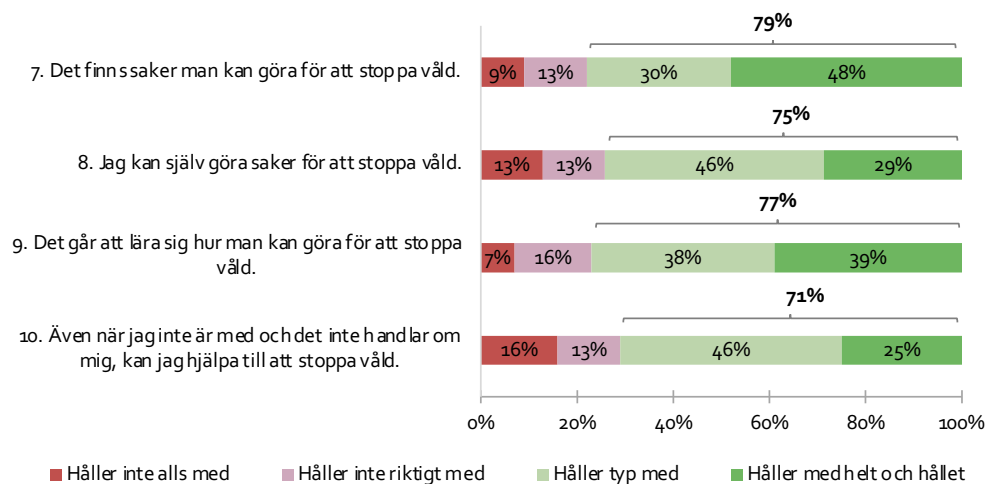

Diagram 3.11. Det finns saker man kan göra för att stoppa våld.

Jag kan göra saker för att stoppa våld. Det går att lära sig hur man kan göra för att stoppa våld. Även när jag inte är med och det inte handlar om mig, kan jag hjälpa till att stoppa våld. Högstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

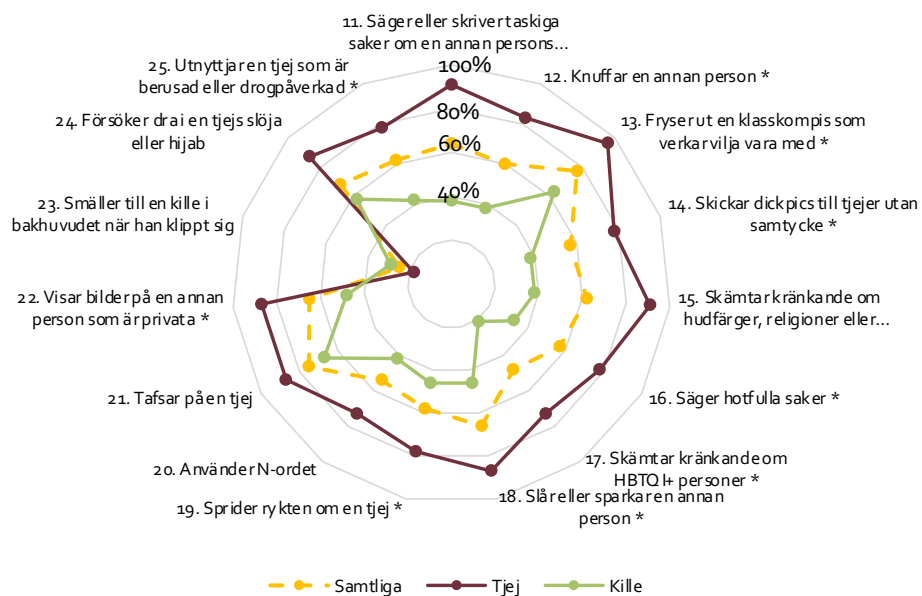

Diagram 3.12. Skulle du göra något för att stoppa det om du känner personen?

Per kön per högstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

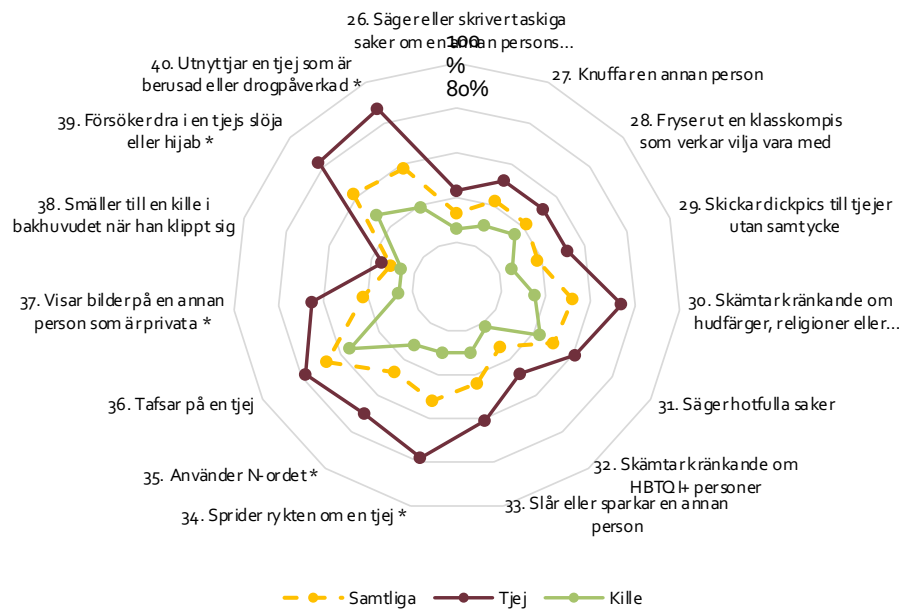
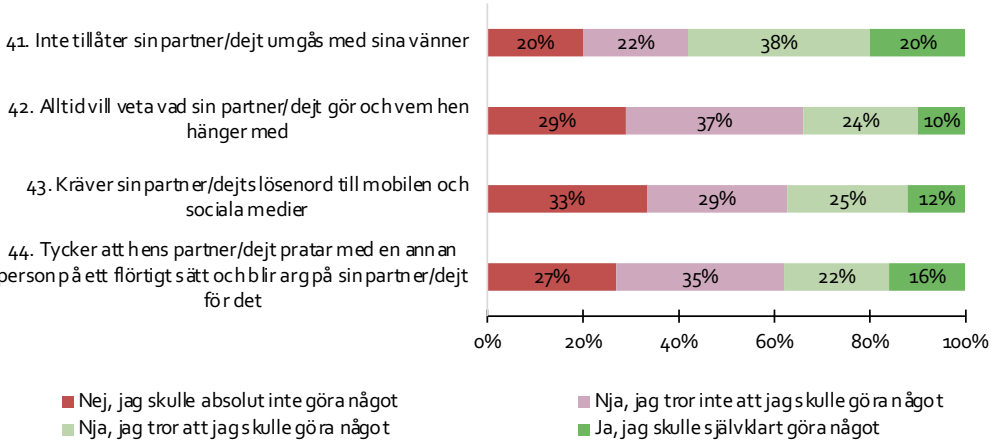

Diagram 3.13. Skulle du göra något för att stoppa det om du inte känner personen? Per kön per högstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

Skulle du göra något för att stoppa det om en kompis till dig...

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta	hjärta
8%	---	6%	3%	14%	6%	8%	6%	11%	39%

Diagram 3.14. Skulle du göra något för att stoppa det om din kompis...
-Inte tillåter sin partner/dejt umgås med sina vänner.
-Alltid vill veta vad sin parter/dejt gör och vem hen hänger med.
-Kräver sin partners/dejts lösenord till mobilen och sociala medier.
-Tycker att hens partner/dejt pratar med en annan person på ett flörtigt sätt och blir arg på sin partner/dejt för det. Högstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

Tabell 3.15. På en skala från 1-10, hur trygg har du känt dig under MVP-lektionerna?
Högstadiets elever som gått MVP (våren 2025).

3.4 Situationen före MVP-utbildningens start (hösten 2025)

De elever som kommer ha MVP läsåret 2025/26 har fått besvara en enkät före det att de påbörjade MVP-utbildningen. Detta resultat presenteras här nedan, inledningsvis för mellanstadiet och därefter för högstadiet.

Observera att före- och efterenkäten inte har besvarats av samma årskullar, då utvärderingen genomförts i omvänd ordning utifrån när den kunnat genomföras. Efter-enkäten och intervjuerna efter MVP avser elever som deltog i utbildningen läsåret 2024/25, medan före-enkäten och intervjuerna före MVP avser elever som deltar i MVP läsåret 2025/26. Effekterna för dessa elever kan följas upp vid terminsslutet våren 2026.

3.4.1 Mellanstadiet – situationen före MVP

Före-enkäten besvarades hösten 2025 och omfattar elever i årskurs 5 på Alfaskolan samt årskurs 4 på Per Olsskolan respektive Mariaskolan.

Enkätsvaren från mellanstadiets elever visar ett delvis varierande utgångsläge när det gäller förståelse av våld, normer och civillikage. Sammantaget framträder skillnader både per kön och mellan skolor.

När det gäller vad som uppfattas som våld visar resultaten att eleverna i relativt hög grad identifierar

fysiska och tydliga handlingar som våld, såsom att slå eller hota någon. Samtidigt uppfattas mer subtila former som exempelvis utfrysning, verbala kränkningar och vissa former av digitalt våld i lägre omfattning som våld (se diagram 3.16).

I frågor som rör tankar om att stoppa våld uppger en majoritet av eleverna att det finns saker vi kan göra tillsammans för att stoppa våld och att det finns risk att skojbråk leder till grövre våld (se diagram 3.23). För en av frågorna framkommer en statistiskt signifikant skillnad per kön i frågan om det finns saker man kan göra tillsammans för att stoppa våld. Här instämmer tjejer i högre grad än killar i påståendet, vilket kan indikera en starkare tilltro till kollektivt ansvar och gemensamt handlande bland tjejer. För övriga frågor som rör tankar om att stoppa våld skiljer sig svaren endast marginellt mellan könen (se diagram 3.24).

I frågor som rör normer och attityder till könsuttryck och samkönade relationer framkommer överlag inkluderande hållningar bland eleverna, men med tydliga variationer mellan skolor samt mellan tjejer och killar (se diagram 3.19-3.22). Frågorna är aktuella för alla att arbeta vidare med, men särskilt framträder Alfaskolan som en skola där elevernas svar i lägre omfattning uttrycker inkluderande attityder jämfört med övriga skolor respektive att killar i lägre omfattning uttryckt inkluderande attityder jämfört med tjejer. Baserat på ovan ser vi därför att samtliga skolor, framförallt Alfaskolan, behöver fortsätta arbeta aktivt med ett fokuserat och förstärkt arbete med normer kring kön, könsuttryck och samkönade relationer.

Vidare visar materialet att många elever uppger en vilja att ingripa om någon i deras klass skulle göra något kränkande eller våldsam, särskilt i situationer som rör

www.splitvisionresearch.se

tydliga överträdelser som rasistiska uttalanden, kränkningar kopplade till diagnos eller fysiska handlingar (se diagram 3.25). Samtidigt finns en andel elever som uttrycker osäkerhet eller tvekan inför att agera, vilket kan tolkas som ett begränsat upplevt handlingsutrymme.

I frågor om grupstryck och att säga ifrån framkommer att en majoritet av eleverna uppger att de i någon utsträckning vågar stå upp för vad de tycker är rätt och fel (se diagram 3.28). För dessa frågor framkommer marginella skillnader per kön.

Sammantaget tecknar resultaten en bild av ett mellanstadium där många elever har grundläggande normer mot våld och kränkningar, men där förståelsen, tryggheten i att agera och synen på ansvar ännu inte är fullt utvecklade.

Resultaten för mellanstadiet i diagramform

Nedan presenteras resultaten i diagramform. Procentsatserna i diagrammen baseras på följande antal svarande:

- I diagrammen som visar hur samtliga svarat, baseras procentsatserna på mellan 126-129 svarande.
- I diagrammen per kön baseras procentsatserna för tjejer på 71 antal svarande och för killar på mellan 52-55 svarande.
- I diagrammen per skolor baseras procentsatserna för Alfaskolan på 43-44 svarande, för Per Olsskolan på 42-43 svarande och för Mariaskolan på 40-41 svarande.

Markeringen med en asterisk för specifika frågor i diagrammen (*) visar att det finns en signifikant skillnad, vilket innebär att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad.

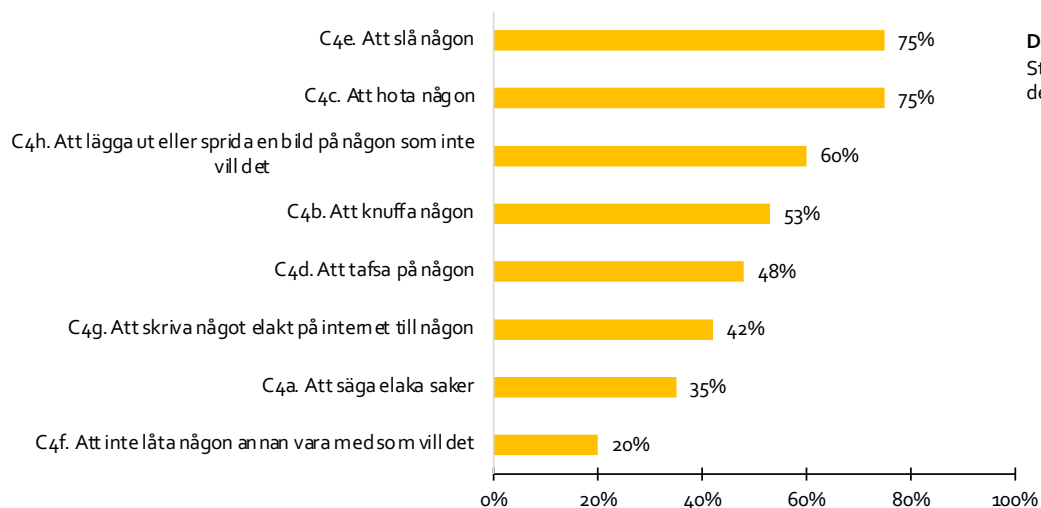

Diagram 3.16. Vilket av följande tycker du är våld?

Staplarna visar andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ. Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

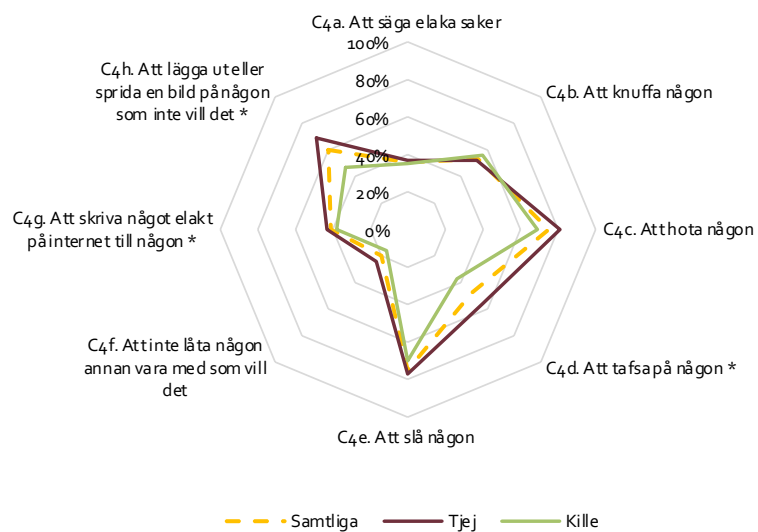

Diagram 3.17. Vilket av följande tycker du är våld?

Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per kön per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

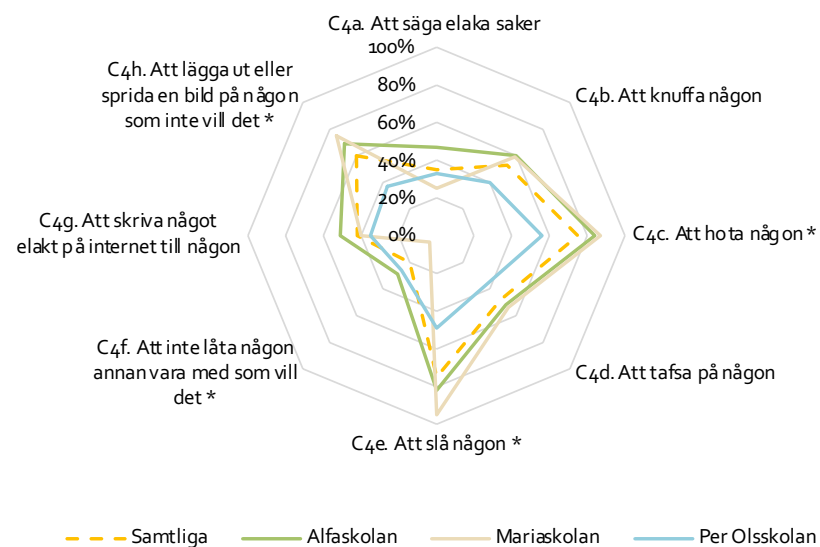

Diagram 3.18. Vilket av följande tycker du är våld?

Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per skolor per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

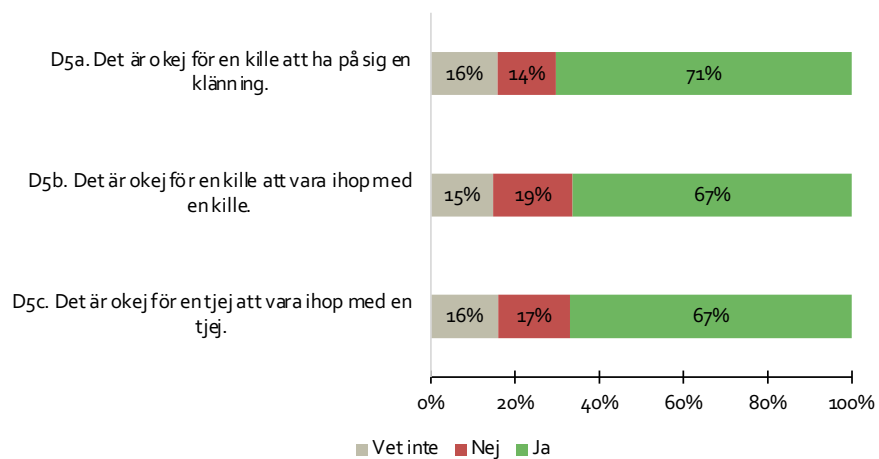

Diagram 3.19. Det är okej för en kille att ha på sig en klänning.

Det är okej för en kille att vara ihop med en kille. Det är okej för en tjej att vara ihop med en tjej. Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

D5a. Det är okej för en kille att ha på sig en klänning

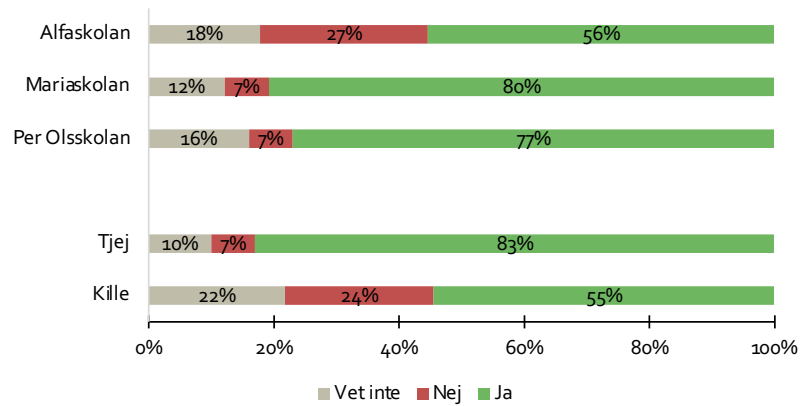

Diagram 3.20. Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per skolor och kön per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

D5b. Det är okej för en kille att vara ihop med en kille

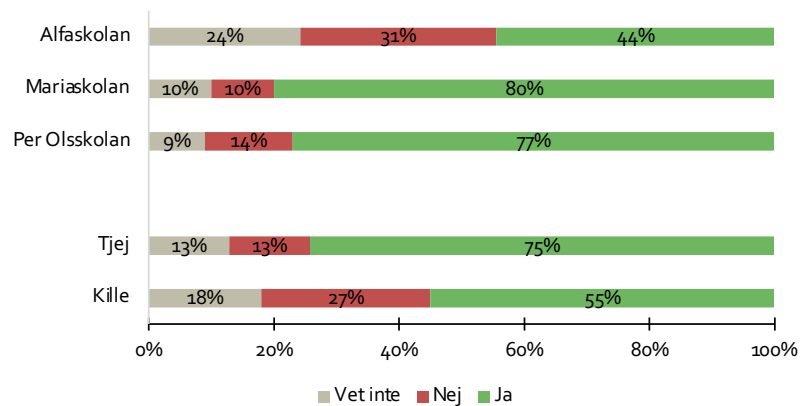

Diagram 3.21. Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per skolor och kön per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

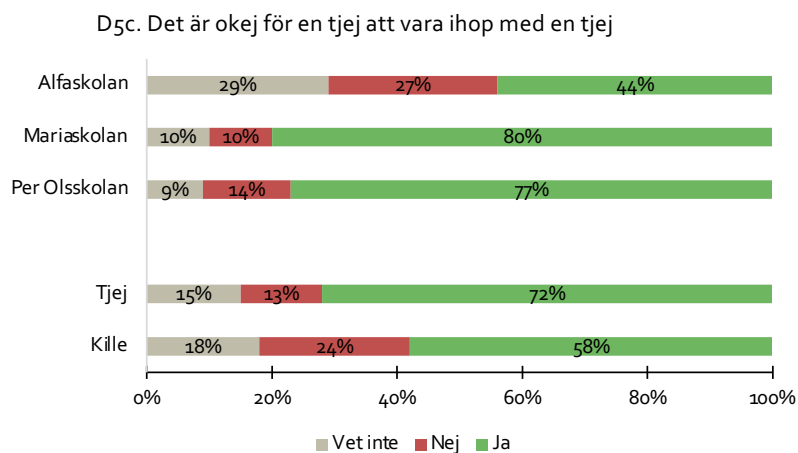

Diagram 3.22. Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per skolor och kön per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

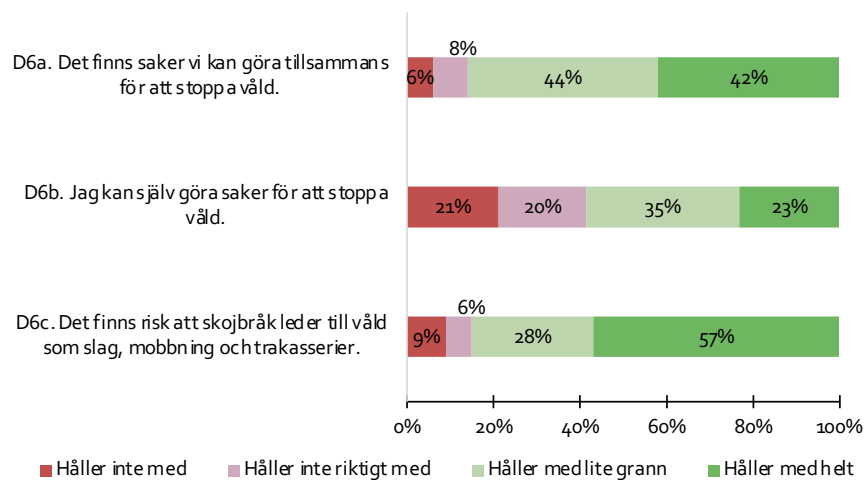

Diagram 3.23. Det finns saker vi kan göra tillsammans för att stoppa våld. Jag kan själv göra saker för att stoppa våld. Det finns risk att skojbråk leder till våld som slag, mobbning och trakasserier. Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

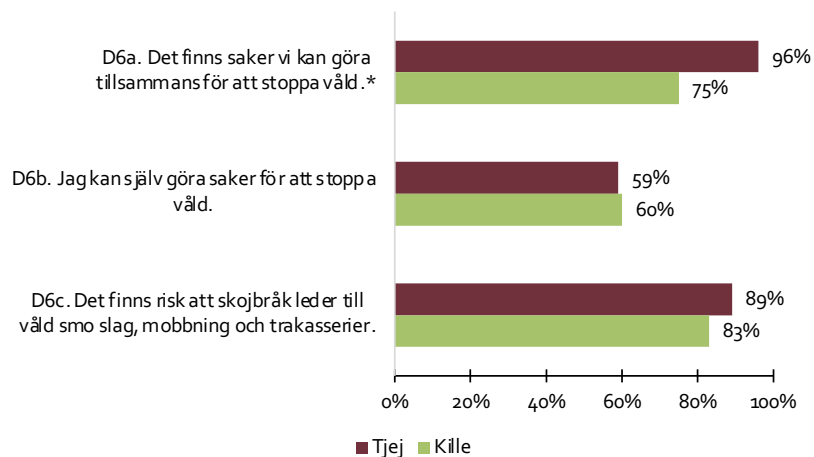

Diagram 3.24. Det finns saker vi kan göra tillsammans för att stoppa våld. Jag kan själv göra saker för att stoppa våld. Det finns risk att skojbråk leder till våld som slag, mobbning och trakasserier. Per kön. Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

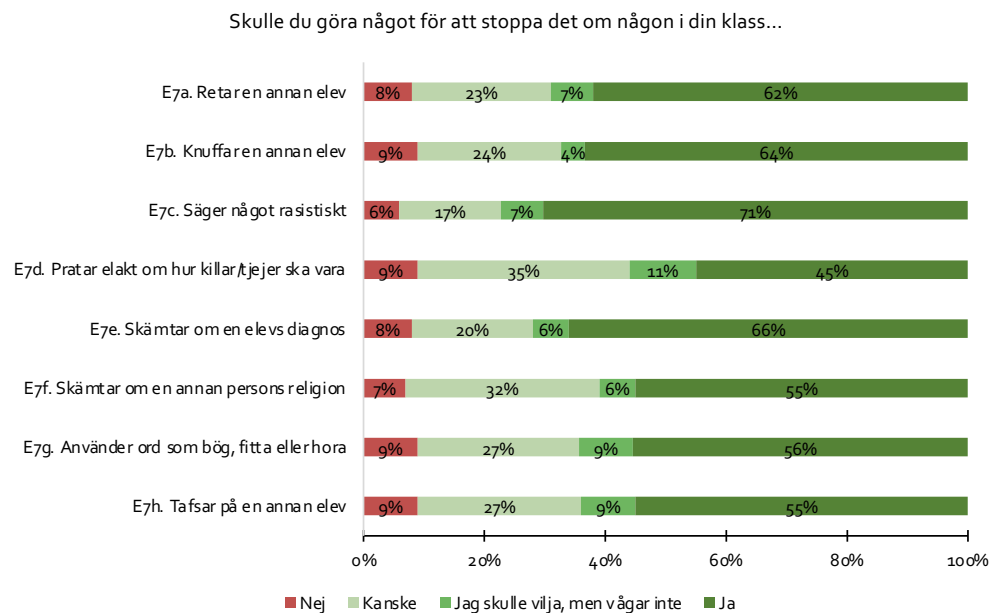

Diagram 3.25. Skulle du göra något för att stoppa det om någon i din klass gjorde följande? Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

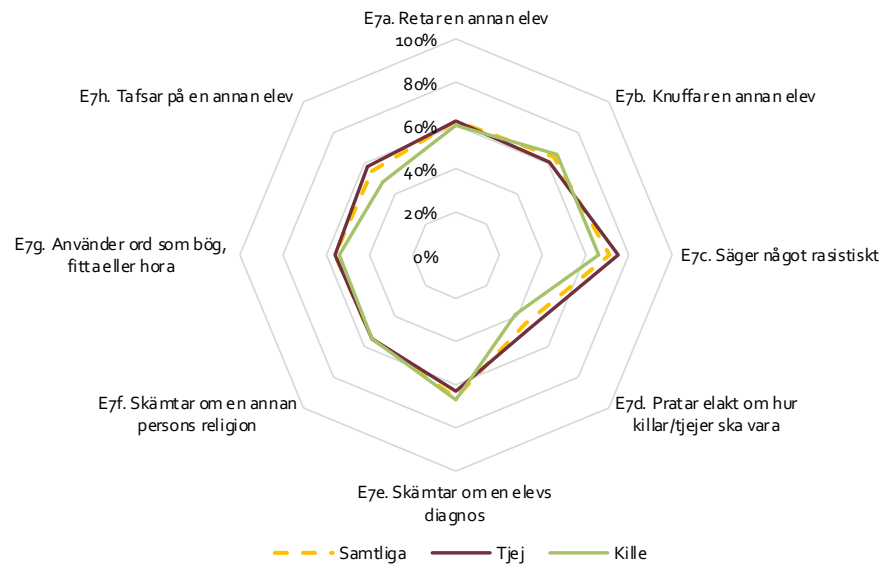

Diagram 3.26. Skulle du göra något för att stoppa det om någon i din klass gjorde följande? Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per kön per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

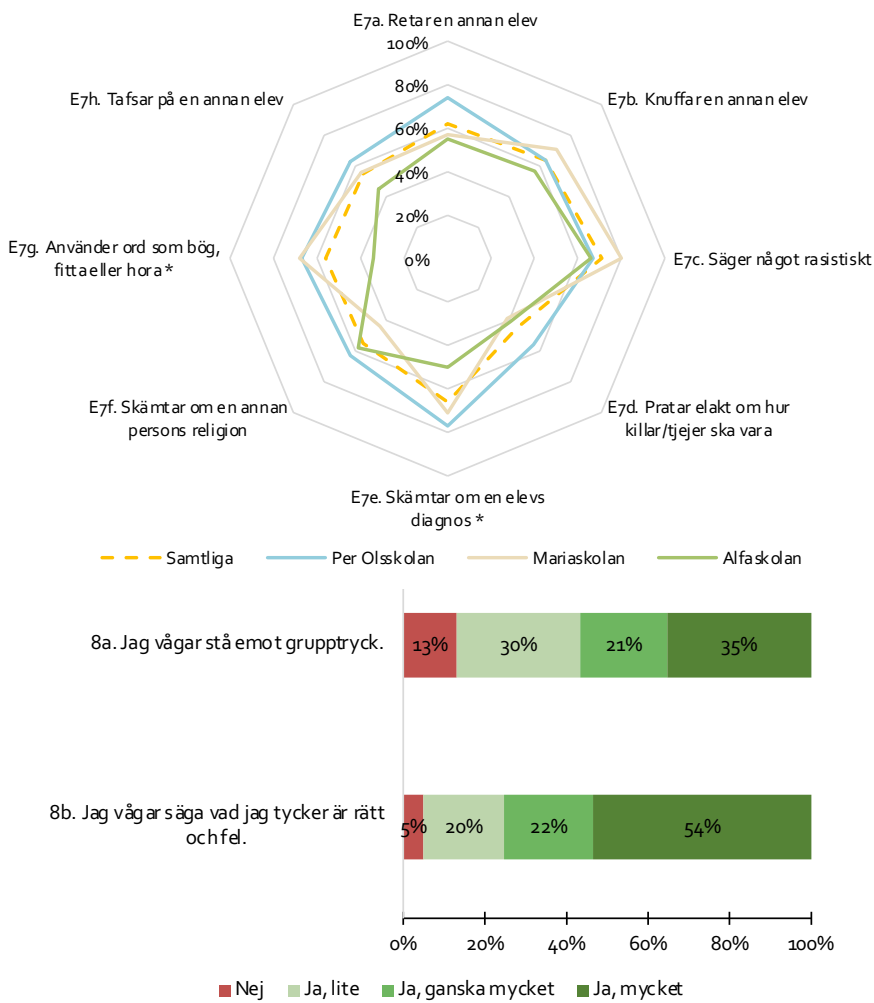

Diagram 3.27. Skulle du göra något för att stoppa det om någon i din klass gjorde följande? Andelen som svarat "ja" för respektive svarsalternativ per skolor per mellanstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

Diagram 3.28. Jag vågar stå emot gruppträck. Jag vågar säga vad jag tycker är rätt och fel. Mellanstadiets elever före de gått MVP, hösten 2025.

3.4.2 Högstadiet – situationen före MVP

Före-enkäten besvarades hösten 2025 och omfattar eleverna i årskurs 7 och 8 på Risbroskolan som ännu inte påbörjat MVP-lektionerna, men som kommer ta del av dem under läsåret 2025/26. Enkäten besvarades hösten 2025 innan de påbörjade MVP-lektionerna. Där så är möjligt jämförs Fagerstas resultat för före-enkäten med rikssnittsdata, vilket utgör ett sammanslag av vad elever i samtliga medverkande MVP-kommuner i Sverige svarat.

Enkätmaterialiet för högstadiets elever före genomförd MVP-utbildning visar att en majoritet av eleverna har en grundläggande tilltro till att våld går att stoppa och att det är möjligt att lära sig hur man kan göra det. Samtidigt framträder ett tydligt mönster där tilltron till den egna förmågan att själv ingripa är lägre än tilltron till att våld i allmänhet kan stoppas. Andelen elever som instämmer i dessa påståenden ligger i nivå med, eller något under, rikssnittet (se diagram 3.29). För två av dessa frågor uppger tjejer i något högre omfattning än killar att våld går att stoppa samt att även om jag inte är med och det inte handlar om mig kan jag hjälpa till att stoppa våld (se diagram 3.30).

När eleverna tar ställning till konkreta situationer framgår att benägenheten att ingripa är högre när det gäller situationer där de känner personen (se diagram 3.31) som utför handlingen, jämfört med situationer där de inte känner personen (se diagram 3.32). Detta mönster är genomgående för samtliga typer av situationer, från verbala kränkningar och ryktesspridning till hot, fysiskt våld och sexuella gränsöverskridanden.

Resultaten från före-enkäten (hösten 2025) visar tydliga könsskillnader i högstadieelevernas benägenhet att ingripa som åskådare. Genomgående uppger tjejer i signifikant högre utsträckning än killar att de skulle agera för att stoppa våld eller kränkningar, både i situationer där de känner personen som utför handlingen och i situationer där de inte gör det. Detta gäller för samtliga typer av situationer som ingår i enkäten, men skillnaderna är särskilt tydliga vid sexuella och kroppsliga gränsöverskridanden, kränkande språkbruk, hot eller våld, utfrysning samt spridning av bilder eller rykten.

Jämfört med rikssnittet följer Fagerstas resultat gällande benägenheten att ingripa det nationella mönstret, där tjejer i signifikant högre grad uppvisar civilkurage och vilja att ingripa än killar. För vissa frågor ligger dock Fagerstas killar cirka tio procentenheter lägre jämfört med rikssnittet. Detta gäller exempelvis benägenheten att ingripa om *någon de känner skulle utnyttja en tjej som är berusad/drogpåverkad* eller om *någon de känner skulle knuffa en annan person* (se diagram 3.33).

Mot denna bakgrund, särskilt vad gäller killars svarsmönster, bedömer vi att det finns ett särskilt behov av ett fördjupat och mer aktivt arbete med frågor som rör hbtqi, rasism, diskriminering samt normer kopplade till kön, sexualitet och maskulinitet. Det är områden som tydligt utmärker sig i materialet och som vi inte ser enbart kan hanteras inom MVP:s ordinarie upplägg, utan som även behöver arbetas med genom kompletterande och riktade insatser.

För de frågor som rör ingripande vid kontroll och kränkningar i en kompis parrelation uppger tjejer i högre omfattning än killar att de skulle ingripa ifall en kompis betedde sig kontrollerande i sin relation (se diagram 3.35).

I gruppintervjuerna, både i mellanstadiet och högstadiet, framträdde hos vissa individer/grupper en problematik kopplad till kontroll, begränsningar och normer kring relationer, sexualitet och rätten att vara tillsammans med och älska den man vill.

I de frågor som rör ingripande vid kontroll och kränkningar i en kompis parrelation (se diagram 3.35) kan delar av svarsmönstren tolkas som uttryck för hedersrelaterade normer. Samtidigt är det viktigt att understryka att den problematik som framträder i dessa frågor inte enbart kan förstås som hedersrelaterad. Kontroll, svartsjuka och begränsande beteenden i relationer förekommer även i sammanhang som saknar koppling till hedersnormer och kan i stället förstås som en del av bredare normer kring kön, makt, relationer och maskulinitet. Resultaten pekar därmed på en komplex problematik där både hedersrelaterade och icke-hedersrelaterade former av kontroll och kränkningar kan vara närvarande.

Sammantaget visar resultaten att frågor om kontroll, gränser, samtycke och rätten till självbestämmande i relationer behöver uppmärksammas särskilt, både inom ramen för MVP-undervisningen och genom kompletterande insatser. Detta gäller för såväl mellanstadie- som högstadieelever och är centralt för det långsiktiga arbetet med att förebygga våld, kränkningar och begränsningar av ungas fri- och rättigheter.

Resultaten för högstadiet i diagramform

Nedan presenteras resultaten i diagram- och tabellform.

Procentsatserna i diagrammen baseras på följande antal svarande:

- I diagrammen som visar hur samtliga svarat, baseras procentsatserna på mellan 301-334 svarande.
- I diagrammen per kön baseras procentsatserna för tjejer på mellan 153-155 antal svarande och för killar på mellan 158-161 svarande.
- När det gäller rikssnittet baseras procentsatserna för tjejer på mellan 1 392-1 394 svarande och för killar på mellan 1 410-1 412 svarande.

Markeringen med en asterisk för specifika frågor i diagrammen (*) visar att det finns en signifikant skillnad, vilket innebär att det statistiskt går att säkerställa att det finns en skillnad.

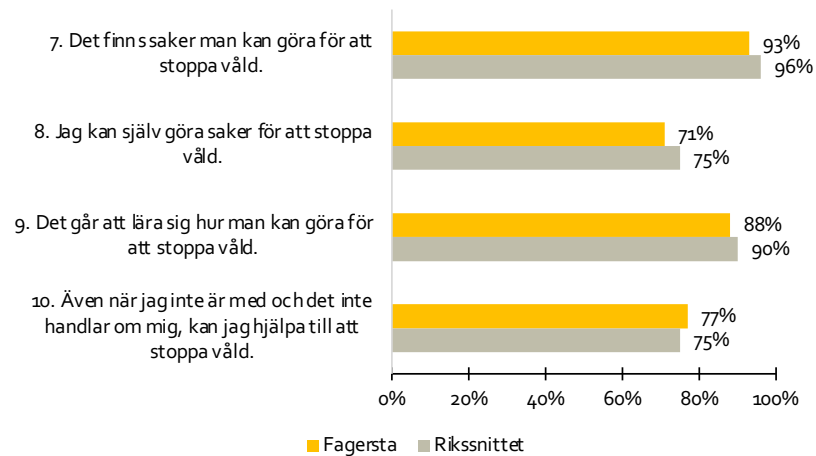

Diagram 3.29. Det finns saker man kan göra för att stoppa våld.
Jag kan göra saker för att stoppa våld. Det går att lära sig hur man kan göra för att stoppa våld.
Även när jag inte är med och det inte handlar om mig, kan jag hjälpa till att stoppa våld.
Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

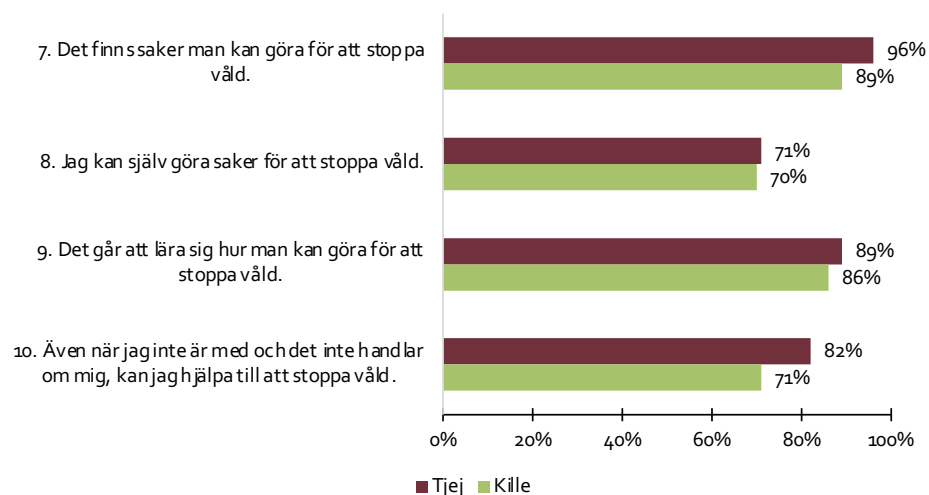

Diagram 3.30. Det finns saker man kan göra för att stoppa våld

Jag kan göra saker för att stoppa våld. Det går att lära sig hur man kan göra för att stoppa våld. Även när jag inte är med och det inte handlar om mig, kan jag hjälpa till att stoppa våld. Per kön. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025).

Diagram 3.31. Skulle du göra något för att stoppa det om någon du känner gör något av följande?

Andel som svarat jag tror att jag skulle göra något samt jag skulle självklart göra något. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025). Jämförelse med rikssnittet för före-enkäten hösten 2025.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

Diagram 3.32. Skulle du göra något för att stoppa det om någon du inte känner gör något av följande? Andel som svarat jag tror att jag skulle göra något samt jag skulle självklart göra något. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025). Jämförelse med rikssnittet för före-enkäten hösten 2025.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

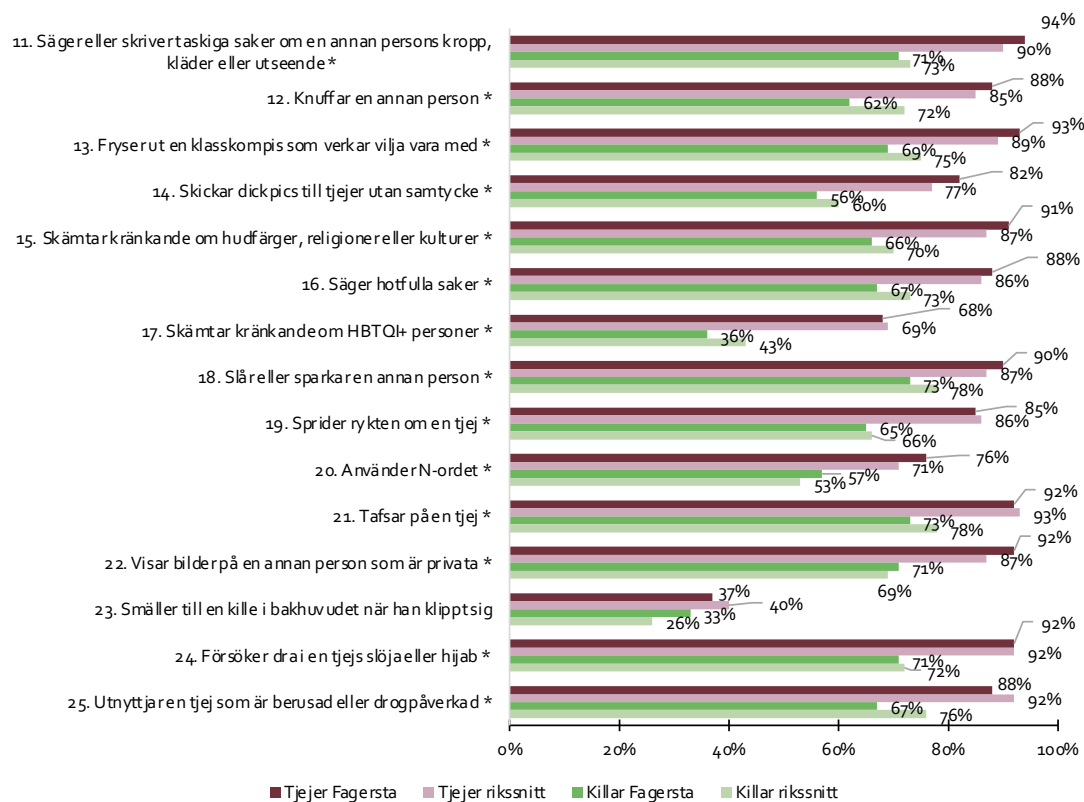

Diagram 3.33. Skulle du göra något för att stoppa det om någon du känner gör något av följande? Per kön. Andel som svarat jag tror att jag skulle göra något samt jag skulle självklart göra något. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025). Jämförelse med riksnittet för före-enkäten hösten 2025.

Kapitel 3 Resultat & effekter av MVP-undervisning

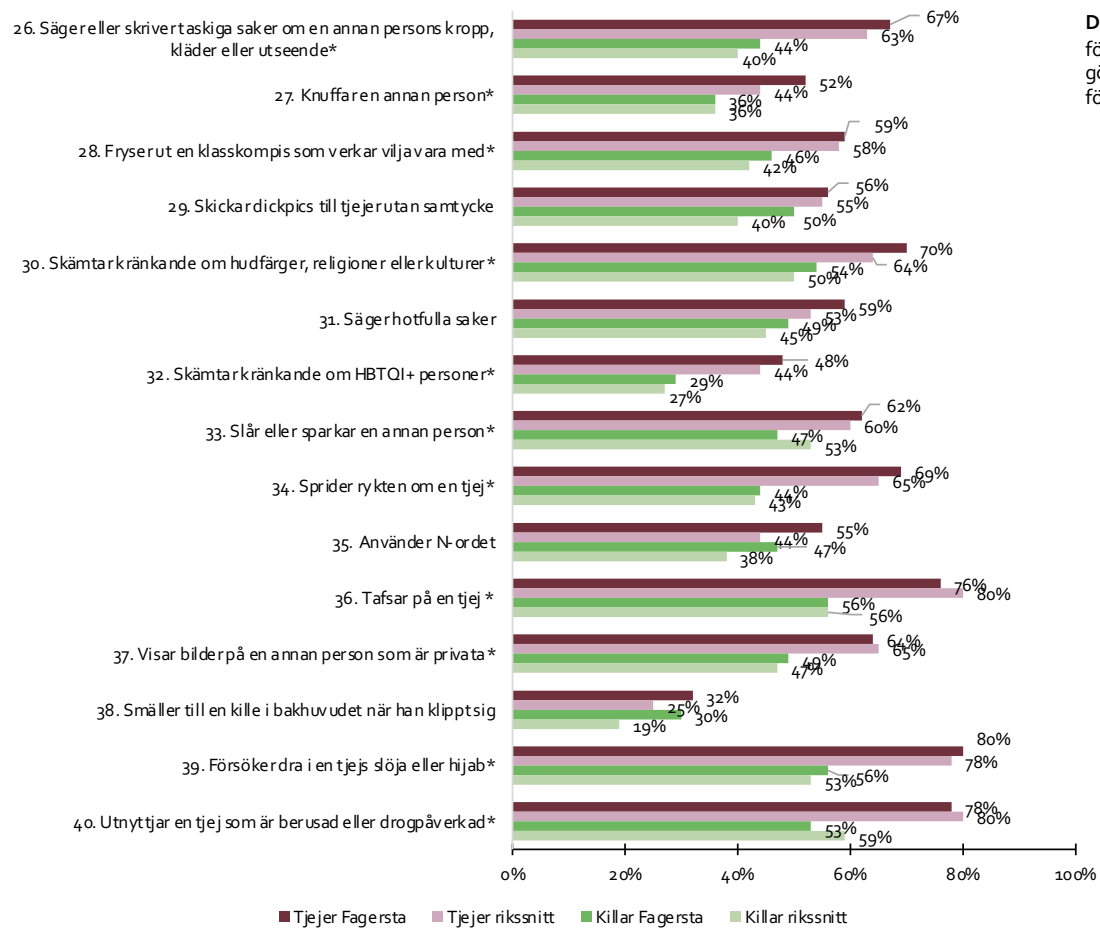

Diagram 3.34. Skulle du göra något för att stoppa det om någon du inte känner gör något av följande? Per kön. Andel som svarat jag tror att jag skulle göra något samt jag skulle självklart göra något. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025). Jämförelse med riksnittet för före-enkäten hösten 2025.

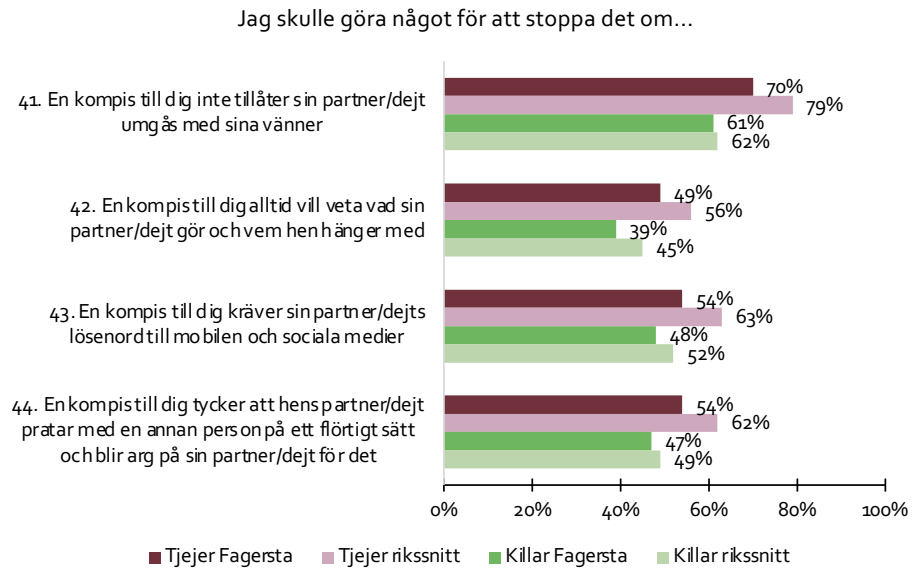

Diagram 3.35. Skulle du göra något för att stoppa det om en kompis till dig... Per kön. Andel som svarat jag tror att jag skulle göra något samt jag skulle självklart göra något. Högstadiets elever före de gått MVP (hösten 2025). Jämförelse med rikssnittet för före-enkäten hösten 2025 (för rikssnittet är skillnaderna signifikanta).

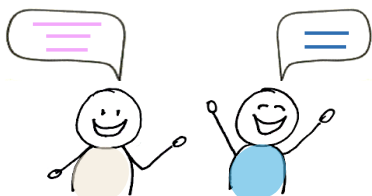
Omvärldsspaning

4

I detta kapitel redovisas en avgränsad omvärldsspaning som genomförts i syfte att fördjupa kunskapen om vad som är betydelsefullt för att etablera ett hållbart, effektivt och långsiktigt arbetssätt för MVP. Omvärldsspaningen utgör en del i kunskapsgrunden för framtagningen av vårt förslag på arbetssätt och organisation för MVP-arbetet.

I omvärldsspaningen har vi fokuserat på att samla in kunskap, erfarenheter och goda exempel från kommuner som under flera år arbetat systematiskt med MVP. Dessa kommuner är Mora, Orsa, Ronneby och Strängnäs. Underlaget består av intervjuer med yrkesverksamma inom dessa kommuner. Vi har också gått igenom flera utvärderingar, relevanta rapporter och forskningsunderlag samt genomfört två workshoppar med personal i Fagersta som är direkt involverade i det lokala MVP-arbetet.

Genom att kombinera externa erfarenheter med lokala perspektiv har omvärldsspaningen resulterat i ett samlat kunskapsunderlag som belyser såväl framgångsfaktorer som utvecklingsområden. Nedan presenteras de centrala iakttagelserna och lärdomarna från omvärldsspaningen i form av 15 insiktsområden.

4.1 Femton insiktsområden från omvärldsspaningen

4.1.1 Tydlig förankring, struktur och ett systematiskt arbetssätt stärker kvaliteten

Svenska utvärderingar visar att MVP har goda förutsättningar att bidra till långsiktig normförändring när arbetet är tydligt förankrat, långsiktigt planerat och bedrivs systematiskt (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018). Bristande struktur riskerar att göra arbetet personberoende och sårbart över tid, särskilt vid personalomsättning eller organisatoriska förändringar. Forskning och nationella vägledningar pekar därför på vikten av att våldsförebyggande arbete har ett tydligt mandat, är förankrat på ledningsnivå och ingår i ordinarie styr- och ledningssystem (Gottzén et al., 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2020).

När MVP integreras i skolans och kommunens ordinarie styrning och systematiska kvalitetsarbete skapas stabilitet, likvärdighet och bättre förutsättningar för kontinuerlig utveckling. Skolverket (2018) betonar särskilt vikten av att MVP kopplas till befintliga strukturer för värdegrundsarbete, trygghet och likabehandling, snarare än att bedrivas som ett tidsbegränsat projekt. Ett systematiskt arbetssätt innebär att mål, ansvar, genomförande och uppföljning är tydligt definierade, dokumenterade och kända i organisationen.

Ett långsiktigt och hållbart MVP-arbete förutsätter även att kompetens byggs och vidmakthålls över tid, så att arbetet inte vilar på enskilda eldsjälar utan bärs av organisationen som helhet. Socialstyrelsen (u.å.) framhåller MVP som ett exempel på en brottsförebyggande metod som särskilt gynnas av långsiktig planering, tydliga organisatoriska ramar och kontinuitet i genomförandet. Systematisk uppföljning och dokumentation möjliggör dessutom lärande, justering och utveckling av arbetssätt över tid, vilket stärker både kvalitet och effekt i det samlade förebyggande arbetet (Jämställdhetsmyndigheten, 2020). Genom att arbeta strukturerat och systematiskt kan kommunen säkerställa att MVP blir en naturlig och hållbar del av det långsiktiga vålds- och brottsförebyggande arbetet, snarare än en isolerad insats.

I en intervju med Ronneby kommuns MVP-samordnare för högstadiet så beskriver hon att de gjorde en intern utvärdering om de skulle fortsätta med MVP och i den framkom det tydligt att samtliga skolor upplevde MVP som en värdefull insats för att arbeta med våldsprevention och skolornas värdegrunds- och trygghetsarbete:

”Rektorerna tyckte det var positivt att man har något som både följer skollagen, det är värdegrundsarbete, det är tydligt man har en metod och också det värdefulla med att ha ett gemensamt språk med eleverna och inom personalen. I det här förhållningssättet att man ska vara en aktiv åskådare är något man ser som värdefullt i alla möten och samtal. Både i kontakten med skolkuratorer och föräldrar att man använder sig av det här MVP-språket.”

4.1.2 Centrala beslut från kommunledningen skapar långsiktighet och legitimitet

Erfarenheter från kommuner som arbetar strukturerat med MVP visar att ett tydligt beslut från kommunledningen skapar stabila förutsättningar för ett långsiktigt och likvärdigt genomförande (Gottzén et al., 2021; Stockholms stad, 2021). Ett kommunövergripande beslut ger tydlig riktning, stärker legitimiteten och möjliggör effektiv samordning mellan berörda förvaltningar. Genom ett centralt beslut kan MVP tydligt kopplas till kommunens övergripande mål om trygghet, jämlikhet och barns och ungas uppväxtvillkor. Detta bidrar till att skapa en gemensam målbild och engagemang i hela organisationen.

4.1.3 Tydligt mandat från utbildningsförvaltningen ger likvärdighet i skolan

Skolverkets utvärdering (2018) visar att när MVP ges ett tydligt och formellt mandat från utbildningsförvaltningen stärks skolornas förutsättningar att planera, genomföra och följa upp arbetet på ett likvärdigt sätt. Ett gemensamt uppdrag från huvudmannen tydliggör att MVP är en integrerad del av skolans kärnuppdrag och värdegrundsarbete, snarare än ett tillfälligt eller frivilligt tillägg.

Ett tydligt mandat bidrar till en sammanhållen styrkedja där ansvar, roller och förväntningar klargörs från huvudmannanivå till skolledning och vidare till genomförande i verksamheten. Erfarenheter från Stockholms stad visar att tydliga styrsignaler från förvaltningen underlättar skolornas planering och bidrar till att rektorer avsätter nödvändig tid, resurser och organisatoriskt utrymme för MVP-arbetet (Stockholms stad, 2021).

Forskning och nationella vägledningar pekar samtidigt på att ett formellt mandat är avgörande för arbetets långsiktiga hållbarhet. När uppdraget är tydligt förankrat hos huvudmannen minskar risken för att arbetet blir personberoende eller försvagas vid rektorsbyten, personalomsättning eller förändrade prioriteringar (Gottzén et al., 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2020). Ett tydligt mandat skapar också förutsättningar för gemensamma ramar för kompetens, genomförande och uppföljning, vilket stärker likvärdigheten mellan skolor och bidrar till en gemensam praktik i kommunen.

Genom ett tydligt och långsiktigt mandat från utbildningsförvaltningen kan MVP därmed etableras som en stabil och självklar del av skolans förebyggande arbete, med tydlig styrning, ansvarsfördelning och kvalitet över tid.

4.1.4 Tydligt ägarskap och samordning möjliggör hållbar utveckling

Ett tydligt ägarskap och fungerande samordning på både central och lokal nivå är en framgångsfaktor i MVP-arbetet (Gottzén et al., 2021; MÄN, 2024). Genom att definiera ansvar och roller skapas stabila strukturer som stödjer både implementering och vidareutveckling.

Centrala samordningsfunktioner bidrar till helhetsperspektiv, metodutveckling, samverkan mellan förvaltningar, kontakt med metodbärare och övergripande uppföljning, medan lokalt ansvar handlar om planering, genomförande och anpassning till skolans kontext. Tillsammans skapar detta ett robust system som står sig över tid, ger tydlig samordningsstruktur och som skapar kontinuitet även vid personalomsättning.

I en intervju med rektorn för Mora gymnasium som höll i MVP-satsningen så beskriver han:

”Vi hade ingen samordningsroll alls, det var vi rektorer som skulle pusha på programmen. Men vi hade ingen sådan person som hade enbart den rollen. Skulle jag göra arbetet igen i framtiden skulle jag tänka mig att ha en sån samordnare. Det hade nog, utöver ekonomin, varit en förutsättning för att starta. Jag hade också lagt tid på information och utbildning till alla på skolan, men speciellt mycket till dem som skulle jobba med MVP.”

Han fortsätter på temat:

”Det är bättre att ha en samordningsroll, för jag tror att då är det en som specifikt har det att jobba med. Jag upplever nog att det drunknade lite hos mig och mina kollegor – att det var som att inte vi pushade tillräckligt eller att vi höll i det. Jag tror det behövs någon där det är uttalat att ’nu ska du hålla i det här, det blir ditt ansvar att pusha, påminna’ och många sådana delar.”

4.1.5 Tidig schemaläggning skapar arbetsro och effektivitet

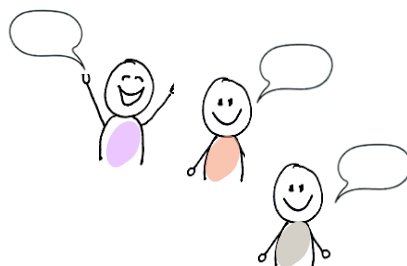
Erfarenheter och nationella utvärderingar visar att tidig schemaläggning av MVP, redan inför läsårsstart, är en central framgångsfaktor för ett strukturerat och hållbart genomförande (Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021). När MVP integreras i ordinarie schema fungerar schemaläggningen som en tydlig styrsignal från skolledning och huvudman om att arbetet är prioriterat och en självklar del av skolans uppdrag.

En tidig och gemensam schemaläggning skapar förutsägbarhet och arbetsro för både skolledning och personal, underlättar planering av resurser och minskar risken för att MVP trängs undan av andra uppdrag. Samtidigt bidrar schemaläggningen till likvärdighet mellan skolor och årskurser, genom att alla elever ges tillgång till insatsen på liknande villkor (Skolverket, 2018).

Forskning pekar även på att kontinuitet och återkommande genomförande är avgörande för att uppnå långsiktiga effekter i norm- och värdegrundsarbete. Genom att schemalägga MVP som en återkommande del av skolans verksamhet skapas förutsättningar för progression och fördjupning över tid, snarare än punktinsatser (Gottzén et al., 2021). Tidig schemaläggning bidrar därmed till ett mer effektivt och långsiktigt arbetssätt där MVP inte konkurrerar med andra uppdrag, utan integreras som en naturlig och stabil del av skolans ordinarie verksamhet.

4.1.6 Avsatt tid för planering stärker kvaliteten i genomförandet

Flera utvärderingar visar att kvaliteten i MVP-arbetet stärks när MVP-ledare ges tid för gemensam planering och reflektion (Gottzén m.fl. (2021). Planeringstid möjliggör anpassning av innehåll, gemensam pedagogisk utveckling, mer förankrat i elevernas verklighet och ett mer genomtänkt genomförande i klassrummet.

4.1.7 Lokal utbildningskapacitet stärker kontinuitet och självständighet

Möjligheten att inom kommunen utbilda egna steg 2-instruktörer lyfts som en viktig utvecklingsfaktor (MÄN, 2024; Stockholms stad, 2021). En steg 2-instruktör kan utbilda nya MVP-ledare. Detta stärker kontinuiteten, minskar sårbarhet vid personalomsättning och gör kommunen mindre beroende av externa utbildningsinsatser. Lokal utbildningskapacitet möjliggör också snabbare spridning och anpassning av MVP-arbetet.

I en intervju med den centrala MVP-samordnaren för högstadiet i Ronneby kommun så beskriver hon:

”Just den självförsörjande delen [att inom den egna kommunen ha steg 2-utbildare] har varit jättevärdefull och gjort att vi lättare kunnat ändra utifrån de behoven vi har. Jag tänker att när det blev bestämt att det skulle vara heltidsmentorerna på högstadiet – då började de mitt under en termin – då kunde vi själva bestämma att nu utbildar vi allihopa (ett 20-tal) under hösten istället. Det går mycket lättare då att vi har de egna förutsättningarna.”

4.1.8 Starka MVP-team på skolorna skapar stabilitet

Skolor som bygger starka MVP-team med flera utbildade ledare har goda förutsättningar att upprätthålla arbetet även vid frånvaro eller personalförändringar (Skolverket, 2018). Team-arbete främjar kollegialt lärande, kvalitetssäkring och kontinuitet.

I intervjun med den centrala MVP-samordnaren för högstadiet i Ronneby kommun så beskriver hon:

”Vi har fördelen att alla högstadieskolor har heltidsmentorer nu för alla klasser. Så alla heltidsmentorer håller i MVP. Det står i deras arbetsbeskrivning att de ska jobba med det här. Sen får man ju täcka upp eller vad man ska säga, med skolkurator och lärare som går in. Vi som jobbar som fältsekreterare är också utbildade i metoden. Sen har det varierat hur mycket vi har kunnat gå in och ha lektioner. Men nu är det heltidsmentorerna som är basen. Tidigare var det alla i stort sett. Då var det flera lärare som behövde köra i och med att man behövde räcka till för alla klasserna.”

I en intervju med de centrala MVP-samordnarna i Strängnäs kommun så beskriver en av dem:

”Även om inte alla håller i klasser, har vi valt att utbilda hela vår enhet [öppenvården inom socialtjänsten] för att de dels ska ha kunskapen, men också kunna hoppa in som vikarie. För vi försöker att aldrig ställa in en klass för det påverkar eleverna, skolan och planeringen alldeles för mycket.”

4.1.9 Gemensam kunskapsbas engagerar hela skolan

När hela skolans personal har en gemensam grundläggande kunskap om MVP skapas ett gemensamt språk kring normer, våld och civilturage samt en delad förståelse för skolans förebyggande uppdrag (MÄN, 2024). En gemensam kunskapsbas är en central förutsättning för att MVP ska genomföras likvärdigt och med gemensam kvalitet i hela organisationen, oavsett klass, arbetslag eller funktion (Skolverket, 2018).

Forskning visar att när norm- och våldspreventiva perspektiv delas av hela personalgruppen stärks inte bara värdegrundsarbetet, utan även personalens professionella handlingsberedskap i vardagliga situationer där kränkningar, våld eller riskbeteenden kan uppstå (Gottzén et al., 2021). Detta bidrar till att förebyggande arbete inte begränsas till enskilda lektioner eller ansvarsfunktioner, utan genomsyrar skolans dagliga praktik och relationer.

En bred och gemensamt förankrad kunskapsbas minskar också sårbarheten i organisationen. När kunskapen delas av många snarare än bärs av enskilda eldsjälar, stärks kontinuiteten och arbetet blir mindre känsligt för personalomsättning eller organisatoriska förändringar (Jämställdhetsmyndigheten, 2020). För att upprätthålla denna gemensamma grund betonar nationella vägledningar vikten av återkommande och organiserad kompetensutveckling, där ny personal introduceras och befintlig personal ges möjlighet att fördjupa och aktualisera sina kunskaper över tid.

Genom en gemensam och långsiktigt underhållen kunskapsbas skapas förutsättningar för att hela skolan aktivt och samordnat bidrar till det norm- och våldsförebyggande arbetet, i linje med skolans uppdrag och värdegrund.

4.1.10 Trygga relationer stärker arbetet i klassrummet

Forskning visar att MVP-passen fungerar särskilt väl när de leds av vuxna som eleverna känner och har förtroende för (Gottzén et al., 2021). Trygga relationer skapar goda förutsättningar för reflektion, dialog och aktivt deltagande.

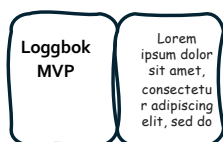
I intervju med de centrala MVP-samordnarna i Strängnäs kommun så beskriver de vikten av att det på MVP-lektionerna finns med någon från skolan som känner eleverna då de som genomför MVP-utbildningen inte kommer från skolans värld (MVP-utbildningen hålls i och genomförs av personer från ungdomssidans öppenvård inom socialtjänsten samt fritidsfältare inom Team Ungdom):

”Om man kommer in i en klass som har en dysfunktionell dynamik redan från början och som är etsad, då kan det vara supersvårt för någon extern, alltså som vi blir, att komma dit och prata om ganska tuffa grejer. Det är en utmaning vi haft. Sen har vi inte så många såna klasser som tur är, men just det har varit väldigt svårt.”

4.11 Loggböcker som stöd för lärande och uppföljning

Loggböcker har visat sig vara ett värdefullt verktyg för reflektion, dokumentation och kvalitetssäkring i arbetet med MVP (Skolverket, 2018; MÄN, 2023). De stödjer både individens och organisationens lärande över tid och kan fungera som ett viktigt underlag för systematisk uppföljning och utveckling av arbetets innehåll och genomförande.

Erfarenheter från intervjuer med MVP-ledare och rektorer i Fagersta visar att loggböcker skapar en meningsfull kanal för barn och unga att reflektera över det de lärt sig i MVP-arbetet. Samtidigt framhålls att loggböckerna i vissa fall ger elever möjlighet att uttrycka oro kring hemförhållanden eller andra situationer som påverkar deras trygghet och välmående. Liknande erfarenheter lyfts i omvärldsspaningens intervjuer med centrala samordnare i andra kommuner, som beskriver loggböckerna som ett värdefullt stöd för att fånga upp elevers perspektiv och erfarenheter.

Nationella vägledningar betonar samtidigt vikten av att användningen av loggböcker sker inom tydliga ramar. När elevers reflektioner kan beröra utsatthet eller oro krävs att det finns klara rutiner för ansvar, återkoppling och vid behov vidare hantering i samverkan med elevhälsa och andra stödstrukturer, i enlighet med skolans ansvar och gällande lagstiftning (Jämställdhetsmyndigheten, 2020).

Genom att använda loggböcker på ett strukturerat och gemensamt sätt kan de även bidra till genomförandetrohet och likvärdighet i MVP-arbetet. Dokumentationen skapar underlag för uppföljning, analys och lärande på organisationsnivå, vilket stärker kvaliteten och bidrar till att utveckla arbetet över tid. De centrala MVP-samordnarna i Strängnäs kommun beskriver att:

”Vi får väldigt mycket om psykisk ohälsa, hemförhållanden, våld i hemmet och såna saker som man kanske inte vill att skolan ska vara delaktig i, men som man önskar hjälp med.”

4.1.12 En metod som fungerar i flera skolstadier

Utvärderingar visar att MVP är en flexibel metod som kan användas i mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet (Gottzén et al., 2021). Metodens styrka ligger inte enbart i dess anpassningsbarhet, utan i möjligheten att arbeta med en tydlig progression där centrala teman som normer, relationer, våld och civillurage återkommer och fördjupas över tid.

Nationella utvärderingar betonar vikten av att elever möter ett sammanhållet och likvärdigt våldsförebyggande arbete genom hela skolgången. När MVP genomförs i flera skolstadier skapas förutsättningar för en gemensam elevresa där kunskap och förhållningssätt byggs successivt, snarare än genom enstaka punktinsatser (Skolverket, 2018).

Forskning och vägledningar visar samtidigt att ett sådant åldersanpassat och långsiktigt arbete kräver organisatoriskt stöd, gemensamma ramar och tillgång till utbildade MVP-ledare för att kvalitet och genomförandetrohet ska kunna säkerställas (Gottzén et al., 2021). Tidiga och återkommande insatser i flera skolstadier stärker dessutom möjligheten till långsiktig normförändring och hållbara effekter i det förebyggande arbetet (Jämställdhetsmyndigheten, 2020).

4.1.13 MVP som del av ett långsiktigt förändringsarbete

Samtliga källor betonar att MVP är mest verkningsfullt när det ses som en del av ett långsiktigt förändringsarbete (Socialstyrelsen, u.å.; MÄN, 2024). Genom kontinuitet, återkommande insatser och systematik skapas hållbara normförändringar.

I intervjun med den centrala MVP-samordnaren för högstadiet i Ronneby kommun så beskriver hon:

”Det är alltid svårt att säga med de här universella programmen – vad som är vad. Men man märker att de mognar såklart mer till gymnasiet och vissa saker landar bättre ju äldre de blir. Men jag kan inte säga på rak arm om de använder termerna i gymnasiet. Jag vet bara att de klasserna jag haft när de gick på högstadiet kan fortfarande säga ’ja tjena MVP’ [när vi möts], så att någonstans lever det väl kvar i dem. [...] När vi sen läser loggböcker och när de sen får svara vad de tänker att de lärt sig och vad de tyckt om MVP så kommer det fram att det är mycket de tänker på och mycket de lärt sig och saker de funderar kring. Sen när man är i klassen tänker man ’gör det här någon skillnad’. Fast det gör det. Det är verkligen något jag märkt. För jag har också varit den som samlat utvärderingarna som gjorts för att få en bild över hur det ser ut. Då har jag varje gång tänkt att ’shit, det gör verkligen någonting, det gör saker, de har tagit med sig någonting’.”

4.1.14 Systematisk uppföljning stärker utveckling och kvalitet

Strukturerad och systematisk uppföljning är en central förutsättning för lärande, utveckling och kvalitetssäkring av arbetet med MVP (Gottzén et al., 2021). När uppföljningen integreras i huvudmannens och skolans ordinarie systematiska kvalitetsarbete skapas förutsättningar för långsiktig styrning, likvärdighet och kontinuerlig förbättring (Skolverket, 2018).

Nationella utvärderingar betonar vikten av att uppföljning sker på flera nivåer. Det handlar både om att följa upp genomförandet – att planerade aktiviteter faktiskt genomförs – och om att analysera kvalitet, process och upplevd nytta hos elever och personal. En sådan flerdimensionell uppföljning gör det möjligt att identifiera styrkor, utvecklingsbehov och behov av justeringar över tid (Skolverket, 2018; Gottzén et al., 2021).

För att uppföljningen ska bli verkningsfull krävs tydliga rutiner och en klar ansvarsfördelning mellan huvudman, skolledning och verksamhet. Nationella vägledningar betonar också betydelsen av att resultat från uppföljning analyseras, återkopplas och aktivt används som underlag för utveckling av arbetssätt och prioriteringar, snarare än att enbart dokumenteras (Jämställdhetsmyndigheten, 2020).

Utan en sådan systematik riskerar erfarenheter och lärdomar att gå förlorade, vilket försvagar både kvalitet och långsiktig effekt i det våldsförebyggande arbetet.

4.1.15 MVP som en naturlig samverkansyta mellan olika kommunala verksamheter kring barn och unga

Utvärderingar och kommunala erfarenheter visar att MVP har goda förutsättningar att fungera som en gemensam struktur och kontaktyta för samverkan mellan kommunala verksamheter som arbetar med barn och unga. Stockholms stads lägesrapporter visar att MVP stärker samordningen mellan utbildningsförvaltningen, socialtjänsten och andra förebyggande verksamheter genom gemensamma mål, ramar och arbetssätt (Stockholms stad, Socialförvaltningen & Utbildningsförvaltningen, 2021). Socialstyrelsen framhåller att MVP med fördel kan integreras i kommunens befintliga förebyggande och brottsförebyggande samverkansstrukturer, vilket skapar förutsättningar för tidiga och samordnade insatser för barn och unga (Socialstyrelsen, u.å.). Vidare lyfter MÄN att MVP, genom sitt gemensamma språk och sin metodik, underlättar samverkan mellan skola, fritidsverksamhet och andra relevanta aktörer inom kommunen (MÄN, 2023; MÄN, 2024).

I intervjun med de centrala MVP-samordnarna i Strängnäs kommun så beskriver de betydelsen av den relation de får med eleverna i MVP-arbetet och vilken styrka det är i deras ordinarie arbete:

”Från vår sida tycker jag att vår styrka, med tanke på att vi har öppenvården [inom socialtjänsten], är att vi kan koppla på insatser fort. Vi använder oss väldigt mycket av loggböckerna. Vi har fått upp mycket oro. Vi har ju korta vägar till när vi gör orosanmälan, vara med på orossamtal, kunna sätta in stödsamtal. Så våra klientflöden ökar ju med att vi är ute och har klass i perioder. Så snabbt påkopplat stöd är väl det som vi bidrar absolut mest med. Sen har några i min arbetsgrupp fältuppsökande arbete, så de har samma fördelar som fritidsfältarna [fritidsgården] har av att vara på skolorna och vara synliga.”

Förslag på arbetssätt och
organisation för det fortsatta
arbetet med MVP

I detta kapitel presenteras vårt förslag till arbetssätt och organisation för det fortsatta MVP-arbetet. Förslaget består av sju områden som syftar till att stärka samordningen samt vidareutveckla det framgångsrika MVP-arbete som redan bedrivs vid Alfaskolan, Mariaskolan, Per Olsskolan och Risbroskolan.

Ambitionen med förslaget är att skapa ett mer sammanhållet och långsiktigt angreppssätt för MVP-arbetet, skolornas trygghets- och värdegrundsarbete samt det våldspreventiva arbetet i Fagersta kommun.

Förslaget bygger på kunskaper och insikter som har inhämtats från medarbetare inom Fagersta kommun, elever på mellanstadiet och högstadiet samt på en genomförd omvärldsspaning (se kapitel 4, *Omvärldsspaning*).

Nedan presenteras de sju områdena översiktligt, följt av en mer fördjupad genomgång samt förslag på agerande för respektive område.

1. Sätt en gemensam strategi och gemensamt visionsmål för MVP – med både kort och lång tidshorisont.
2. Förstärk den röda tråden i MVP-arbetet med fler årskurser och aktörer.
3. Skapa en tydlig organisation för MVP-arbetet.
4. Skapa en tydlig struktur och organisation för ett systematiskt uppföljnings- och rapporteringsarbete.
5. Utbilda steg 2-instruktörer för att säkerställa kontinuitet.
6. Implementera en gemensam tågordning för MVP-aktiviteter.
7. Genomför en MVP-konferens för erfarenhetsutbyte 1–2 gånger per läsår.

5.1 Sätt en gemensam strategi och gemensamt visionsmål för MVP – med både kort och lång tidshorisont

För att fullt ut ta tillvara på MVP:s våldspreventiva potential behöver arbetet styras genom en gemensam strategi och ett tydligt visionsmål som omsätts i konkreta handlingar. Forskning och utvärderingar visar att tydlig styrning, långsiktighet och organisatorisk förankring skapar bäst förutsättningar för hållbar effekt (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018).

En gemensam strategi för MVP bör därför omfatta att:

- **Formulera ett övergripande visionsmål för MVP** som tydliggör varför arbetet genomförs och vilken långsiktig förändring som eftersträvas, exempelvis kopplat till trygghet, jämställdhet och ett liv fritt från våld. Visionsmålet ska vara gemensamt för alla verksamheter och vägleda både beslut och prioriteringar. Målet formuleras gemensamt av *Lokala BRÅ* och den *horisontella organisationen* som är kopplad till MVP-arbetet samt beslutas av kommunstyrelsen.
- **Rikta det långsiktiga visionsmålet mot normförändring**, där MVP används för att stärka barns och ungas civilkurage, ansvarstagande och förmåga att agera som aktiva åskådare i situationer som rör våld, kränkningar och ojämlikhet.

- **Fastställ tydliga kortsiktiga mål** för läsåret som utgår från de förflyttningar ni önskar ska äga rum med MVP-arbetet och i kombination med övriga värde- och trygghetsskapande insatser. Utgå från föregående års MVP-eftermätning och läsårets före MVP-mätning. Sätt målen både för samtliga barn och unga i Fagersta kommun och för eventuella specifika insatser per skola. Målen tas gemensamt fram av centrala och *lokala samordnare* samt beslutas av *lokala Brå* och den *horisontella organisationen*, se organisationsskiss i avsnitt 5.3.
- **Fastställ tydliga arbetsprocesser** som skapar struktur i genomförandet, såsom utbildning av MVP-ledare, schemalagda MVP-lektioner och tydlig ansvarsfördelning mellan skolledning, MVP-ledare och samordnare. Detta stärker likvärdighet och genomförandekvalitet mellan skolor och verksamheter, se mer under avsnitten 5.3–5.8.
- **Integrera MVP i ordinarie styr- och kvalitetsarbete**, exempelvis genom att koppla arbetet till skolans systematiska kvalitetsarbete (t ex verksamhetsplaner) och kommunens övergripande förebyggande strategier (exempelvis i kommunens: *Lägesbild och kartläggning anmälda brott samt upplevd otrygghet* och *brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete*). På så sätt blir MVP en del av den långsiktiga strukturen snarare än ett tidsbegränsat projekt.

- **Säkerställ långsiktig kontinuitet**, genom att planera för personalomsättning, återkommande utbildningsinsatser och uppföljning över tid. Utvärderingar visar att detta är avgörande för att MVP ska leva vidare och utvecklas i organisationen, se mer under avsnitten 5.3–5.8.

5.2 Förstärk den röda tråden i MVP-arbetet

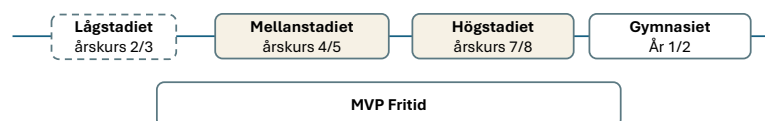
Utvärderingar och erfarenheter från implementering visar att MVP får bäst förutsättningar att bidra till normförändring och ökat civilkurage när arbetet hänger ihop över tid och mellan arenor där barn och unga rör sig. När MVP genomförs som en sammanhängande kedja – snarare än som enstaka insatser i vissa årskurser – stärks möjligheterna till kontinuitet, progression och likvärdighet (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

För att förstärka den röda tråden kan kommunen/skolhuvudmannen arbeta enligt principen att MVP är en stafettpinne som lämnas vidare genom utbildningskedjan och kompletteras med fritidsarenor. I det lokala MVP-arbetet behövs en tankeförflyttning

göras till att en insats inte görs enbart för ”barn och unga på vår skola” utan att insatsen är en del i det våldspreventiva arbetet för samtliga barn och unga i Fagersta.

Vi rekommenderar att komplettera befintligt MVP-arbete på mellan- och högstadiet med ytterligare insatser på gymnasiet samt med MVP Fritid. Om möjligt, komplettera även med delar av MVP i lågstadiet. Se ytterligare beskrivning i följande punktlista.

- **Bygg på skolans MVP-arbete med att genomföra MVP-utbildning i gymnasiet**, årskurs 1/2. Därmed skapas en naturlig fortsättning där innehållet kan fördjupas och knyts till äldre elevers ökade handlingsutrymme, relationer och sociala sammanhang. Detta svarar mot utvärderingarnas betoning av långsiktighet och behovet av att MVP inte tappar fart i övergångar mellan stadier. I vår intervju med rektorn för Brinellskolan (gymnasiet) beskrev hon att det var möjligt att starta MVP under läsåret 26/27 om beslut togs och MVP-ledare utbildades.

- **Komplettera skolinsatser med MVP Fritid för att nå fler sammanhang och fler unga.** MVP Fritid är ett anpassat metodmaterial för fritidens villkor och relationer. Det gör att budskap och färdigheter (aktiva åskådare, normer och civilkurage) kan förstärkas även utanför klassrummet och skapa igenkänning mellan skola och fritid.
- **Pröva om delar av MVP kan användas i lågstadiet genom åldersanpassning.** Även om MVP i sin ordinarie form ofta riktas mot äldre elever, kan vissa grundidéer – som att öva civilkurage, respektfullt bemötande och att söka hjälp när något känns fel – vara möjliga att arbeta med på ett mer konkret och åldersnära sätt. Ett sådant spår ligger i linje med att stärka tidiga främjande och förebyggande insatser inom ramen för ett sammanhållet våldsförebyggande arbete. Detta är ett komplement som efterfrågats såväl i de två workshopparna med MVP-ledarna som vid slutpresentationen av vår utvärdering. Dessa insatser behöver samordnas med de insatser som idag finns i årshjulet för trygghets- och värdegrundsarbete som centrala elevhälsan tagit fram.

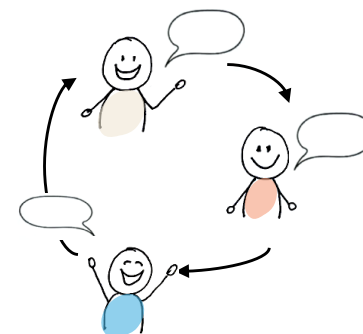
- **Säkra överlämningar mellan stadier och verksamheter.** I de två workshopparna med MVP-ledare har det efterfrågats en tydligare överlämning. En röd tråd stärks när ansvaret för nästa steg är tydligt och när övergångar (t ex åk 6→7 och åk 9→gy) planeras som en del av genomförandet. Detta är också något som lyfts i Stockholms stads lägesrapport och nationella utvärderingar som pekar på värdet av struktur och samordning för att undvika att arbetet blir personberoende eller avstannar vid organisatoriska skiften.

Sammantaget innebär en förstärkt röd tråd att MVP organiseras som en sammanhängande lärande- och träningskedja genom hela uppväxten, där skola och fritid stärker varandra och där varje steg bygger vidare på föregående – så att stafettpinnen både lämnas över och tas emot med tydlig riktning.

Att stärka föräldraskapet med stöd av MVP Arbetsplats

En diskussion som kom upp i samband med slutpresentationens workshopdel var en önskan om att nå ut till vårdnadshavare med MVP-innehållet. En tanke lyftes att kommunen, som är en av de största arbetsgivarna i Fagersta kommun, genomför MVP-utbildning på arbetsplatserna (kanske även i kombination med andra stora arbetsgivare). På så sätt kan de stärka vårdnadshavare i sitt föräldraskap med kunskaper om MVP.

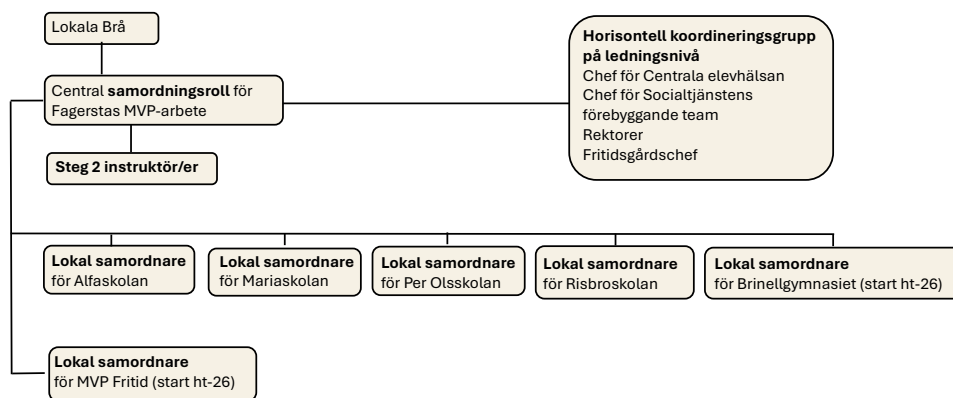
Organisationen MÄN har en utbildningsinsats som vänder sig till arbetsplatser, "MVP Arbetsplats". MVP Arbetsplats är en arbetsmiljöinsats som utformas i samarbete med företaget eller organisationen. Följande arbetsgivare har använt sig av konceptet: Bonniers, Chalmers tekniska högskola, Dramaten, Filminstitutet, Försvarshögskolan, IF Metall, Kriminalvården, Polismyndigheten, Sjöfartsverket, Spotify, Stena Line, Stockholms stad, Svenska elektrikerförbundet, Svenska institutet, Sveriges regering och Åklagarmyndigheten.

5.3 Skapa en tydlig organisation för MVP-arbetet

Utvärderingar av MVP visar att en tydlig, stabil och väl förankrad organisation är avgörande för att arbetet ska bli långsiktigt, likvärdigt och mindre personberoende. När ansvar, roller och samverkansytor är tydligt definierade ökar både kvaliteten i genomförandet och möjligheten att utveckla arbetet över tid (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

Vi rekommenderar att det byggs upp en struktur och en organisation för MVP-arbetet enligt illustrationen nedan. Roller och göranden beskrivs i punktlistan som följer. I en bilaga i slutet av rapporten finns förslag på uppdragsbeskrivningar för respektive roll.

En tydlig organisation för MVP-arbetet innebär att kommunen:

- **Etablerar en central samordningsroll för MVP** med mandat att leda, samordna och följa upp arbetet på kommunnivå. Den centrala samordnaren fungerar som nav mellan skola, fritid och andra berörda verksamheter och säkerställer att MVP bedrivs strategiskt, sammanhållet och i linje med övergripande mål för trygghet och våldsprevention.
- **Knyter MVP till befintliga samverkansstrukturer**, såsom Lokala BRÅ, för att stärka kopplingen mellan skola, socialtjänst och brottsförebyggande arbete. Detta bidrar till att MVP inte blir ett parallellt spår,

utan en integrerad del av kommunens samlade förebyggande arbete. Vi förslår att MVP-arbetet, likt det våldspreventiva arbetet, är organiserat under Lokala BRÅ.

- **Etablerar en horisontell koordineringsgrupp på ledningsnivå**, där centrala chefer (exempelvis elevhälsa, socialtjänstens förebyggande arbete, rektorer och fritidsgårdsverksamhet) delar ansvar för riktning, prioritering och uppföljning. Forskning visar att ett gemensamt ägarskap på ledningsnivå stärker legitimitet och långsiktig hållbarhet. Den centrala samordnaren samordnar och sammankallar den horisontella koordineringsgruppen.
- **Säkerställer kompetens och kontinuitet genom steg 2-instruktörer**, som ansvarar för utbildning, kvalitetssäkring och metodstöd till lokala MVP-ledare. Detta minskar sårbarheten vid personalomsättning och stärker metodtrohet över tid. Beskrivs mer utförligt i avsnitt 5.5.
- **Utser lokala samordnare på varje skola och inom MVP Fritid**, med tydligt uppdrag att planera, samordna och följa upp MVP-arbetet lokalt. Lokala samordnare är avgörande för att omsätta strategi till praktik och skapa kontinuitet i vardagen.

- **Inkluderar socialtjänsten i det operativa MVP-arbetet** (inte bara på ledningsnivå i den horisontella organisationen) som en naturlig del av helheten. Detta stärker den röda tråden mellan olika arenor där barn och unga befinner sig och ökar förutsättningarna för gemensamt språk och gemensamma normer.
- **Skapar samverkan med andra verksamheter runt MVP.** Vi rekommenderar att ha ett öppet förhållningssätt till att bjuda in till samverkan med relevanta aktörer både i det långsiktiga strategiska arbetet samt vid tillfälliga insatser.

Genom att bygga MVP-arbetet på en tydlig organisation med definierade roller, horisontell samverkan och stark central samordning skapas handlingskraft, styrbarhet och långsiktighet. Det ger förutsättningar för att MVP ska vara ett levande, utvecklingsbart och hållbart våldspreventivt arbete – oberoende av enskilda personer och organisatoriska förändringar.

5.4 Skapa en tydlig struktur och organisation för ett systematiskt uppföljnings- och rapporteringsarbete

Nationella utvärderingar av MVP visar att systematisk uppföljning och tydlig rapportering är avgörande för att säkerställa kvalitet, likvärdighet och långsiktig utveckling av arbetet. När uppföljning är en integrerad del av organisationen skapas förutsättningar för lärande, styrning och kontinuerlig förbättring snarare än tillfälliga punktinsatser (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

En tydlig struktur för uppföljning och rapportering innebär att:

- **Gemensamma mål och indikatorer för MVP fastställs**, kopplade till både genomförande och utveckling över tid. Detta skapar tydlighet kring vad som ska följas upp och möjliggör jämförbarhet mellan skolor och verksamheter. Mål och indikatorer för MVP-arbetet beslutas av den horisontella koordineringsgruppen och lokala Brå. Beslutsunderlag tas fram av den centrala samordnaren i samråd med de lokala samordnarna. Detta görs med fördel under de två årliga MVP-konferenserna, se avsnitt 5.6 och 5.7.
- **En gemensam uppföljningsstruktur införs**, där en enkätundersökning genomförs före samt en efter genomförd MVP-utbildning. Enkätundersökningarna genomförs digitalt av de lokala samordnarna och resultatet sammanställs av

den centrala samordnaren. Det finns en framtagen före- och efter-enkät att använda för mellanstadiet (framtagen av oss och den sociala hållbarhetsstrategen i Fagersta) och för högstadiet och gymnasiet har organisationen MÅN en före- och efter-enkät som ligger inkluderad i utbildningsmaterialet. Se mer i avsnitt 5.6.

- **Resultatet lyfts och diskuteras på MVP-konferenserna.** Vi rekommenderar att avrapportering sker inför och under de två årliga MVP-konferenserna (se avsnitt 5.7).
- **Resultat från MVP-arbetet rapporteras** till Lokala BRÅ 2 gånger per år av den centrala samordnaren. Resultat från MVP-arbetet förankras också 2 gånger per år i den horisontella koordineringsgruppen på ledningsnivå av centrala samordnaren.
- **Resultatet rapporteras** i kommunens "Lägesbild och kartläggning anmälda brott samt upplevd otrygghet" av den centrala samordnaren.
- **Uppföljningen kopplas till befintliga styrprocesser**, såsom skolans systematiska kvalitetsarbete och kommunens förebyggande uppföljning. På så sätt integreras MVP i ordinarie strukturer och får långsiktig bäring.
- **Ansvar för uppföljning på alla nivåer tydliggörs**, från lokal samordnare till central samordning och strategisk ledning. Klara roller och ansvar ökar både genomförandekraft och kvalitet i rapporteringen.

5.5 Utbilda steg 2-instruktörer för att säkerställa kontinuitet

Vi rekommenderar att **bygga upp en egen utbildningskapacitet inom MVP**, så att nya MVP-ledare kontinuerligt kan utbildas lokalt i stället för att arbetet blir beroende av externa utbildningstillfällen. Detta stärker både tillgänglighet, kostnadseffektivitet och långsiktig hållbarhet.

Nationella utvärderingar och vår omvärldsspaning visar att tillgång till egen, lokal utbildningskompetens är en nyckelfaktor för att MVP ska kunna genomföras långsiktigt och med bibehållen kvalitet (Gottzén et al., 2021; Ramböll. (2020); Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

En **steg 2-instruktör** inom MVP är en funktion med ansvar för utbildning, handledning och kvalitetssäkring av MVP-arbetet samt för att stödja långsiktig implementering inom organisationen. Utbildningen till steg 2-instruktör kräver tidigare genomförd utbildning i MVP steg 1 (MVP-ledarutbildning) samt praktisk erfarenhet av att genomföra MVP med elever/ungdomar. Steg 2-utbildningen genomförs av organisationen MÅN och omfattar cirka 3–5 utbildningsdagar.

Styrkor med att ha steg 2-instruktörer i kommunen är att det:

- **Skapar kontinuitet vid personalomsättning**, genom att steg 2-instruktörer kan introducera och utbilda ny personal vid behov, exempelvis inför varje läsårsstart. Detta minskar risken för avbrott och bidrar till att MVP blir en stabil del av ordinarie verksamhet.
- **Stärker samordningen mellan skola och fritid**, genom att steg 2-instruktörer även kan stödja utbildning och implementering av MVP Fritid. På så sätt säkerställs ett gemensamt språk, gemensamma principer och en sammanhållen metodik oavsett arena.
- **Möjliggör löpande utveckling och anpassning**, där steg 2-instruktörer fungerar som kunskapsbärare som kan följa upp erfarenheter, identifiera utvecklingsbehov och bidra till att MVP kontinuerligt anpassas till lokala förutsättningar utan att tappa kärnprinciperna.

Genom att investera i utbildning av steg 2-instruktörer skapar kommunen en robust struktur för MVP-arbetet som ger handlingskraft, flexibilitet och långsiktig styrbarhet. Det lägger grunden för ett hållbart våldspreventivt arbete som kan växa, utvecklas och bestå över tid.

5.6 Implementera en gemensam tågordning för MVP-aktiviteter

Nationella utvärderingar visar att MVP får bäst förutsättningar att ge långsiktiga och likvärdiga effekter när arbetet följer en gemensam, förutsägbar tågordning. En tydlig struktur för när och hur MVP-aktiviteter genomförs minskar personberoende, stärker kontinuitet och skapar kvalitet i genomförandet över tid (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

Att implementera en gemensam tågordning för MVP innebär att kommunen:

- **Fastställer återkommande tidpunkter för centrala MVP-aktiviteter**, exempelvis utbildning av nya MVP-ledare, schemaläggning av MVP-lektioner och genomförande av uppföljning. Detta skapar förutsägbarhet och underlättar planering på alla nivåer.
- **Säkerställer att MVP planeras in redan vid läsårsstart**, så att lektioner och aktiviteter inte konkurrerar med andra insatser utan blir en naturlig del av verksamhetens årshjul.
- **Kopplar utbildning och kompetensförsörjning till tågordningen**, genom att steg 2-instruktörer utbildar ny personal vid fasta tillfällen, exempelvis varje termin eller inför nytt läsår. Detta minskar sårbarhet vid personalomsättning.

- **Samordnar tågordningen mellan skola och fritid**, så att MVP och MVP Fritid följer samma grundstruktur men anpassas till respektive verksamhets förutsättningar. Detta stärker den röda tråden och bidrar till ett gemensamt språk och sammanhängande budskap.
- **Integrerar uppföljning och rapportering i tågordningen**, så att genomförda insatser systematiskt följs upp och återkopplas i fasta forum, exempelvis via MVP-konferenser eller ledningsgrupper. Detta stärker styrbarhet och lärande, se även avsnitt 5.4.

Centrala aktörer för att arbetet och planeringen ska ske strukturerat och effektivt är: lokala MVP-samordnare, central MVP-samordnare, rektorer, fritidsgårdschef, skolpersonal och elevhälsoteam.

Här följer vårt förslag på **tågordning**.

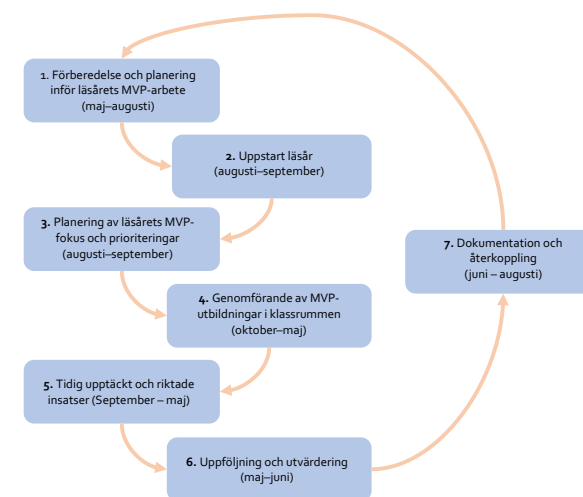
Tågordning:

Läsårsstart för MVP-arbetet HT/VT

Kommande läsårs MVP-arbete påbörjas redan under slutet av vårterminen för föregående läsår.

1. Förberedelse och planering inför läsårets MVP-arbete (maj–augusti)

- Lokala samordnaren går tillsammans med rektorn (fritidsgårdschefen) igenom om några förändringar behöver göras gällande vem/vilka som ska vara lokala samordnare för skolan/fritidsgården nästkommande läsår.

- Lokal samordnare och rektorn (fritidsgårdschefen) säkerställer att det finns MVP-ledare för nästkommande läsår eller om det finns behov av att utbilda nya MVP-ledare vid läsårsstart.
- MVP-lektioner schemaläggs vid läsårsstart i samband med att övriga lektioner sätts (rektor ansvarar att detta genomförs).
- Sätt mål och fokusområden för MVP-arbetet med utgångspunkt från föregående års resultat (lokala samordnare ansvarar). Centrala och lokala målen diskuteras på MVP-konferensen.
- Horisontell koordineringsgrupp på ledningsnivå träffas och diskuterar resultatet från läsårets MVP-arbete (centrala samordnaren sammankallar).

2. Uppstart läsår (augusti–september)

- ☐ Förankra läsårets MVP-arbete i personalgruppen (syfte, mål, roller). (Rektor ansvarar).
- ☐ Besluta om vilka som kommer att vara MVP-ledare för respektive klass på skolan för detta läsår.
- ☐ Samplanera lokalt arbetet för de som leder MVP-lektionerna.
- ☐ Samplanera skolornas MVP-arbete med fritids MVP-arbete.
- ☐ Ny skolpersonal utbildas i MVP varje terminsstart (steg 2-instruktör/er ansvarar tillsammans med rektorer för att detta görs).
- ☐ Informera elevhälsan om årets MVP-upplägg och fokusområden.
- ☐ Koppla MVP till skolans värdegrundsarbete och ordningsregler (rektor ansvarar).
- ☐ Informera vårdnadshavare om att MVP-utbildning kommer att genomföras (brev/hemsida/föräldramöten). Efterfråga samtycke inför de kommande enkätundersökningarna som kommer att genomföras.
- ☐ Fastställ hur elevhälsan följer upp MVP-relaterade iakttagelser.
- ☐ Genomför trygg bas-samtal (kartläggning) med MVP-elever.
- ☐ Genomför före-enkäten (nollmätning) (lokal samordnare ansvarar).

3. Planering av läsårets MVP-fokus och prioriteringar (augusti–september)

- ☐ Centrala samordnaren sammanställer resultatet från höstens föremätning (nollmätning).
- ☐ Sätt målen för eventuella extra insatser utifrån föregående termins utfall i efter-enkäten (central och lokala samordnare ansvarar).
- ☐ Sätt målen för eventuella extra insatser utifrån före-enkätens (nollmätningens) resultat (central och lokala samordnare ansvarar).
- ☐ Diskutera både gemensamma mål för Fagersta kommun och eventuella specifika mål för respektive skola och fritidsgård.
- ☐ Horisontell koordineringsgrupp på ledningsnivå träffas och diskuterar kommande läsårets MVP-arbete (centrala samordnaren sammankallar).
- ☐ Genomför höstterminens MVP-konferens (centrala samordnaren sammankallar).

4. Genomförande av MVP-utbildningar i klassrummen (oktober–maj)

- ☐ Uppstart med MVP-lektioner direkt efter höstlovet. Utbildningen består av 6 grundpass. Utöver dessa bör minst fyra temapass genomföras. Dessa väljs utifrån de teman som anses mest givande för eleverna. MÅN rekommenderar att passen hålls varannan eller var tredje vecka för att skapa kontinuitet. Det är en fördel om alla klasser på skolan följer samma struktur.
- ☐ Elevhälsan deltar vid behov i planering och uppföljning av lektioner.

- ☐ Samla återkommande observationer om normer, trygghet och gruppdynamik. Här kan AAR (After Action Review) vara en bra metod/verktyg för att utvärdera och reflektera över respektive pass.
- ☐ Använd MVP-situationer som underlag i elevhälsoteamets förebyggande diskussioner.

5. Tidig upptäckt och riktade insatser (september – maj)

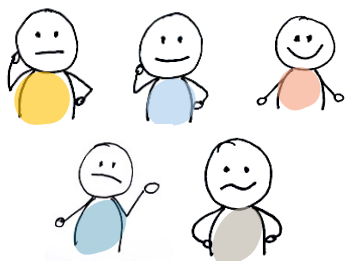
- ☐ Identifiera mönster av oro, exkludering eller våldstolerans via MVP-arbetet.
- ☐ Diskutera signaler i elevhälsoteamet (på grupp- eller organisationsnivå).
- ☐ Besluta om tidiga, förebyggande åtgärder innan ärenden blir individärenden.
- ☐ Säkerställ samverkan med pedagoger och skolläda.
- ☐ Säkerställ tydliga rutiner för stöd till enskilda elever.

6. Uppföljning och utvärdering (maj–juni)

- ☐ Genomför MVP effektmätning (efter-enkät) efter samtliga MVP-lektioner är genomförda för läsåret (lokal samordnare ansvarar).
- ☐ Följ upp MVP som del av skolans systematiska kvalitetsarbete (rektorer ansvarar).
- ☐ Analysera effekter gällande trygghet, studiero och normklimat.
- ☐ Analysera årets MVP-arbete genom att diskutera resultat och fokusområden, upplägg, teman och arbetssätt med elever.
- ☐ Involvera elevhälsan i analys och slutsatser.
- ☐ Identifiera utvecklingsområden inför kommande läsår.
- ☐ Genomför vårterminens MVP-konferens (centrala samordnaren sammankallar).

7. Dokumentation och återkoppling (juni – augusti)

- Centrala samordnaren sammanställer resultatet från vårens effektmätning. Gör analys av resultatet från hösten och vårens mätningar.
- Dokumentera MVP i elevhälsoplan och skolans kvalitetsrapporter (rektor och elevhälsoteam).
- Återkoppla resultat till personal, elever och vårdnadshavare (lokala samordnare).
- Avrapportera till Lokala BRÅ och politiken 1 gång per år (centrala samordnaren).
- Uppföljning och målsättning utifrån kort- och långsiktig strategi samt visionsmål.
- Resultatet rapporteras i kommunens "Lägesbild och kartläggning anmälda brott samt upplevd otrygghet" av den centrala samordnaren.

5.7 Genomför MVP-konferenser för erfarenhetsutbyte

Utvärderingar och kommunala lägesrapporter visar att strukturerade forum för erfarenhetsutbyte är avgörande för att MVP ska utvecklas långsiktigt, genomföras likvärdigt och behålla kvalitet över tid. Regelbundna konferenser och gemensamma lärandetillfällen stärker samsyn, minskar personberoende och bidrar till ett gemensamt språk kring våldsprevention och aktiva åskådare (Gottzén et al., 2021; Skolverket, 2018; Stockholms stad, 2021).

Vi rekommenderar att planera konferensen som en återkommande aktivitet, exempelvis 1–2 gånger per läsår, för att säkerställa kontinuitet, förutsägbarhet och långsiktig utveckling av MVP-arbetet.

Konferensen utgör ett styrbart verktyg för uppföljning, där erfarenheter från året sammanställs, analyseras och kopplas till gemensamma mål och prioriteringar för nästkommande läsårsutbildning. Detta möjliggör lärande baserat på praktik och stärker kopplingen till systematiskt kvalitetsarbete.

Att genomföra en återkommande MVP-konferens innebär att kommunen:

- **Skapar en gemensam arena för erfarenhetsutbyte** mellan lokala samordnare, steg 2-instruktörer, rektorer, fritidsgårdsverksamhet och den centrala samordnaren. Detta stärker samhörighet och bidrar till att goda arbetssätt sprids mellan skolor och verksamheter. Med fördel bjuds även socialtjänsten in.
- **Säkerställer gemensamt lärande och metodutveckling**, där deltagarna delar erfarenheter från genomförande, diskuterar utmaningar och utvecklar lösningar i linje med MVP:s kärnprinciper. Forskning visar att kontinuerlig reflektion och lärande är centralt för metodtrohet och kvalitet.

Genom att etablera MVP-konferenser som en återkommande del av organisationen skapas ett kraftfullt forum för samverkan, lärande och gemensam utveckling. Det bidrar till att MVP hålls levande, utvecklas över tid och fortsätter att vara en central del av kommunens långsiktiga våldspreventiva arbete.

Referenser

Referenser

- Banyard, V. L.** (2011). Who will help prevent sexual violence? Creating an ecological model of bystander intervention. *Psychology of Violence*, 1(3), 216–229. <https://doi.org/10.1037/a0023739>
- Biesta, G.** (2011). *Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy*. Routledge.
- Bicchieri, C.** (2017). *Norms in the wild: How to diagnose, measure, and change social norms*. Oxford University Press.
- Blasi, A.** (1980). Bridging moral cognition and moral action: A critical review of the literature. *Psychological Bulletin*, 88(1), 1–45. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.1.1>
- Boverket** (2023). Segregationsbarometern: Fördelning av Fagerstas befolkning efter områdestyp. Hämtad från (251201): <https://segregationsbarometern.boverket.se/kommun/fagersta/>
- Brottsförebyggande rådet.** (2021). *Skolundersökningen om brott*. Stockholm: Brå.
- Brottsförebyggande rådet.** (2024). *Nationella trygghetsundersökningen 2024: Om utsatthet för brott, otrygghet och förtroende*. Brå.
- Brown, W.** (2015). *Undoing the demos: Neoliberalism's stealth revolution*. Zone Books.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W.** (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B.** (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405–432. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x>
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Morris, A. S.** (2015). Prosocial development. I R. M. Lerner (Red.), *Handbook of child psychology and developmental science* (7:e uppl., Vol. 3, s. 610–656). Hoboken, NJ: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy315>
- Fagersta kommun.** (2024). [Internt dokument]. *Fagerstas årslägesbild och kartläggning över anmälda brott samt upplevd otrygghet* Fagersta kommun.
- Farrington, D. P., & Welsh, B. C.** (2007). *Saving children from a life of crime: Early risk factors and effective interventions*. Oxford University Press.
- Franzén, A., & Gottzén, L.** (2020). *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt* (Barn- och ungdomsvetenskap: Forskning, 2020:2). Stockholms universitet.
- Gilligan, C.** (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gottzén, L., & Jonsson, R.** (2012). *Andra män: Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Gleerups.
- Gottzén, L., Lindberg, D., Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M., & Billevik, J.** (2021). *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport* (Barn- och ungdomsvetenskap: Forskning, 2021:3). Stockholms universitet.
- Jonsson, Adam** (2019). *Mentors in violence prevention: En utvärdering av ett skolbaserat våldsförebyggande program i Botkyrka kommun*. FoU Södertörn, nr 160/19.
- Jennings, M. K., Stoker, L., & Bowers, J.** (2009). Politics across generations: Family transmission reexamined. *Journal of Politics*, 71(3), 782–799. <https://doi.org/10.1017/S0022381609090719>
- Jämställdhetsmyndigheten.** (2020). *Inget att vänta på: Handbok för våldsförebyggande arbete*.
- Killen, M., & Smetana, J. G.** (2015). *Handbook of moral development* (2nd ed.). Psychology Press.
- Kohlberg, L.** (1984). *The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages*. Harper & Row.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2020). *Fokus 20: Ungas levnadsvillkor*. MUCF.

Nation, M., Crusto, C., Wandersman, A., Kumpfer, K. L., Seybolt, D., Morrissey-Kane, E., & Davino, K. (2003). What works in prevention: Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6–7), 449–456. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.6-7.449>

Nucci, L. (2017). *Character: A developmental system*. Wiley Blackwell.

Thornberg, R. (2018). *Skolans värdegrund: Om elevers upplevelser av moral, etik och sociala normer*. Studentlitteratur.

Powell, A. (2014). Bystander approaches: Responding to violence against women. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.

Ramböll. (2020). *Kartläggning och utvärdering av Mentor i våldsprevention (MVP)*. Rapport framtagen på uppdrag av Stockholms stad.

Sjögren, M., Berg, L., Hyllander, K., & Söderström, P. (2012). *Före han slår: Om effektiva våldsförebyggande metoder med genusperspektiv*. Ungdomsstyrelsen.

Skolverket. (2018). *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention (MVP)*. Skolverket.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (2024). *Våld i ungas parrelationer: Resultat från en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Vinnova. (2025, 3 oktober). *Innovation i offentlig sektor – vad händer när pengarna följer resultaten?* (Avsnitt 57) [Poddavsnitt]. I *På spaning innovation*. <https://www.vinnova.se/m/inspiration-for-innovation/innovation-en-podd-fran-vinnova/poddavsnitt-57-innovation-i-offentlig-sektor--vad-hander-nar-pengarna-foljer-resultaten/>

Om Splitvision Research

Splitvision Research är ett etnografiskt undersöknings- och utvärderingsföretag och vi som arbetar i företaget är utbildade socialantropologer/etnologer och följeforskare.

Vi genomför undersökningar och utvärderingar där våra uppdragsgivare vill nå en djupare och bredare kunskap om företeelser och kunder. Grunden i vårt arbete är det etnografiska hantverket. Med hjälp av det kan vi förstå människors beteenden på djupet och sätta dem i relation till den kulturkontext som de ingår i.

Vi har kunskap och metoder för att kunna analysera och förstå komplexa och känsliga sammanhang.

Vi är ett oberoende konsultföretag. Företaget startade 2001 och vi är det företag i Sverige som har arbetet längst med etnografiska undersökningar och utvärderingar.

I egenskap av socialantropologer och etnologer kan vi skapa förståelse för hur tillvaron upplevs ur användarnas perspektiv. Som vi ser det är det en viktig grund vid alla former av utvärderingar och undersökningar.

För mer information besök gärna vår webbsida:
www.splitvisionresearch.se

Ni är även varmt välkomna att kontakta oss:

Nancy Aponno: 0730-39 78 33,
nancy@splitvisionresearch.se

Jonas Modin: 0702-24 24 70,
jonas@splitvisionresearch.se

Bilaga med
uppdragsbeskrivningar för
respektive roll

Uppdrag för central samordningsroll inom MVP

Den centrala samordningsrollen har till uppgift att stärka kvalitet, likvärdighet och långsiktig hållbarhet i MVP-arbetet genom strategisk samordning, kunskapsstöd och erfarenhetsutbyte inom kommunen och mellan verksamheter. Rollen fungerar som en länk mellan nationell kunskapsutveckling och lokal implementering.

1. Strategisk samordning och riktning

- Samordna MVP-arbetet inom kommunen i linje med nationella riktlinjer, forskning och metodutveckling. Arbetet sker i samverkan med de lokala samordnarna och steg 2-instruktörerna.
- Bidra till att tydliggöra gemensamma mål, prioriteringar och arbetssätt för MVP i kommunen.
- Sammankalla och samordna arbetet för den horisontella koordineringsgruppen på ledningsnivå.
- Ansvarig och föredragare för MVP-arbetet gentemot Lokala BRÅ.
- Stöd det kommunala arbetet med att utveckla långsiktiga strategier för MVP som en del av det ordinarie vålds- och brottsförebyggande arbetet.

2. Stöd till lokala samordnarna och lokala organisationer

- Fungera som kunskaps- och stödfunktion för de lokala samordnarna i kommunen.
- Ge rådgivning kring organisation, implementering och vidareutveckling av MVP i skola och fritid.
- Stöd de lokala samordnarna i uppstart, skalning och vidareutveckling av MVP-arbetet.

3. Kompetensutveckling och kvalitetssäkring

- Samordna och stöd utbildning och fortbildning av steg 2-instruktörer och andra nyckelroller.
- Bidra till kvalitetssäkring genom att sprida goda exempel, gemensamma principer och lärdomar från forskning och praktik.
- Följ utvecklingen inom våldsprevention och normförändrande arbete och omsätt ny kunskap till regionalt stöd.

4. Erfarenhetsutbyte och lärande

- Initiera och samordna kommunala nätverk, träffar och konferenser för erfarenhetsutbyte. Ansvarig för MVP-rapporteringen till Lokala BRÅ, politiken och var sammankallande för MVP-konferenserna.
- Stärk samsyn och gemensamt språk kring MVP och våldsprevention i kommunen.

5. Uppföljning och utveckling

- Sammanställ och analysera erfarenheter från kommunal nivå för att identifiera utvecklingsbehov.
- Bidra till kommunal och nationell kunskapsutveckling genom återkoppling till relevanta aktörer.
- Samverka med nationella aktörer (t ex MÄN) kring metodutveckling och spridning.

Uppdrag för steg 2-instruktörer inom MVP

Steg 2-instruktörer har ett nyckeluppdrag i att säkerställa kvalitet, kontinuitet och långsiktig utveckling av MVP-arbetet i kommunen. Uppdraget omfattar både utbildning, metodstöd och samordning.

1. Utbildning och introduktion

- Planera och genomför grundutbildningar för nya MVP-ledare inom skola och fritidsgårdsverksamhet.
- Säkerställ att ny personal/skolpersonal erbjuds MVP-utbildning regelbundet, exempelvis inför varje läsårsstart eller vid behov under året.
- Anpassa utbildningarnas genomförande efter lokala förutsättningar, utan att frångå MVP:s kärnprinciper och metodik.

2. Metodstöd och kvalitetssäkring

- Ge löpande metodstöd och handledning till lokala samordnare och MVP-ledare.
- Följa upp att MVP genomförs metodtroget och likvärdigt mellan skolor och verksamheter.
- Bidra till att identifiera och hantera utmaningar i genomförandet, exempelvis kopplade till gruppdynamik, åldersanpassning eller organisatoriska förutsättningar.

3. Kontinuitet och hållbarhet

- Säkerställ att MVP-arbetet inte blir personberoende, genom dokumentation, kunskapsöverföring och planerade utbildningsinsatser.
- Fungera som stabila kunskapsbärare över tid, även vid personalomsättning eller organisatoriska förändringar.
- Bidra till att MVP integreras i ordinarie strukturer och årshjul i skola och fritid.

4. Samordning mellan skola och fritid

- Stöd implementeringen av MVP Fritid och säkerställ ett gemensamt språk och gemensamma förhållningssätt mellan skola och fritidsgårdsverksamhet.
- Underlätta samverkan mellan lokala samordnare inom olika verksamheter.
- Bidra till att stärka den röda tråden i MVP-arbetet genom hela utbildningskedjan.

5. Uppföljning och utveckling

- Medverka i uppföljning och erfarenhetsinsamling, exempelvis genom återkoppling från MVP-ledare och lokala samordnare.
- Identifiera utvecklingsbehov och bidra till kontinuerlig förbättring av MVP-arbetet.
- Samverka med central samordnare kring rapportering, planering och strategisk utveckling.

Uppdrag för lokal samordnare för MVP på skola

Den lokala samordnaren har ett nyckeluppdrag i att omsätta kommunens strategi för MVP till praktiskt genomförande på skolnivå. Rollen säkerställer struktur, kontinuitet och kvalitet i det dagliga arbetet och fungerar som länk mellan skolläring, MVP-ledare och central samordning.

1. Planering och organisering

- Planera och samordna skolans MVP-arbete i linje med kommunens övergripande strategi och gemensamma tågordning.
- Säkerställ att MVP-lektioner och aktiviteter schemaläggs i god tid, exempelvis vid läsårsstart.
- Tydliggör roller och ansvar för MVP-ledare på skolan.

2. Stöd till MVP-ledare

- Fungera som **första stödinstant** för skolans MVP-ledare i frågor om planering, genomförande och praktiska förutsättningar.
- Säkerställ att MVP-ledare har tillgång till rätt material, utbildning och metodstöd.
- Uppmärksamma behov av vidare stöd eller handledning och vid behov involvera steg 2-instruktörer.

3. Kontinuitet och kvalitetssäkring

- Säkerställ att MVP genomförs **metodtroget och likvärdigt** inom skolan.
- Bidra till att MVP-arbetet inte blir personberoende genom dokumentation och överlämning vid personalförändringar.
- Följa upp genomförda insatser och säkerställ att planerade aktiviteter genomförs.

4. Samverkan inom skolan

- Samverka med skolläring, elevhälsa och annan berörd personal för att integrera MVP i skolans ordinarie arbete.
- Bidra till att MVP kopplas till skolans värdegrundsarbete, trygghetsarbete och systematiska kvalitetsarbete.
- Sprida kunskap om MVP till övrig personal och skapa förankring i hela verksamheten.

5. Samverkan med central nivå och andra skolor

- Var skolans kontaktperson gentemot den centrala samordnaren och steg 2-instruktörer.
- Delta i kommunövergripande nätverk, träffar och erfarenhetsutbyten.
- Bidra med återkoppling, erfarenheter och utvecklingsförslag från skolnivå.

6. Uppföljning och utveckling

- Medverka i uppföljning och rapportering enligt gemensam struktur.
- Identifiera utvecklingsbehov och bidra till förbättring av MVP-arbetet på skolan.
- Stöd övergångar mellan stadier genom planerad överlämning av MVP-arbetet.

Uppdrag för lokal samordnare MVP Fritid

Den lokala samordnaren för MVP Fritid har i uppdrag att säkerställa att MVP genomförs strukturerat, likvärdigt och långsiktigt inom fritidsgårdsverksamheten. Rollen omsätter kommunens strategi för MVP i praktiken och stärker kopplingen mellan fritid, skola och övrigt förebyggande arbete.

1. Planering och organisering

- Planera och samordna MVP-arbetet inom fritidsgårdsverksamheten i linje med kommunens gemensamma strategi och tågorordning.
- Säkerställ att MVP-aktiviteter planeras in i verksamheten på ett sätt som passar fritidens former och deltagarnas förutsättningar.
- Tydliggör ansvar och roller för personal som genomför MVP Fritid.

2. Stöd till personal

- Fungera som första stödinstant för personal som arbetar med MVP Fritid.
- Säkerställ att berörd personal har rätt utbildning, material och metodstöd.
- Uppmärksamma behov av vidare stöd eller handledning och vid behov samverka med steg 2-instruktörer.

3. Kontinuitet och kvalitetssäkring

- Säkerställ att MVP Fritid genomförs i enlighet med metodens kärnprinciper och med god kvalitet.
- Bidra till att arbetet inte blir personberoende genom dokumentation och planerade överlämningar.
- Följ upp att planerade aktiviteter genomförs och att arbetet hålls levande över tid.

4. Samverkan med skola och andra aktörer

- Samverka med lokala samordnare på skolor för att stärka den röda tråden mellan skola och fritid.
- Bidra till gemensamt språk, gemensamma förhållningssätt och samordnade budskap kring våldsprevention.
- Samverka med andra relevanta aktörer inom kommunens förebyggande arbete.

5. Samverkan med central nivå

- Var fritidsgårdsverksamhetens kontaktperson gentemot central samordnare och steg 2-instruktörer.
- Delta i gemensamma nätverk, träffar och erfarenhetsutbyten.
- Förmedla erfarenheter, behov och utvecklingsförslag från fritidsgårdsverksamheten.

6. Uppföljning och utveckling

- Medverka i uppföljning och rapportering enligt gemensam struktur.
- Identifiera utvecklingsbehov och bidra till vidareutveckling av MVP Fritid.
- Stöd långsiktig planering och integrering av MVP i fritidsgårdsverksamhetens ordinarie arbete.

Uppdrag för rektor i MVP-arbetet

Rektor har ett övergripande ansvar för att MVP genomförs strukturerat, likvärdigt och långsiktigt på skolan. Rollen är avgörande för att skapa mandat, förutsättningar och legitimitet för MVP som en integrerad del av skolans ordinarie uppdrag.

1. Styrning och prioritering

- Säkerställ att MVP är **prioriterat och tydligt förankrat** i skolans verksamhetsplanering och värdegrundsarbete.
- Tydliggör att MVP är en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och långsiktiga förebyggande arbete.
- Fatta beslut som ger MVP mandat, tid och organisatoriska förutsättningar.

2. Organisation och resurser

- Utse lokal samordnare för MVP på skolan med ett tydligt uppdrag.
- Säkerställ att det finns utbildade MVP-ledare och att personal ges förutsättningar att genomföra MVP.
- Avsätt tid i tjänstefördelning, schemaläggning och mötesstrukturer för MVP-arbetet.

3. Stöd och uppföljning

- Följ upp att MVP genomförs enligt plan och i linje med metodens kärnprinciper.
- Säkerställ att uppföljning och återkoppling sker enligt gemensam struktur.
- Vid behov initiera åtgärder för att stärka kvalitet eller kontinuitet i genomförandet.

4. Samverkan och förankring

- Skapa förutsättningar för samverkan mellan MVP, elevhälsa och övrigt trygghets- och likabehandlingsarbete.
- Säkerställ att hela personalgruppen har kännedom om MVP:s syfte, innehåll och roll i skolans arbete.
- Samverka med central samordnare och andra rektorer för erfarenhetsutbyte och utveckling.

5. Kontinuitet och hållbarhet

- Säkerställ planering för personalomsättning genom återkommande utbildningsinsatser och tydliga överlämningar.
- Verka för att MVP hålls levande över tid och utvecklas i takt med skolans behov.
- Bidra till långsiktig stabilitet genom att integrera MVP i skolans strukturer snarare än som en tillfällig insats.

Uppdrag för skolchef i MVP-arbetet

Skolchefen har ett övergripande ansvar för att MVP är strategiskt förankrat, likvärdigt genomfört och långsiktigt hållbart inom hela skolorganisationen. Rollen är central för att skapa struktur, tydlig styrning och förutsättningar för rektorer och skolor att genomföra MVP med kvalitet.

1. Strategisk styrning och inriktning

- Säkerställ att MVP är en del av huvudmannens långsiktiga strategi för trygghet, likabehandling och våldsprevention.
- Tydliggör gemensamma mål, prioriteringar och förväntningar för MVP-arbetet inom skolorganisationen.
- Säkerställ att MVP inte drivs som ett tidsbegränsat projekt utan som en integrerad del av ordinarie verksamhet.

2. Organisation och struktur

- Fastställ en tydlig organisation för MVP-arbetet, inklusive roller för central samordning, steg 2-instruktörer, rektorer och lokala samordnare.
- Säkerställ att ansvarsfördelning och mandat är tydliga på alla nivåer.
- Skapa strukturer för samverkan mellan skolformer och mellan skola och fritid.

3. Resurser och förutsättningar

- Säkerställ att det finns tillräckliga resurser för utbildning, samordning och uppföljning av MVP.
- Skapa förutsättningar för att rektorer kan avsätta tid och personal för MVP-arbetet.
- Stöd uppbyggnaden av lokal och regional kompetens, exempelvis genom utbildning av steg 2-instruktörer.

4. Uppföljning och kvalitetssäkring

- Säkerställ att MVP följs upp inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete.
- Efterfråga och använd uppföljningsresultat för att utveckla och förbättra arbetet över tid.
- Verka för likvärdighet mellan skolor i genomförande och kvalitet.

5. Stöd till rektorer och långsiktig hållbarhet

- Ge rektorer tydligt stöd i deras uppdrag att leda och prioritera MVP på skolnivå.
- Säkerställ kontinuitet vid personalomsättning genom strukturer för utbildning och överlämning.
- Bidra till att MVP hålls levande, relevant och utvecklingsbart över tid.

Uppdrag för Lokala BRÅ i MVP-arbetet

Lokala BRÅ har ett strategiskt uppdrag att samordna, stödja och följa upp det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet i kommunen. Inom ramen för MVP bidrar Lokala BRÅ till långsiktig styrning, samverkan och hållbarhet genom att integrera MVP i kommunens samlade vålds- och brottsförebyggande arbete.

1. Strategisk förankring och samordning

- Säkerställ att MVP är **förankrat i det lokala brottsförebyggande arbetet** och i linje med kommunens övergripande mål för trygghet och våldsprevention.
- Bidra till att MVP samordnas med andra förebyggande insatser för barn och unga.
- Verka för att MVP ses som en långsiktig strukturell insats snarare än ett projekt.

2. Samverkan mellan aktörer

- Fungera som **samverkansplattform** mellan skola, socialtjänst, fritidsgårdsverksamhet, polis och andra relevanta aktörer i MVP-arbetet.
- Stöd samordning mellan skola och fritid för att stärka den röda tråden i arbetet med barn och unga.
- Underlätta informationsutbyte och gemensam planering mellan berörda verksamheter.

3. Kunskapsbaserat arbetssätt

- Säkerställ att MVP-arbetet vilar på aktuell forskning, nationella rekommendationer och beprövade arbetssätt.
- Bidra till analys av lokala lägesbilder och hur MVP kan möta identifierade risk- och skyddsfaktorer.
- Stöd användning av gemensamt språk och gemensamma begrepp inom vålds- och brottsprevention.

4. Uppföljning och lärande

- Följa upp MVP-arbetet som en del av kommunens samlade brottsförebyggande uppföljning.
- Bidra till strukturer för erfarenhetsåterföring, lärande och utveckling.
- Använda uppföljningsresultat för att stärka styrning och prioriteringar över tid.

5. Långsiktighet och hållbarhet

- Verka för att MVP ges långsiktiga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar.
- Stöd kontinuitet vid organisatoriska förändringar genom tydlig samordning och ansvarsfördelning.
- Bidra till att MVP utvecklas och hålls relevant i takt med lokala behov och nya kunskaper.

Uppdrag för den horisontella organisationen i MVP-arbetet

Den horisontella organisationen utgör den strategiska samverkansnivån för MVP-arbetet och består av chef för centrala elevhälsan, chef för socialtjänstens förebyggande team, rektorer samt fritidsgårdschef. Tillsammans ansvarar dessa funktioner för att skapa samsyn, gemensam riktning och långsiktiga förutsättningar för MVP som ett sammanhållet våldspreventivt arbete.

1. Gemensam riktning och samsyn

- Säkerställ gemensam förståelse för MVP:s syfte, mål och kärnprinciper inom samtliga berörda verksamheter.
- Bidra till att MVP drivs mot ett gemensamt visionsmål för barn och unga i kommunen.
- Verka för ett gemensamt språk kring våldsprevention, normer och civillurage.

2. Strategisk samordning mellan verksamheter

- Samordna MVP-arbetet mellan skola, elevhälsa, socialtjänst och fritid för att stärka den röda tråden.
- Säkerställ att insatser i olika verksamheter kompletterar varandra snarare än överlappar.
- Identifiera samverkansvinster och undanröj organisatoriska hinder.

3. Förutsättningar och prioriteringar

- Säkerställ att respektive verksamhet avsätter tid, resurser och organisatoriskt stöd för MVP-arbetet.
- Stöd rektorer och verksamhetschefer i att prioritera MVP inom ordinarie uppdrag.
- Verka för långsiktighet genom att MVP integreras i befintliga strukturer och styrprocesser.

4. Koppling till förebyggande arbete och elevhälsa

- Säkerställ att MVP är tydligt kopplat till elevhälsans främjande och förebyggande uppdrag.
- Samordna MVP med socialtjänstens förebyggande insatser och fritidsgårdsverksamhetens relationsskapande arbete.
- Bidra till tidiga och samordnade insatser för barn och unga.

5. Uppföljning, lärande och utveckling

- Följ upp MVP-arbetet ur ett tvärsaktoriellt perspektiv och bidra till gemensam analys.
- Använd erfarenheter och uppföljningsresultat för att utveckla arbetssätt och samverkan.
- Bidra till kontinuerlig förbättring och gemensamt lärande mellan verksamheter.

6. Stöd till central samordning

- Ge strategiskt stöd och mandat till den centrala samordningsrollen för MVP.
- Fungera som mottagare av återkoppling från central samordning och bidra till beslut om utveckling.
- Säkerställ att beslut omsätts i praktiskt genomförande i respektive verksamhet.